

[Inquisitio]

2018. Nr. 4

<https://doi.org/10.25143/rsu-inquisitio-2018-04>

ISSN 2256-0424

RĪGAS STRADIŅA UNIVERSITĀTES STUDENTU IZDEVUMS

RSU žurnālistikas studentu
lielais pētījums:
**Latvijas bērni
ziedo *YouTube*
zvaigznēm**

**Latvijas pilsetu publisko
tualešu karte: meklē nu
vai skrien krūmos!**

**Kursos jāiet! Vai tu spēj
sniegt pirmo palīdzību?**

**Mūža mājas
tavam mīldzīvniekam**

**Vaksāciju iemācīsim
vienā svētdienā!**

Aicini RSU vēstnesi uz savu skolu!

Vēstnesis būs iedvesmas avots skolēniem un labs padomdevējs studiju jautājumos:

- kāpēc studēt tieši RSU;
- ko studēt un kā labāk sagatavoties studijām;
- kādas iespējas sniedz augstākā izglītība.

Uzzini vairāk: rsu.lv/vestnesi

Piesaki vizīti

skoleniem@rsu.lv
vai 67409253

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Pētnieciskās žurnālistikas žurnāls

Inquisitio

Nr. 4

2018.

Izdevējs:

Rīgas Stradiņa universitāte,
Komunikācijas fakultāte

Redaktore:

Anda Rožukalne

Rakstu autori:

RSU studiju programmas
"Žurnālistika" studenti
Kristaps Feldmanis, Nikola Veidemane, Katrīna
Mediņa, Žanete Trepša, Toms Šķipars, Dārta
Dindune, Olivija Kairova

Uz vāka: Karmena Stepanova, radio *pieci.lv*
raidījumu vadītāja, Eduards Beķeris, LR1 ziņu
raidījumu moderators, RSU studiju programmas
"Žurnālistika" absolvents.
Foto: Ojārs Jansons

Dizains un makets:

Modris Brasliņš

Kontakti:

+371 67409183, Dzirciema ielā 16, Rīgā, LV-1007

© Rīgas Stradiņa universitāte, 2018

Saturs

Redaktores sleja 2

Kāpēc vērts pētīt? 3

Liels pētījums

Jūtūberu un blogeru dzīve –
internetā pelni, kā gribi! 12

Sabiedrībai nozīmīgu pakalpojumu kvalitātes pētījumi

Pirmā palīdzība. Ķeksītis sistēmā
vai iespēja palīdzēt 6

Ejiet mājās! Te dabiskās vajadzības
nokārtot nevar! 18

Citi medību lauki mīļdzīvniekiem 24

Maza pilsēta vai liels ciems – atšķirības nekādas! 27

Medicīnas un sociālo jautājumu pētījumi

Depresija? Lūdzu, pie ģimenes ārsta! 30

Kā vienā dienā kļūt par skropstu
pieaudzēšanas un vaksācijas speciālistu? 33

Gaidām Latvijas armijā! Karavīra karjerai derīgi
tikai 40 % pretendentu 35

Vai var ticēt informācijai uz preces etiķetes? 38

Pārbaudām atmiņas

Neviens vairs nejutās droši.

Liepāja – deviņdesmitie 42

Padomju skolēna vasaras klasika – mūžīgās bietes 45

Padomju laika pensionārs – pārticis pensionārs? 47

Viss nav tik vienkārši!

Foto no personīgā arhīva

Jaunā palēcienā!

Atklājums, pārsteigums, sadzīvošana ar atklāto un jauno sevi, ko izmainījusi atklājēja pieredze – tie ir galvenie vārdi, kas nāk prātā atverot 2018. gada žurnālu.

Jaunais “Inquisitio” kopā ar autoriem ved sev līdz katru lasītāju atklājumu ceļā. Tam ir vairāki pagriezieni.

Pirmais – nezināmais ceļa

pavērsiens. Tas ved uz lielo atklājumu, kas seko, ja esi jautājis, pētījis, maldijies un nonācis vēl nebijušā vietā. Šie atklājumi veido žurnāla mugurkaulu, tie ir nesuši izaugsmes reiboni, grūtību un šaubu pieredzi autoriem. Tie ir raksti par realitāti, kuru mēs redzam, taču nepazīstam, neizprotam. Tie veido žurnāla pamatu. Īsti žurnālistu pētījumi! Lepojos ar šiem atklājumiem nezināmajā! Tie ir oriģināli, citur nebijuši. Tie padara šo žurnālu vērtīgu tagad un nākotnē.

Otrais – maldīšanās taka. Pirmo reizi žurnālā mēs pārbaudām atmiņas. Kopš neirozinātne mūsu zināšanās pievienojusi pazemību raisošo atklāsmi, ka atmiņas mainās, ka daļa no mūsu apziņas aizpildīta ar viltus atmiņām, ir veselīgi sevi pārbaudīt. Tāpēc piedāvājam sev pārbaudīšanas pieredzi gan sarunas biedriem, gan tagad arī mūsu lasītājiem. Atmiņu pārbaude atklāja, ka pagātne nav personiski iemīļots stereotips, bet detalizēta mūsu dzīves karte, kas vedusi mūs tagadnē. Atmiņu pārbaude rāda, ka maldīšanās domās ved arī pie skaidrības,

pie atklājumiem. Izbaudiet tik garšīgi lasāmos atmiņu stāstus, kuri ir arī rūpīgi pārbaudīti!

Trešais – paša izaugsmes pagrieziena!

Tas bija pats grūtākais posms šajā ceļā, bet žurnālā šaubas, dusmas, neveiksmes nav labi redzamas. Tāpēc šī sleja ir vienīgā vieta, kurā varam atklāti pateikt, ka žurnāla nebūtu, ja mēs apstātos, kad nebija ideju un spēka.

Brīžiem bija tik traki, ka likās pats pētiņas process ir īstie maldi, strupceļš, bezizeja. Bet beigas vienmēr ir vienādas. Katram ir savs veiksmes stāsts, katram ir klusībā atnākušas atziņas, ko es varu un ko es nevaru. Katrs no mums (es neesmu izņēmums) ir ieraudzījis savu spēku un savu spēju robežas. Tas ļauj palēkties nākamajam izaugsmes lēcienam, zinot, ka pieskaršanās zemei būs neparedzama trieciena pilna. Tā ir vissvarīgākā realitāte, kas šoreiz atkal atklāta!

Ja vien esam godīgi, tad šis žurnāls parāda profesionālā palēciena augstumu!

Tagad esam jūsu priekšā – palēcienā!

Anda Rožukalne,
“Inquisitio” galvenā redaktore, studiju programmas “Žurnālistika” vadītāja

KRISTAPS FELDMANIS

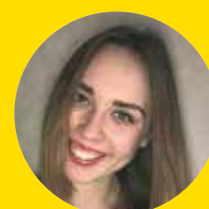
Šis *inquisitio* žurnāla numurs kārtējo reizi parāda, ka mūsu ikdienu apgrūtina dažādas lietas, par kurām varbūt pat ejot pa ielu vai sēžot birojā, neiedomājāties. Kā piemērs ir minams neesošo dzīvnieku kapsētu jautājums. Dzīvojam jau 2018. gadā, bet vēl joprojām cilvēkiem nav viegli pieejama tik elementāra lieta kā dzīvnieku apbedīšana, lai arī tas ir pat noteikts likumā. Vai, piemēram, kolēģes Dārtas Dindunes veidotais materiāls par publisko tualesu pieejamību. Īpatnēji, ka 21. gadsimtā par šādām lietām vēl ir ko rakstīt. Bet ir – un mēs uzrakstījām, tādēļ iesaku šo žurnālu izlasīt ikvienam.

NIKOLA VEIDEMANE

Mēs ieguldījām laiku un darbu, lai izpētītu tēmas, kuras ir aktuālas ne tikai mums, bet arī pārējiem. Es iesaku izlasīt šo žurnālu, jo tēmu daudzveidība ļaus katram rast atbildes uz sev interesējošiem jautājumiem, kā arī pavērs plašāku skatu uz mums apkārt notiekošo.

KATRĪNA MEDIŅA

Darbs pie šī žurnāla man nāca kā nozīmīga dzīves mācība. Pirmie soļi pētnieciskajā žurnālistikā iemācīja, ka mums nav vienmēr jācenšas visiem patikt un uzsmaidīt. Ir jāprot būt godīgam pret sevi, apkārtējiem un ceļā sastaptajiem. Tikpat svarīgi – dažkārt nebaidīties un skatīt dzīvi tieši vaigā, ne caur puķēm. Saku patiesu paldies saviem kolēģiem un žurnāla redaktorei par kopīgi paveikto.

ŽANETE TREPŠA

Katru dienu mēs varam sastapties ar kādām aktuālām problēmām, taču ikdienas steigā ne vienmēr ir laiks tās risināt, un mēs paliekam neizpratnē par konkrēto gadījumu. Mūsu žurnāls, iespējams, Tev palīdzēs atklāt jaunas lietas un radīs lielāku izpratni par lietām, kuras nav mazsvarīgas.

Kāpēc vērts pētīt?

TOMS ŠĶIPARS

Žurnālā inquisitio tiek apskatītas tēmas, kas ir svarīgas, bet par kurām netiek pietiekami runāts. Žurnālistu komanda ir cītīgi strādājusi, izpētot ikdienišķas, bet tomēr pietiekami svarīgas tēmas, par kurām būtu vērts aizdomāties. Viss ir izdarīts, atliek tikai lasīt un baudīt.

DĀRTA DINDUNE

Šis žurnāls jāizlasa, jo rakstos atrodama informācija, ko vienas dienas laikā uzzināt ir grūti. Mēs ieguldījām laiku, savas zināšanas un vēlmi atrast atbildes uz aktuāliem un cilvēkiem svarīgiem jautājumiem. Neskaitāmi telefonzvani, intervijas, pārpārēm datu un aicinājums aizdomāties – pāršķir lapu un izbaudi lasīšanu!

OLĪVIJA KAIROVA

Visi pētījumi, kas atrodas šajā žurnālā, stāsta par lietām, kas ir pašsaprotamas, kuras jārisina, lai mūsu ikdienu būtu patīkamāka, taču Latvijas valsts pat 21. gadsimtā nav šīm problēmām pievērsusi uzmanību. Mūsu žurnālistu komanda cītīgi strādāja pie tā, lai atklātu šo problēmu nopietnību un virzītu mūs visus uz kaut ko labāku.

OJĀRS JANSONS

Žurnāls bez bildes nav žurnāls. Cik patīkami strādāt ar svaigu skatienu! Īsta žurnālistika sākas tur, kur nav reklāmdevēju? Neticēju, ka Latvijā tas iespējams. Ir meklējumi un ir atradumi. Šis IR atradums. Rokam tālāk, rokam dziļāk!

Kāpēc

vērts pētīt?

sabiedrībai nozīmīgu pakalpojumu kvalitātes pētījumi

Pirmās palīdzības kursu kvalitāte.
Pētām, kāpēc izšķirošā brīdī nemākam palīdzēt

Skriet krūmos vai vārtu rūmē?
Meklējam labierīcības svešā pilsētā

Kāpēc **Latvijas ciemi** ir lielāki par pilsētām?

Pirmā palīdzība.

Ķeksītis sistēmā vai iespēja palīdzēt

Autore: Katrīna Mediņa

Pagājušā gada laikā Latvijā notika 3792 ceļu satiksmes negadījumi, kuros dzīvību zaudēja 188 cilvēki, tostarp arī bērni. Visās šajās situācijās kopīgs ir viens – brīdī pēc negadījuma notikuma vietā atradās vien nelaimē iesaistītie un tā liecinieki, cilvēki, kas reiz autoskolā ieguvuši arī pirmās palīdzības apliecību. Nereti tieši pirmās minūtes pēc negadījuma var būt izšķirošas. Bet vai mēs palīdzējam? Vai mēs prastu palīdzēt?

Ideja par pētījumu radās jau pirms gada, kad kāda paziņa man stāstīja par savu pieredzi pirmās palīdzības pamatkursa apgūvē. Pēc viņas teiktā – kursu norise neatbilda Ministru

kabineta (MK) noteikumos par pirmās palīdzības sniegšanu teiktajam, piemēram, tie notika isāku laiku. Vēlāk, iepazīstoties ar noteikumiem, salīdzināju tos arī ar savu pieredzi. Arī manā

gadījumā kursi daļēji neatbilda noteikumiem – netika nodrošināti visi nepieciešamie mācību materiāli. Radās jautājumi, kas uzrauga kursu norisi, kas pasniedz pirmo palīdzību un cik kvalificēti ir pirmās palīdzības pasniedzēji? Meklējot atbildes uz šiem un vēl citiem jautājumiem, atklājās iespējamās nepilnības izglītības sistēmā, kā arī “aklās zonas” atbildīgās iestādes – Nacionālā medicīniskās palīdzības dienesta (NMPD) pirmās palīdzības apmācītāju organizāciju un pasniedzēju uzraudzībā, un vainīgo meklēšana ārpus savas atbildības robežām.

Foto: Ojārs Jansons

NEVIENA NEAPŠAUBĪTIE MINISTRU KABINETA NOTEIKUMI

Lai varētu iedziļināties pētījumā temātā un problēmās, vispirms nepieciešams saprast, kādiem noteikumiem vispār pakļauta pirmās palīdzības apmācības sistēma Latvijā. To regulē Ministru kabineta noteikumi par apmācību pirmās palīdzības sniegšanā, kas balstīti starptautiskās vadlīnijās. Ir vairākas pirmās palīdzības apguves programmas, taču autovadītājiem nepieciešams apgūt visvienkāršāko – pirmās palīdzības pamatzināšanu 12 stundu apmācību programmu, kas ietver sešas stundas teorijas apguvi un tikpat praktiskajām nodarbībām. Ja neskaita ievadu un noslēgumu, šajās divpadsmit stundās apgūstami deviņpadsmit dažādi temati. Trīs papildu stundas atvēlētas arī zināšanu pārbaudei trīs daļās – tests ar 20 jautājumiem, no kuriem pareizi jāatbild uz vismaz 16, kardiopulmonālās reanimācijas prasmju pārbaude jeb tautā pazīstamās lelles Annīnas atdzīvināšana un citu praktisko iemaņu pārbaude. Aprunājoties ar dažādu autoskolu pārstāvjiem, noskaidroju, ka

viņuprāt ar Ministru kabineta noteikumiem, kas regulē tieši autovadītāju pirmās palīdzības kursu norisi, problēmas neesot. Kā skaidro "Latvijas Sarkanā kusta" pārstāvis Lauris Mainieks, pirmā palīdzība pati par sevi nav nekas sarežģīts, kas būtu ilgi jāmaca. Tam piekrit arī citu pirmās palīdzības kursu organizāciju – "Liksna nama" un "Alfa ABC" pārstāvji, minot, ka papildu piecas stundas diez vai kaut ko mainītu. Ņemot vērā, ka apgūstami tik daudz temati, ar kuriem liela daļa cilvēku savā dzīvē iepriekš nav saskārušies, piecas papildu stundas tiešām varētu būt par maz. Varbūt nepieciešams vairāk laika? Tomēr manis uzrunātās pirmās palīdzības kursu organizācijas nesaskata trūkumus.

Izmaiņas, kas tiek veiktas šajos Ministru kabineta noteikumos, ir atjauninājumi mācību satura vadlīnijās ik pēc pieciem gadiem. Pēdējoreiz tās tika mainītas 2017. gada janvārī, kad minētās vadlīnijas un algoritmi pārskatīti saskaņā ar jaunākajām starptautiskajām vadlīnijām, tai skaitā 2015. gada Eiropas Atdzīvināšanas padomes, Amerikas Sirds Asociācijas un Amerikas Sarkanā krusta

vadlīnijām pirmās palīdzības sniegšanas apmācībā. Kāda pirmās palīdzības kursu organizācija min piemēru, ko šīs izmaiņas reāli nozīmē, piemēram, kā palīdzības izsaukšanas metode ir ieviesta dienestu izsaukšana ar speciāli šim nolūkam izveidotas mobilās aplikācijas "Health point" palīdzību.

Interesanti, ka pirmās palīdzības pamatkursa beigšanas apliecība ir derīga piecus gadus un tai jābūt derīgai brīdī, kad tiek kārtots CSDD autovadītāja eksāmens. Taču, ja vadītāja apliecība iegūta līdz šā gada sākumam, tā derīga līdz apliecībā norādītā termiņa beigām, kas ir desmit gadi (Ministru kabineta noteikumi Nr. 103, 84. punkts). Respektīvi, atlikušajos piecos gados, kad vadītāja apliecība vēl derīga, taču pirmās palīdzības apliecības derīguma termiņš beidzies, autovadītājs piedalās ceļu satiksmē bez likumīgi derīgām zināšanām palīdzības sniegšanā. Ja šīs pirmās palīdzības prasmes un zināšanas ikdienā netiek izmantotas vai atkārtoti apgūtas, un tajā pašā laikā vadlīnijas par pareizu palīdzības sniegšanu ik pēc pieciem gadiem tiek atjauninātas, nav pārsteidzoši, ka negadījuma brīdī cilvēki, kas kādreiz mācījušies palīdzību, nu jau var neprast to darīt vai nav pārliecināti par savām spējām.

PIRMĀS PALĪDZĪBAS KURSU NORISE – UZ PASNIEDZĒJU SIRDSAPZIŅAS

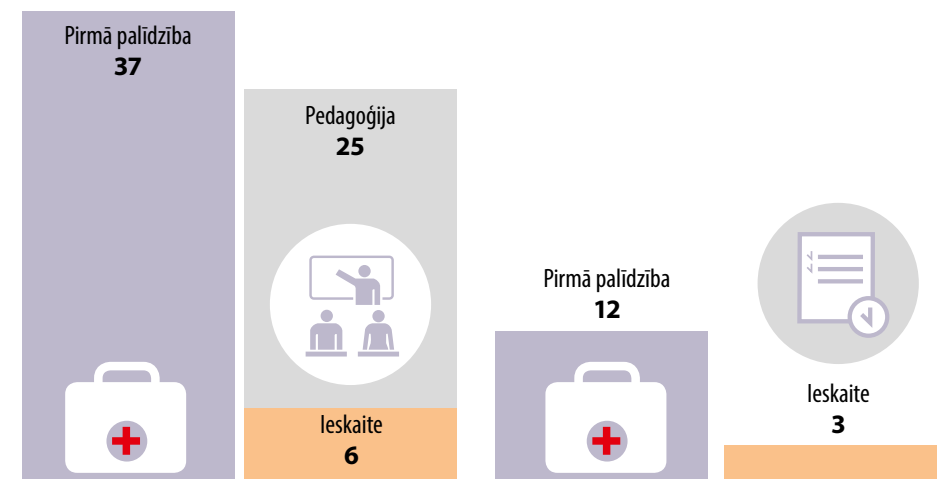
Šo sistēmu – pirmās palīdzības kursu norisi, organizāciju un pasniedzēju darbu – metodiski vada, uzrauga, koordinē un kontrolē NMPD. Šobrīd Latvijā reģistrētas 11 organizācijas, kas tiesīgas pasniegt pirmās palīdzības kursus dažādām cilvēku grupām, tostarp autovadītājiem. Atsaucoties un Ministru kabineta noteikumiem par apmācību pirmās palīdzības sniegšanā, dienests nodrošina pirmās palīdzības pasniedzēju apmācību (6.1. punkts) un sertifikātu izsniegšanu (6.3. punkts), tāpat tam ir tiesības un pienākums anulēt apliecības apmācītājorganizācijām un sertifikātus fiziskām personām (6.6. punkts), ja tiek pārkāpti MK noteikumi. Organizācijām apliecība var tikt anulēta vairākos gadījumos, piemēram, ja atkārtoti tiek konstatēts, ka: pārsniegts noteiktais 15 apmācāmo skaits grupā (24.3. punkts); nav vai pirmās palīdzības apmācība netiek izmantoti noteikumos minētie materiāli vai aprīkojums, tādi kā vienreizlietojamie cimdi, motociklista ķivere u.c. (24.4. punkts);

Nozīmīga daļa sabiedrības nav gatava sniegt palīdzību nelaimē nonākušajam un nav ieinteresēta pirmās palīdzības apgūvē sevis un līdzcilvēku drošības labad.

Pirmās palīdzības apmācība

▶ Pasniedzējiem (stundas)

▶ Autovadītājiem (stundas)

Avots: Ministru kabineta noteikumi Nr. 577

nodarbibu ilgums neatbilst noteiktajam 12 stundu apmācības programmas ilgumam (24.5. punkts) un pāris citos gadījumos.

No Ministru kabineta noteikumiem gan nav saprotams, kā reāli norit šī NMPD pārziņā esošā pirmās palīdzības organizāciju uzraudzība, kontrole un koordinēšana, respektīvi, ko tieši dienests dara, lai kontrolētu, vai organizācijas un to darbinieki strādā saskaņā ar valsts noteikumiem pirmās palīdzības sniegšanā, tādēļ šis jautājums tika uzdots Katastrofu medicīnas sistēmas apmācības nodaļas vadītājam Rutai Jakušonokai. Kā noskaidroju, katrā organizācijā ir kvalitātes kontrole, augstākas kvalifikācijas pirmās palīdzības pasniedzējs un vadība, kuriem ir jāuzrauga šī apmācība. NMPD varot kontrolēt šo organizāciju.

Jautāta par to, kurā brīdī un kādā veidā tieši NMPD ir iespējams izkontrolēt vai atklāt iespējamo organizācijas un pasniedzēju nekvalitatīvu darbu – jo tas ietilpst dienesta pienākumos, saņēmu atbildi, ka tam izmanto dažādas metodes: “Pēc tā, ka organizācija tiek reģistrēta, pēc izdoto apliecību daudzuma, pēc reģistrēto grupu skaita – pēc tā var netieši pateikt, ka tur nenotiek apmācība vai tā notiek īslaicīgi. Viens darbinieks šajā NMPD vadītājā kontroles sistēmā strādā tikai ar grupu reģistrācijām. Šis darbinieks pēc vietas, laika, pasniedzēja atrašanās vietas var saprast, vai tur viss ir kārtībā.”

Taču, kā noskaidroju, MK noteikumi NMPD uzliek par pienākumu arī anulēt gan apmācītājorganizāciju apliecības, gan pasniedzēju sertifikātus atkārtotu pārkāpumu gadījumā, un nav noslēpums, ka pēc dokumentācijas vien nav iespējams izkontrolēt, piemēram, to, cik ilgas ir apmācības un vai tajās tiek izmantots viss nepieciešamais materiālu klāsts, tāpēc šķietami būtu jābūt kādai sistēmai, kā tiek fiksēti kā organizāciju, tā pasniedzēju iespējamie pārkāpumi, ja tādi ir. Vēlreiz uzsverot jautājuma nozīmi – kāda ir šī sistēma, kā atklāt un kontrolēt tieši nekvalitatīvu kursu norisi, Rutas Jakušonokas atbilde bija šāda: “Nu, ko nozīmē nekvalitatīvi... Šī vadlīniju ievērošana ir uz pasniedzēju sirdsapziņas, mēs nevaram izstāvēt katram klāt.”

Ir skaidri saprotams, ka NMPD nesēdēs klāt katrā no apmēram 150 pirmās palīdzības pasniedzēju vadītājā lekcijā. Centieni uzzināt kādu konkrētu rīcības

plānu šajā organizāciju un pirmās palīdzības pasniedzēju kontrolē un uzraudzībā noveda vien strupceļā: “Pirmās palīdzības pasniedzējam būtu jānāca tā, kā viņam ir mācīts. Tad mēs varam teikt, ka akadēmijās profesori arī nemāca, kā vajag – kāpēc viņš nemāca, kā viņam ir iemācīts? Tie ir tādi jautājumi bez atbildes,” tā Ruta Jakušonoka.

BRĪVĀ LAIKA NODARBOŠANĀS – PIRMĀS PALĪDZĪBAS PASNIEDZĒJS

Atsaucoties uz Katastrofu medicīnas centra apmācību nodaļas vadītājas Rutas Jakušonokas teikto, šobrīd Latvijā ir sertificēti aptuveni 150 pirmās palīdzības pasniedzēji. Vadoties pēc Ministru kabineta noteikumiem par apmācību pirmās palīdzības sniegšanā, pirmais – tieši apmācības kurss topošajiem pasniedzējiem ilgst 68 stundas, no kurām 32 stundas veltītas teorijas apguvei un 36 – praktiskajai apmācībai. Lai potenciālais pasniedzējs varētu tikt līdz eksāmenam, tam līdz ar pieteikumu jāiesniedz arī pārskats

bijuši pārliecināti, ka pirmās palīdzības pasniedzējam ir nepieciešama izglītība medicīnā, un, uzzinot ka tā nav, situāciju vērtē negatīvi: “Ar tām stundām varbūt pietiktu, lai pilnvērtīgi apgūtu pirmo palīdzību. Lai mācītu citus, ir jābūt plašākām zināšanām medicīnas jomā, lai pats pasniedzējs labāk izprastu visu un varētu atbildēt uz dažādiem jautājumiem. Tie tomēr nav rokdarbu kursi, tas ir nopietni.”

Viedokli šajā jautājumā vaicāju arī NMPD Katastrofu medicīnas sistēmas apmācības nodaļas vadītājam, kā arī vairākām organizācijām – “Latvijas Sarkanais krusts”, SIA “Alfa ABC” un SIA “Liksnašs nams”. Ceturtā – Latvijas Samariešu apvienība – no komentāriem izvairījās.

Kā noskaidroju no visiem minētajiem avotiem, patiesi, pirmās palīdzības pasniedzējam nav nepieciešama augstākā izglītība, piemēram, medicīnā. Sarkanā krusta pārstāvis – Pirmās palīdzības un ārkārtējo situāciju programmas

Pirmās palīdzības pasniegšana nekad nebūs patstāvīgs darbs, to dara sestdienās, svētdienās un vakaros.

par nostrādātām 90 apmācību stundām instruktora palīgu vai instruktoru vadībā. Lidzīgi kā augstskolas studentam, kas apgūst kursu un tajos iegūtās prasmes un zināšanas uztrenē, tās liekot lietā attiecīgā praksē.

Sikāk apskatot šo pirmās palīdzības pasniedzēju 68 stundu apmācību programmu, tās saturā skaidri parādīts tēmu un tām atvēlēto teorētisko un praktisko stundu sadalījums. Kā redzams MK attiecīgo noteikumu 3. pielikumā, daļa no visas apmācību programmas tiek atvēlēta pedagogijas pamatu apguvei, piemēram, tādiem tematiem kā mācīšanās un atmiņa, projekcijas tehnika, retorika un citi, vēl dažas stundas – eksāmenam. Papildus šim kursam pasniedzējam nav nepieciešama augstākā izglītība nedz medicīnas, nedz jebkurā citā jomā.

Interesanti, ka manis aptaujātie respondenti – cilvēki, kas savulaik arī apguvuši pirmās palīdzības pamatkursu,

koordinators Lauris Mainieks skaidro, ka pasniedzējiem nav obligāti jābūt ar medicīnisko izglītību, taču parasti šiem cilvēkiem ir pieredze medicīnā: “Parasti, vismaz manā pieredzē, cilvēki iepriekš ir bijuši kaut kā saistīti ar medicīnu, neviens to tā vienā dienā neizdomā. Bet teorētiski tas ir iespējams.” Vai tiešām pirmo palīdzību nevajadzētu pasniegt cilvēkam ar medicīnisko izglītību? Organizāciju pārstāvji pauž vienotu uzskatu, ja pirmo palīdzību pasniegs mediķi, tie runās profesionālu leksikā, kas būtu grūti uztverama citiem: “Pirmā palīdzība tiek pasniegta vienkāršiem, ikdienišķu profesiju pārstāvošiem cilvēkiem. Ja to pasniegs ārsti – jā, tas noteikti būs interesanti, bet vai būs kaut kas saprotams? Svarīgi, ka šie pasniedzēji to izstāsta vienkārši un saprotami,” komentē “Latvijas Sarkanā krusta” pirmās palīdzības programmas koordinators.

Atsaucoties uz Rutas Jakušonokas teikto, kaimiņvalstis Lietuvā un Igaunijā par pirmās palīdzības pasniedzējiem var kļūt

cilvēki ar veselības speciālista izglītību, kas šo potenciālo pasniedzēju loku sašaurina. Rodas jautājums, vai ar šo apmācību kursu, kas Ministru kabineta noteikumos noteikts potenciālajiem pirmās palīdzības pasniedzējiem, ir pietiekami, lai uzkrātu gana daudz informācijas, ko tālāk nodot ap četrdesmit tūkstošiem apmācāmo gadā? Sazinoties ar pirmās palīdzības apmācītājorganizācijas "Liksnas nams" izpilddirektori un pirmās palīdzības pasniedzēju Lindu Ostrovsku, izrādījās, ka nebūt ne visi iesaistītie ir apmierināti ar līdzšinējo situāciju pasniedzēju apmācības jomā. Minētā organizācija vēlas veikt izmaiņas Ministru kabineta noteikumos par apmācību pirmās palīdzības sniegšanā, izdarot labojumus tieši pasniedzēju apmācības laikā un saturā, respektīvi, lai vismaz šīs 68 stundas tiktu veltītas tikai pirmās palīdzības apguvei. Ja cilvēks vēlas kļūt par pasniedzēju, tad pirms šiem kursiem, lai patstāvīgi apgūst pedagoģijas apmācības kursu 72 stundu garumā kādā

mācību iestādē, kas to piedāvā. Linda Ostrovskā papildina, ka šo 68 stundu kursu varētu arī pagarināt, jo mācāmā noteikti pietiktu. Katastrofu medicīnas sistēmas apmācības nodaļas vadītājam šo viedokli atspēko, uzsverot, ka ieteikumi ir dažādi – gan palielināt, gan samazināt stundu skaitu, bet plānu kaut ko šajā jomā mainīt nav: "Kāpēc lai tie būtu labāki, palielinot stundu skaitu? Nav teikts, ka tie būtu labāki vai sliktāki. Viss atkarīgs no kvalifikācijas uzturēšanas un regulāriem treniņiem." Kā vēl viens iemesls, lai nepagarinātu pasniedzēju apmācību norisi, tika minētas finansiālās iespējas – šie kursi būtu dārgāki un pašreizējā mēneša vietā aizņemtu pusotru vai divus. Šādu notikuma gaitu paredz arī "Liksnas nama" izpilddirektore, taču saskata tajā iespēju samazināt pirmās palīdzības pasniedzēju skaitu, atstājot profesionālākos un nopietnāk noskaņotos. Taču Ruta Jakušonoka šādam uzskatam nepiekrīt, uzsverot, ka pirmās palīdzības

pasniedzējs nekad nebūs patstāvīgs darbs, to dara sestdienās, svētdienās un vakaros. Lai vai kā – visi šie lēmumi tiek pieņemti MK noteikumos par apmācību pirmās palīdzības sniegšanā noteiktajā un NMPD organizētajā grupā, kurā piedalās arī organizāciju pārstāvji. "Ja organizācijas pašas piedalās darba grupās, kur viss tiek lemts, tad jāsaņem, ka tas viss ir pašu akceptēts. Tas ir vairākuma lēmums," tā Ruta Jakušonoka.

NOTEIKUMI VIENI – IZPILDĪJUMS DAŽĀDS

Pirmās palīdzības 12 stundu pamatzināšanu kurss ir obligāts ieroču nēsātājiem un glabātājiem, kā arī autovadītājiem. Kā noskaidroju, tas tiek dalīts divās vienādās daļās teorijas un praktisko iemaņu apguvei. To papildina trīs stundu rakstisks un praktisks eksāmens. Kā stāsta "Alfa ABC" pārstāve, pasniedzēji kursu materiālus sagatavo paši, vadoties pēc MK vadlinijām.

Studē žurnālistiku!

Iestājies ar vidējo izglītību un CE latviešu valodā un svešvalodā

Manis aptaujāto cilvēku pieredze ir dažāda. Ir gan pozitīvi piemēri, kadursos izmantots viss nepieciešamais inventārs un tie atbilduši citām prasībām, gan arī pretēji: "Pirmās palīdzības pamatkursu esmu apgūvis divreiz ar dažu gadu intervālu Liepājā un Rīgā. Abos gadījumos kursi ilga divas dienas, taču tās nebija 15 stundas, bet gan aptuveni desmit, ieskaitot ļoti vienkāršoto eksāmenu testa formā un atdzīvināšanas prasmju praktisko pārbaudi. Arī inventārs nebija pietiekams – nebija nedz vienreizlietojamo gumijas cimdu, nedz motociklista ķiveres. Tāpat – abos gadījumos mēs bijām nedaudz vairāk kā 15 cilvēki grupā."

Nemot vērā šo pieredzi, situāciju komentēt lūdzu apmācītājorganizāciju pārstāvjiem. Visi uzrunātie apgalvoja, ka viņuursos izmantotais inventārs ir pietiekams un atbilst MK noteikumiem. Par praktisko nodarbību laiku atbildes nedaudz atšķīrās. Kā informēja "Alfa ABC" pārstāve, praktiskās daļas ilgums nereti atkarīgs no tā, cik ātri vai lēni kursanti apgūst mācīto – ko viena grupa spēj apgūt un atkārtot uzreiz, tas citiem prasa ilgāku laiku. Tam, ka praktisko iemaņu apgūšana atkarīga no apmācāmajiem, piekrit arī Lauris Mainieks, "Latvijas Sarkanā krusta" pārstāvis: "Dažkārt kādu iemeslu dēļ cilvēks nespēj izpildīt praktiskos uzdevumus, piemēram, cilvēkam sāp mugura vai arī tie ir gados vecāki cilvēki, tad ar varu, protams, neviens to darīt nespēj." No cilvēciskās puses šāds apstāklis ir saprotams, bet ko tas nozīmē praktiski? Ja nokļūstot negadījumā mums nepieciešama palīdzība, taču mums blakus ir kāds gados vecāks cilvēks, iespējams, nepieciešamo palīdzību nesaņemsim, jo viņš nebūs apguvis, kā to darīt, kad bija tāda iespēja.

Likumā nav atrodams nedz eksāmena saturs, nedz kursu ietvaros apgūstamās praktiskās iemaņas, taču zināms, ka šī sistēma organizācijas ir līdzīga. Vadoties pēc "Sarkanā krusta" sniegtās informācijas, eksāmena teorētiskās daļas jautājumus sagatavo katrs pasniedzējs individuāli, vidēji tie ir 25–30 jautājumi. Arī praktiskās iemaņas, kas tiek apgūtas, ir standarta – kā novietot cietušo stabilā sānu guļā, izvilkēt no automašīnas, atbrīvot no motociklista ķiveres, kā uzlikt spiedošo pārsēju, mākslīgās elpināšanas un sirds masāžas apgūšana, kā arī citas prasmes. Uz jautājumu, vai 12 stundas ir pietiekams laiks, lai apgūtu zināšanas, kas var glābt dzīvību, un kuras būtu nepieciešams nostiprināt pēc iespējas labāk, manis uzrunātās organizācijas komentē, ka šis laiks ir

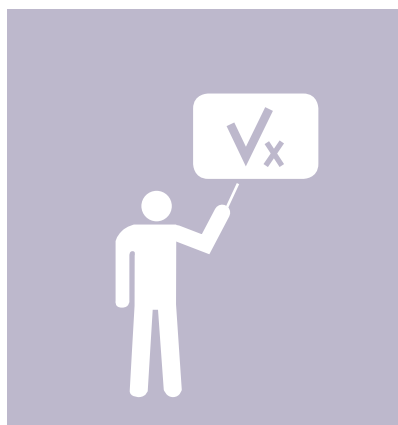
pietiekams, ja tiek izmantots efektīvi, un papildu piecas stundas diez vai ko mainītu. "Līksnas nama" pārstāve Linda Ostrovska uzsver, ka veiksmīgā apmācībā nepieciešama organizācijas un pasniedzēju spēja pielāgoties dažādām auditorijām: "Ja mums ir apmācāmo grupa ar jauniešiem, mēs sameklēsim tādu pašu pasniedzēju, kas runās viņiem saprotami. Ja kursi jāveda C kategorijas autovadītājiem, skaidrs, ka piemēri no bērnu darza nederēs. Ir jārunā par viņu tēmu. Ja jāapmāca, piemēram, pedagogi, tad to darišu es pati."

Problēma ir tajā, ka liela daļa aptaujāto pirmās palīdzības kursu beidzēju, kā iepriekš minēts, apgalvo, ka šie kursi nav atbilduši Ministru kabineta noteikumiem.

Laiks pirmās palīdzības apguvei

► Pasniedzējiem (stundas)

68

► Autovadītājiem (stundas)

15

Avots: Ministru kabineta noteikumi Nr. 577

Pretī pozitīviem piemēriem tiek nostatīta arī negatīva pieredze, ko uzklusijusi arī "Līksnas nama" izpilddirektore Linda Ostrovska, piemēram, no kursantiem dzirdot, ka iepriekš apmeklētie pamatapmācību kursi ilguši vien dažas stundas un ietvēruši virspusēju CSDD autovadītāju teorijas eksāmenā iekļauto jautājumu apskatīšanu. Ruta Jakušonoka informē, uzsvars tiek likts uz hospitēšanu jeb mācību stundu norises izvērtēšanu organizācijas ietvaros, taču, vai un ko tieši NMPD dara, lai uzlabotu šo situāciju, no sniegtajām atbildēm tā arī neizdevās līdz galam noskaidrot. Diskusija atdūrās pie secinājuma, ka, kā noprotams, vienīgais darbinieks, kas ikdienā nodarbojas ar organizāciju un pasniedzēju

dzības sistēmā vien. Problēma ir tajā, ka nozīmīga daļa sabiedrības nav gatava sniegt palīdzību nelaimē nonākušajam un nav ieinteresēta pirmās palīdzības kursu apgūvē sevī pašā un līdzcilvēku drošības labad. Kā Ruta Jakušonoka un NMPD Komunikāciju vadītāja Ilze Bukša, tā arī visas aptaujātās apmācītājorganizācijas sniedz līdzīgu viedokli – viss sākas ar iekšēju vēlmi un gatavību palīdzēt. Tiek uzsvērts, ka pirmo palīdzību būtu nepieciešams iekļaut jau mācību programmā, piemēram, veselības mācības vai audzināšanas stundās un ne vien iekļaut, bet arī reāli mācīt: "Skolās skolēniem nav pietiekami iemācīts, ka ir jāsniedz palīdzība. Pirmajās klasēs

vajadzētu mācīt, kā izsaukt palīdzību. Vecākās klasēs mācīt tieši pirmo palīdzību, ko viņi spēj sniegt. Vidusskolā jau mācīt atdzīvināšanas pasākumus. Ja netiek iemācīts, ka vajag palīdzēt, tad ir diezgan grūti to iemācīt pieaugušam cilvēkam. Viņš varbūt to prot, bet negrib vai nav gatavs palīdzēt, pūlēties. Ir jā māca vienkārši palīdzēt,” komentē Ruta Jakušonoka.

NMPD komunikācijas nodaļas vadītāja Ilze Bukša, turpinot diskusiju, uzsver, ka, ja cilvēkiem patiešām rūpēs iegūt prasmes, kas var glābt mums apkārt esošos, tad arī visa šī pirmās palīdzības apguves sistēma būs efektīvāka, jo cilvēki būs ieinteresēti saņemt kvalitatīvu apmācību – galu galā tā arī nav

rikoties arī Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, kas ik gadu vidēji dodas uz 800 glābšanas darbiem, kas saistīti tieši ar ceļu satiksmes negadījumiem un palīdzības sniegšanu pēc tiem. Šī gada novembrī norisinājās informatīva kampaņa “Iedzīvotāju izglītošana par rīcību pēc ceļu satiksmes negadījumiem”, kuras laikā tika izglītoti vairāk nekā 47 tūkstoši iedzīvotāju.

Atgriezoties pie NMPD kontroles mehānisma, Ruta Jakušonoka vērs cerības nākotnē, kad tiks izveidota vienota datu bāze. Tas ir projekts, ar kura palīdzību būšot redzams, cik stundu garus kursus pasniedzēji vada, un visa šī apmācība būšot pārredzama, taču tas prasa laiku. Lai arī šis

pirmās palīdzības pamatkursu beidzējiem, noskaidrojās reālā situācija – ikdienā pirmās palīdzības kursants informāciju par nekvalitatīvu kursu norisi, iespējams, nodos vien autoskolas pārstāvjiem un nemeklēs likumos, kas par ko atbild. Maz ticams, ka no autoskolām informācija tālāk nokļūtu līdz NMPD. Iespējamās nepilnības šajā jomā saskata arī NMPD Komunikācijas nodaļas vadītāja Ilze Bukša. Jebkurā gadījumā – brīvprātīga iesaiste ziņošanā par nolaidību ir apsveicama, taču atbildīgais par pirmās palīdzības apmācībām joprojām ir un paliek valsts iestāde - NMPD. Diskusijai tuvojoties izskaņai, radās kopīga ideja topošajā datu bāzē, kurai, cik noprotams, līdz realizācijai vēl ejams gana garš ceļš caur dažādām ministrijām, iekļaut arī papildu sadaļu.

Tās mērķis būtu atvieglot pirmās palīdzības kursu beidzēju atsauksmju un vērtējumu nokļūšanu līdz atbildīgajam dienestam. Respektīvi, cilvēki pēc kursu apguves tiktu lūgti aizpildīt aptauju, izvērtējot pasniedzēja darbību, balstoties un Ministru kabineta noteikumiem, kā arī citiem faktoriem. Tas, kad šis jaunais projekts tiks realizēts, un, vai tajā tiešām tiks ietverta jauna sistēma, kā uzraudzīt un kontrolēt organizāciju un pasniedzēju darbu, gan nav zināms.

Šķiet nozīmīgi uzsvērt, ka līdz manai un NMPD pārstāvju diskusijai šādas idejas par kursu norisi izvērtējošu aptaujas sistēmas iekļaušanu gaidāmajā datu bāzē nemaz nebija.

Citi risinājumi? Nevar rast risinājumu, ja neredz problēmu. Pēc apkopotās informācijas ir vairāk kā skaidrs, ka pastāv reālas nepilnības NMPD veiktajā pirmās palīdzības organizāciju un pasniedzēju uzraudzībā. Pasniedzēju darba kvalitātes pārbaudes tiek uzticētas pašām organizācijām, taču tās var vienīgi atbrīvot no darba konkrētu pasniedzēju, ja tā sniegums ir neapmierinošs. Anulēt sertifikātu atkārtotu pārkāpumu gadījumā var vienīgi NMPD – to nosaka Ministru kabineta noteikumi par apmācību pirmās palīdzības sniegšanā. Tam nepieciešama mērķtiecīgi izstrādāta uzraudzības un kontroles sistēma, jo pēc reģistrācijas datiem nolaidību atklāt nevar. Citiem vārdiem – rūpīgi izstrādāta kontroles mehānisma nav. Vai pirmā palīdzība ir patiesa vēlme prast un spēt iemācīt palīdzēt vai tomēr ķeksītis valsts sistēmā? Domāju, atbilde ir skaidra. 🗣️

Nevar rast risinājumu, ja neredz problēmu. Pēc apkopotās informācijas ir skaidrs, ka pastāv nepilnības pirmās palīdzības kursu organizāciju un pasniedzēju uzraudzībā.

bez maksas: “Kamēr mēs mācīsimies, tā teikt, “ķeksitīm”, tikmēr arī būs šīs problēmas. Piemēram, ja cilvēks iet pie ārsta, ja viņš nav ar kaut ko apmierināts, noteikti atradis veidu, kur sniegt pretenzijas. Ja cilvēks aiziet uz kursiem un viņam šķiet, ka nesaņem to, ko vajadzētu saņemt, par to vajadzētu ziņot atbildīgajam. Jo vairāk atbildīgais dienests saņems šādu informāciju, jo lielākas iespējas kaut ko labot.”

SISTĒMAS SAKĀRTOŠANA – KURSANTU ATBILDĪBA

Apkopojot visu iepriekš minēto informāciju, ir skaidrs – zināmas problēmas ir gan NMPD pārziņā esošajā apmācītājorganizāciju un pirmās palīdzības pasniedzēju uzraudzības sistēmā, gan, iespējams, skolu mācību saturā un sabiedrībā kopumā. Kā minēja NMPD pārstāve Ruta Jakušonoka, viņu vēlme ir, lai pirmā palīdzība sistemātiski tiktu mācīta arī skolās – kā pirmajās, tā vidusskolas klasēs. Tā būtu iespēja cilvēkos jau no bērnības radīt izpratni par to, kādēļ ir svarīgi prast palīdzēt un savu iespēju robežās to arī darīt, nevis, piemēram, censties nelaimi iemūžināt sava viedtālruņa atmiņā. Sabiedrības izglītošanas un sapratnes veicināšanas mērķu vadīti plāno

ir Ministru kabineta apstiprināts projekts, rit jau otrais gads, kad norit centieni to īstenot. Šāda projekta izveide noteikti vērtējama pozitīvi, taču, ja kāda no 11 apmācītājorganizācijām tomēr nerīkojas saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem, piemēram, nevada apmācības likumā noteiktajā garumā, to būtu diezgan viegli noslēpt šādos dokumentos, tādēļ rodas šaubas, vai šī datu bāze reāli veicinās kādus uzlabojumus tieši pirmās palīdzības kursu kvalitātes uzraudzībā.

Intervijas laikā NMPD komunikācijas nodaļas vadītāja Ilze Bukša uzsvēra, ka cilvēkiem būtu pienākums ziņot par likumm neatbilstošu pirmās palīdzības kursu norisi, piemēram, ar e-pasta palīdzību. Taču Ruta Jakušonoka komentē, ka šādu e-pastu esot pat ļoti daudz, bet tie ir pārāk nekonkrēti. Ja reiz atbildīgais dienests akcentē šo pašu apmācāmo atbildību kursu uzlabošanā, tad liekas likumsakarīgi, ka NMPD izrādītu vēlmi atvieglot šo atsauksmju nokļūšanu līdz atbildīgajam dienestam, taču Katastrofu medicīnas sistēmas apmācību nodaļas vadītāja šo situāciju komentē, sakot, ka Ministru kabineta noteikumi jau nosaka, kurš ir atbildīgais, un cilvēki šo informāciju var atrast. Lūdzot šo situāciju komentēt aptaujātajiem

***Jūtūberu un
bloggeru dzīve –
internetā pelni, kā gribi!***

Autore: Olīvija Kairova

“Mazāk dari, vairāk pelni!” vai “Dari to, kas tev patīk, un pelni ar to naudu!” – šīs divas devīzes raksturo mūsdienu jauniešu uzskatus par darbu. Izrādās, filmējot video un publicējot tos vietnē [youtube.com](https://www.youtube.com), Latvijā var nopelnīt līdz pat 1000 eiro mēnesī. Un tas viss, izmantojot ziedojumu vākšanas principu. Tā ir naudas izkrāpšana vai mūsdienīgs darbs?

Pieci.lv personības iejūtas *jūtūberu* lomā

REKLĀMA UN SKATĪJUMI VEIDO GODĪGU YOUTUBE.COM ALGU

Arvien populārāka kļūst iztikas pelnīšana ar interneta starpniecību. Parasti jaunieši izvēlas piepelņoties ar video filmēšanu, vēl ir iespēja nopelnīt arī ar saturu *Instagram* profilā, to veidojot pēc principa – jo vairāk sekotāju, jo lielāka iespēja, ka tevi ievēros reklāmdevējs, kurš varētu piedāvāt samaksu par to, ka savos video vai fotogrāfijās parādīsi kādu preci vai izvietosi cita veida reklāmu. Izklusās diezgan vienkārši un skaidri: es filmēju video, tērēju laiku un, loģiski, ka par to man kaut kas pienākas. Taču izrādās, ka viss nav tik vienkārši.

2015. gada 18. septembrī latviešu kanāls *FunFaceTV*, kuram šobrīd *youtube.com* ir vairāk nekā 65 tūkstoši abonenti, pirmo reizi publicēja video, kurā parādīja, ka Latvijā ar video filmēšanu nevar nopelnīt. Video blogeriem 2013. gadā radās iespēja pieteikties *Youtube* partneru programmā, kurā tika piedāvātas mācības un padomi, kā sasniegt lielāku auditoriju, kā pareizi veidot video, lai pelnītu vairāk. Autori noslēdza līgumu, un šķita, ka nu varēs sākt pelnīt.

Toreiz, pateicoties *Youtube* partneru programmai, puīši no kanāla *FunFaceTV* par 50 tūkstošiem skatījumu saņēma 0,52 eiro!

Kāpēc tik maz? Lūk, dažas nianšes! Lai nopelnītu naudu, izmantojot video blogošanu, jāreķinās ar to, ka pie katra jūsu publicētā video tiks izvietota reklāma un par katriem 1000 skatījumiem tiks aprēķināta peļņa. Papildu bonusa naudu ierēķina arī gadījumā, ja skatītājs ir uzklīkšķinājis uz konkrētās reklāmas un to apskatījis. Piemēram, 2015. gadā *youtube.com* kanāls *CilvēksArKameru* par 140 tūkstošiem skatījumu saņēma vien nieka 27 eiro. Pēc jaunākajiem datiem, kas publicēti mājaslapā *Digital Music News*, par vienu tūkstoti skatījumu Latvijā maksā 1,58 eiro. Tas nozīmē, ka par 24 tūkstošiem skatījumu autors saņems 37 eiro un 92 centus, bet jāņem vērā, ka reklāmas netiek izvietotas pie katra jūsu ievietotā video. Jauktā secībā *youtube.com* atlasa publicētos video, kuros tiks parādīta reklāma, un tas nozīmē, ka simtprocentīgi nevar garantēt to, ka šī autoratlīdzība jums pienāksies katru mēnesi.

Savukārt par to, ka blogeris rāda kādu preci, bieži vien kosmētikas līdzekļus, apģērbu, tehniku aparāturu, var saņemt atalgojumu, kas nav saistīts ar *youtube.com* ieviesto sistēmu.

Reklāmdevējs jums maksās noteiktu summu par vienu preci. Ja reklamēsiet džemperī, saņemsiet naudu par džemperī. Arī tad, ja jūsu video noskatisies miljons cilvēku, jūs tāpat saņemsiet, piemēram, nieka 10 eiro par to, ka parādījāt džemperī. Taču, lai nokļūtu līdz šādai iespējai, jāklūst atpazīstamam, jāskrajā iespējami vairāk abonentu jeb sekotāju un tad jāgaida, kad reklāmdevējs piedāvās sadarbību. Tāpat kā *Youtube* partneru programmā, arī šajā sistēmā nav regulāru ienākumu garantijas.

Pirmkārt, nav teikts, ka reklāmdevējs noteikti vēlēšies, lai reklamējat preci, otrkārt, pat ja esat ticis pie preces reklamēšanas, nav teikts, ka katru mēnesi vai nedēļu kāds jums piedāvās kaut ko reklamēt.

JA NEVARAM NOPELNĪT LIKUMĪGI, PRASĪSIM NAUDU SKATĪTĀJIEM

Jūtūberi no Anglijas, Amerikas un citām pasaules valstīm pelna daudz vairāk nekā mūsējie. “Algas”, ko saņem video blogeri citās valstīs, svārstās no 100 līdz pat 500 dolāru. Skaidrojums tam ir vienkāršs – lielāka un vieglāk sasniedzama auditorija. Ja apskata jau pieminēto Angliju vai Ameriku, redzams, ka šajos video tiek runāts angļu valodā. Tas nozīmē, ka saturs ir pieejams visiem pasaules iedzīvotājiem, kas runā angļiski, tāpēc arī vieglāk ir sasniegt auditoriju. Latvijā ar to ir grūtāk. Video blogeri no Latvijas izmanto tikai latviešu

valodu. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc sarežģīti ir sasniegt pietiekami lielu auditoriju, un jādomā par papildu veidiem, kā nopelnīt.

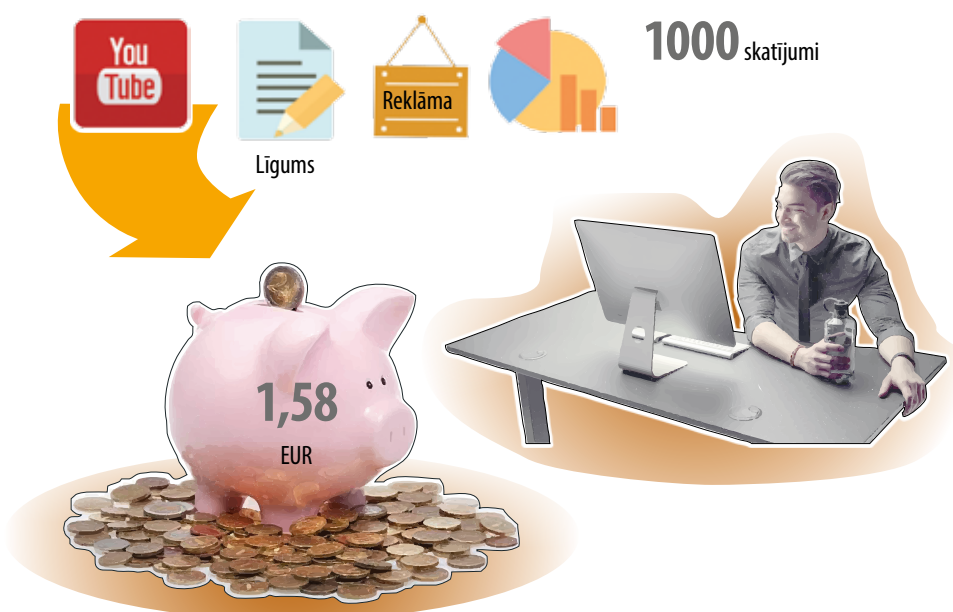
Tie video blogeri, kuri vēlas pelnīt, bet nevar to darīt ar reklāmas un skatījumu palīdzību, ir atraduši citu piepelnīšanās veidu – viņi saviem skatītājiem lūdz ziedot naudu, aicinot atbalstīt kvalitatīvākus video un plašāku saturu.

Kopš *youtube.com* pieļauj iespēju rādīt video tiešraidē, ziedojumu vākšana vietnē kļuvusi par ļoti populāru peļņas veidu, ar to aizraujas ne tikai Latvijā. Sistēma ir pavisam vienkārša: skatītājs, neatkarīgi no vecuma, tiešraides laikā jebkurā brīdī var sūtīt ziedojumus savam iemīļotajam kanālam. To var darīt neskaitāmas reizes un ziedot tik daudz naudas, cik katrs vēlas. Lai nosūtītu naudu, nav nepieciešams zināt ne konta numuru, ne arī ziedojuma saņēmēja personas datus. Viss, kas jāizdara, – zem tiešraides video jānoklikšķina uz oficiāli izveidotās saites (www.streamlabs.com), tad jāieraksta savs vārds, uzvārds un summa, cik vēlies noziedot. Ja esi jau sasniedzis īpašu ziedotāja statusu, vari arī izvēlēties attēlu, ko redzēs ziedojuma saņēmējs un kas būs kā sveiciens.

Ar ziedojumu vākšanu nodarbojas vairāki Latvijas video blogeri, parasti prasīt naudu atļaujas tie, kuri jau ir atpazīstami un sasnieguši lielu sekotāju skaitu.

Likumīgais naudas plūšanas ceļš

► *Jūtūberis* slēdz līgumu un godīgā ceļā par katriem 1000 skatījumiem un reklāmām saņem naudu.

Populārākie Latvijas ziedojumu vācēji ir šādi:

- *FunFaceTV* – 65 104 sekotāji;
- *Uldons TV* – 37 158 sekotāji;
- *LV Jarans* – 16 701 sekotājs;
- *Uzkapājam* – 14 480 sekotāji.

Taču tas nebūt nenozīmē – jo vairāk sekotāju, jo vairāk naudas. Ziedojumu summa un daudzums ir pašu ziedotāju rokās, bet minimālo ziedojuma summu gan var noteikt tikai pats video blogeris. Latvijā *youtube.com* blogeriem var ziedot, sākot no viena eiro līdz 200 eiro. Ja, piemēram, ir vēlme ziedot *jūtūberim* 0,50 centus, šāds solis var neizdoties, jo dažiem *jūtūberiem* šāda iespēja nav paredzēta, un tas nozīmē, ka ziedot var tikai no viena eiro un vairāk. Maksimālā summa nav norādīta, un to

var izvēlēties ziedotājs. Pētījumā, ko veicu, atklājās pārsteidzoši dati. Varētu domāt, ka šāds bizness var dot ļoti labu peļņu. Apskatot divus populāros latviešu kanālus – *FunFaceTV* ar vairāk nekā 65 tūkstošiem sekotāju un *Uzkapājam* ar nedaudz vairāk kā 14 tūkstošiem sekotāju –, nonācu pie secinājuma, ka nopelnīt 1000 eiro ar video filmēšanu ir iespējams, kā apgalvo paši blogeri.

Pētījuma laikā apskatīju šo abu blogeru video vēsturi, atlasīju video tiešraides, jo tikai tajās ir iespējams saņemt ziedojumus no skatītājiem un aprēķināju autoru peļņu 10 mēnešu laikā. Pēc pētījuma rezultātiem šķiet, ka bizness plaukst un zeļ, nav problēmu ar birokrātisko pusi, un viss iet kā smērēts, taču izrādās, ka šāds bizness var radīt arī nepatīkšanas.

SŪDZĪBAS, NESAMAKSĀTI NODOKĻI...

Pētījuma laikā tika atklāts, ka divi populārākie *jūtūberi* 10 mēnešu laikā spēj nopelnīt vairākus tūkstošus eiro. Piemēram, kanāls *Uzkapājam* 2017. gada aprīlī nopelnīja 2744,54 eiro, tas ir, gandrīz septiņas Latvijas minimālās algas. Šādu naudas summu Latvijā, oficiāli strādājot, var nopelnīt reti kurš. Kopā 10 mēnešu laikā šī kanāla autori nopelnīja 17 199, 69 eiro.

Ziedojums ir materiāla vērtība, šajā gadījumā – nauda, ko kāds labprātīgi atdod citam. Lai naudas pelnīšana patiešām arī atbilstu šai definīcijai, *jūtūberi* ir izstrādājuši “ziedojumu mērķus” – ko viņi pirks par saziēdoto naudu, un cik naudas pirkumam nepieciešams. Lūk, kanāla *Uzkapājam* iecerēto pirkumu saraksts, proti, ko piecu mēnešu laikā plānots iegādāties, pateicoties ziedojumiem:

- jaunu videokameru – jāsaziedo 300 eiro;
- jaunu datoru – jāsaziedo 10 000 eiro;
- monitoru, WEB kameru un jaunas spēles – 395 eiro;
- mikrofonu – 180 eiro;
- spoguļkameru – 500 eiro;
- jaunu divānu dzīvoklim – 500 eiro;
- kameras statīvu – 180 eiro;
- kameras objektīvu – 202 eiro;
- datorkrēslu – 300 eiro, u. c.

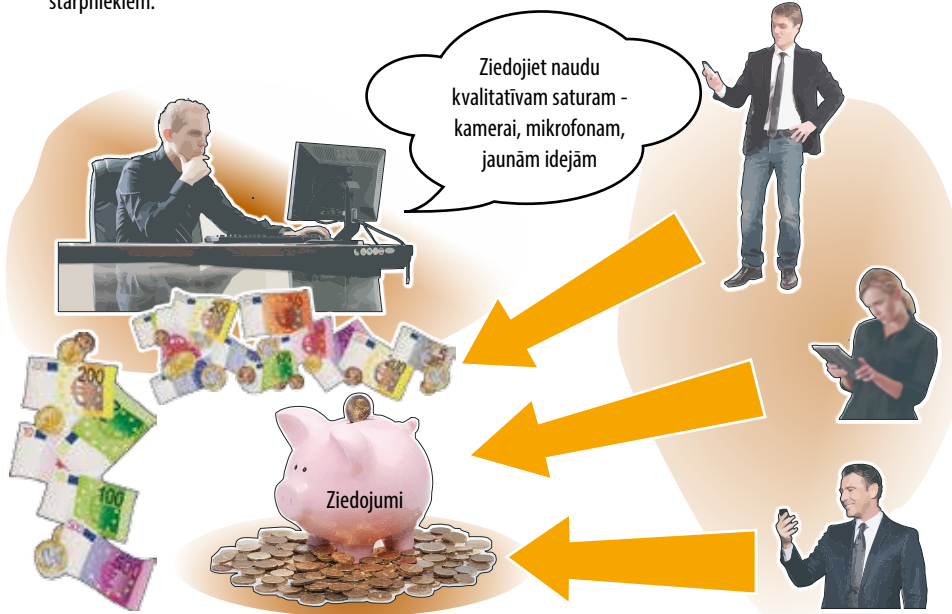
Ko no iecerētā video blogeris nopirka? Peles paliktņi, austiņu turētāju, videokarti un jaunu datoru. Šīs lietas tika parādītas īpašos skatītājiem veltītajos video ar pateicības vārdiem un solījumiem, ka tagad, pateicoties ziedotājiem, videomateriāli izdosies daudz kvalitatīvāki un saturīgāki. Par pārējām lietām neviens nav jautājis, un acimredzot šī nauda ir iztērēta citām vajadzībām vai “paslēpusies” blogera naudas makā.

Otrs kanāls *FunFaceTV*, kurā darbojas šobrīd Latvijā populārākie video blogeri, savas ziedojumu summas sāka slēpt kopš 2017. gada marta, kad par vienu no aktīvākajiem kanāla autoriem, Uldi Ozolu jeb *UldonsTV*, kāda noraizējusies māte publicēja sūdzību interneta vietnē www.sudzibas.lv. Kopš šīs reizes *FunFaceTV* vairs nav atklāti publicējis ziņas par ziedojumiem, taču tas netraucē joprojām filmēt tiešraides un acināt ziedot naudu. Kanālā darbojas divi jaunieši, kuriem tāpat kā kanālam *Uzkapājam* ir savi mērķi, kam saziēdotā nauda tiks tērēta. Piemēram, viens no mērķiem bija savākt

Piemēram, kanāls *Uzkapājam* 2017. gada aprīlī nopelnīja 2744,54 eiro, tas ir, gandrīz septiņas Latvijas minimālās algas. Šādu naudas summu Latvijā, oficiāli strādājot, var nopelnīt reti kurš. Kopā 10 mēnešu laikā šī kanāla autori nopelnīja 17 199, 69 eiro.

Nelikumīgais naudas plūšanas ceļš

- ▶ Blogeris ar ziņojumu un video palīdzību lūdz savu auditoriju ziedot naudu, darot to tieši, bez jebkādiem starpniekiem.

800 eiro jaunas kameras iegādei. Svarīgi pieminēt, ka pirmajās ziedošanas tiešraidēs kanāla autori naudu prasīja pieticīgi, no viena līdz trīs eiro. Taču jau otrajā tiešraidē likmes auga, un jaunieši šim pašam mērķim lūdza ziedot no viena līdz pieciem eiro. Summas ar katru tiešraidi palielinājās. Nauda tika saziēdota diezgan ātri, un jaunā kamera arī tika nopirkta.

Pētījumā atklājās, ka ziedojumu vākšanas pirmajā posmā, šī kanāla autori lūdza naudu tehniskām vajadzībām un pierādīja, ka naudu iztērē tieši tam mērķim, kuram tika ziedots, tādējādi iemantojot skatītāju uzticību. Taču, kad ziedojumu summas bira kanāla kontā pat bez īpašas vajadzības, *jūtūberi* īpašus mērķus neizvirzīja, un jau nekaunīgā veidā pieprasīja ziedot naudu pat visabsurdākajiem mērķiem. **Piemēram, skatītāji ziedoja naudu, lai *jūtūberi* saviem sekotājiem varētu nopirkt dāvanu. Nauda tika saziēdota, bet vai tiešām kaut kas tika uzdāvināts, par to neviens nerunā. Bija centieni savākt pat 1000 eiro, lai attīstītu kanālu, taču, kad nauda tika savākta, to neviens nepieminēja.**

Jūtūberiem pašlaik ir pilnīgi brīva vai vismaz nekontrolēta niša, kurā darboties un pelnīt naudu, kā pašiem izdevīgāk un ērtāk.

Nedz par to, kā attīstīsies kanāls par tūkstoš eiro, nedz arī to, kas izdarīts, un vai nauda patiesi ir iztērēta iecerētajam, nav zināms. Mērķim "Pateicība par darbu", piemēram, bija jāsakrāj 10 000 eiro, savukārt sestajam mērķim jeb "Desai, maizei, ūdenim, kapakmenim" vajadzēja savākt 1000 eiro. Var domāt, ka šajā kanālā nepastāv ne morāles, ne pieklājības normas, un video blogeri nekaunīgi pieprasa, lai jaunieši un bērni sūta naudu.

Lūk, dati: **2017. gada februārī mēneša laikā šis kanāls saņēma 2056 eiro, savukārt 2016. gada novembrī kopējā ziedojumu summa sasniedza 2195,74 eiro. Tātad šo divu mēnešu laikā video blogeri "alga" bija 4251,74 euro!**

Jau iepriekš minēju, ka par video blogeri Uldi Ozolu jeb *UldonsTV* kāda noraizējusies māte bija ievietojusi sūdzību portālā

www.sudzibas.lv, tajā viņa blogeri atklāti nosauca par krāpnieku. Viņas 11 gadu vecais dēls, zvanot pa tālruni, mēneša laikā ziedoja 78 eiro.

Māte vērsās dažādās institūcijās, to skaitā arī policijā, taču, kā viņa pati raksta, neviens tam nepievērsa uzmanību, un ne no viena viņa palīdzību nesaņēma. Sieviete centās pierunāt arī pašu *jūtūberi*, lai atdod naudu, taču tā bija iztērēta, un atpakaļ neviens naudu neatdeva. Izrādās, ka par *UldonsTV* ir sūdzējušies vairāki vecāki. Kāds tēvs ir sūdzējies par 13 gadu vecās meitas lielo tālruņa rēķinu, jo viņa bija aktīvi ziedojusi naudu šim kanālam. Vecāki publicētājās sūdzībās netieši uzdeva jautājumu Valsts ieņēmumu dienestam (VID), kāpēc šādu naudas pelnīšanas veidu neviens nekontrolē? Un vai tas vispār ir likumīgs?

VAI TAS IR BUSINESS?

Jāsāk ar to, ka Latvijas likumos nav norādīts, kā internetā likumīgi pelnīt naudu. Latvijā konkrēta produkta reklamēšana ir reglamentēta Reklāmas

likumā, un par to atbild reklamdevējs, savukārt par video skatījumiem, autoratlīdzību, video ētiskumu, autortiesībām, reklāmas baneriem, citām reklāmām, kas ir publicētas pirms video, u. tml., atbild tikai un vienīgi *Youtube* kompānija ar bankas starpniekiem. Tādējādi *jūtūberiem* pašlaik ir pilnīgi brīva vai vismaz nekontrolēta niša, kurā darboties un pelnīt naudu, kā pašiem izdevīgāk un ērtāk.

Nodokļi ir jāmaksā visiem, un šajā ziedojumu biznesā tiek apgrozīti vairāki tūkstoši eiro; un izrādās, ka nepietiks, ja tiks nomaksāta tikai kāda nodokļu daļa. Lai viss būtu pilnīgi likumīgi un video autoriem nebūtu jāslēpj savas naudas summas, kā arī jāizvairās no jautājumiem, kas saistīti ar šo tēmu, autoriem saziēdota nauda ir jāreģistrē.

Viedoklis

Foto: Ojārs Jansons

Aleksis Vilciņš (*pieci.lv*): "Es atbalstu jebkura veida radošu darbību, kas autoram sagādā prieku un sniedz informāciju, izklaidi vai izglīto konkrētā produkta patērētāju. Taču nevaru saskatīt nevienu argumentu, kas attaisnotu "ziedojumu prasīšanu" skatītājiem, lai uzlabotu savu finansiālo situāciju. Liela daļa no šiem "ziedotājiem" ir bērni, kas paši vēl naudu nepelna un tās tālākajam izlietojumam sekot līdzī nevar. Es aicinātu vecākus pievērst lielāku uzmanību bērnu gaitām internetā un saturam, ko viņi ikdienā patērē, kā arī nosodu ikvienu, kas cenšas "uzpelnīties" uz citu lētticības rēķina."

Foto: Ojārs Jansons

Magnuss Eriņš (*pieci.lv*): "Tas ir forši, ka cilvēki ir atraduši veidu kā sevi realizēt. Manuprāt, *Youtube* blogeri Latvijā ir atraduši foršu veidu, kā nopelnīt, bet es esmu satraukts par to, kā viņi to dara – spēlējoties ar ļoti jaunu auditoriju, kuri paši, visticamāk, naudiņu nepelna, bet viņi tērē to, ko viņiem iedod vecāki. Iespējams, viņi skolā neēd pusdienas, jo viņi to naudu iztērē ziedojot. Uzskatu, ka tā saucamos "ziedojumus" noteikti vajadzētu aplikt ar nodokli. Es esmu pret to, ka cilvēki "apstrādā" vēl finansiāli nenobriedušus prātus, bet, ja to visu korekti sakārto, tad nevajadzētu būt problēmām", un tas varētu kļūt par oficiālu darbu."

Viedoklis

Foto: Ojārs Jansons

Karmena Stepanova (*pici.lv*):

“Cilvēki, kuri nodarbojas ar video blogu veidošanu *Youtube* platformā, brīžiem neapzinās, kāda ir viņu ietekme uz auditoriju un sekotājiem. Latvijās scenā grūti saprast, kāds ir virziens un kas strādā, taču katrs cenšas, kā māc. Domāju, ka mūsu *Youtube* blogeriem līdz grāmatu rakstīšanai un citām ārzemēm raksturīgām lietām kāds laiks ir jāgaida. Runājot par ziedojumu jeb līdzekļu lūgšanu, – neuzskatu, ka tas ir pareizi, zinot cilvēku vidējo vecumu, kuri *Youtube* patērē un, visticamāk, paši vēl nepelna.”

Foto: Ojārs Jansons

Eduards Beķeris (*Latvijas Radio ziņu dienests*):

“Man liekas, ka tas ir interesanti un forši, ka daži to dara un citi to skatās. Vēl jo vairāk, ja skatītāju ir tik daudz, ka blogeris var arī ar to pelnīt naudu. Tad kāpēc gan ne?”

Ja cilvēki ziedo naudu, tad viņi to dara labprātīgi, neviens jau viņiem neliek to darīt. “Ziedotājam” ir jārēķinās ar to, ka viņš var neuzzināt, kur viņa ziedotā nauda nokļūst. Kāpēc gan neprasīt ziedojumus? Manuprāt, mūsdienās jebkurš var prasīt ziedojumus jebkam.”

Izrādās, ja fiziska persona, piemēram, laba draudzene Inga Zariņa, ziedo kādam *jūtūberim* summu līdz 1425 eiro, atbilstoši likumam “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” saņemtais dāvinājums (ko varētu saukt arī par ziedojumu) nav apliekams ar ienākuma nodokli, taču, ja *jūtūbera* kopējā saņemtā ziedojumu summa pārsniedz 4000 eiro gadā, viņam ir pienākums šo summu deklarēt kā ar nodokli neapliekamu ienākumu, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju.

VID konsultante K. Puriškevica uzsver, ka, “gūstot ienākumus *youtube.com*, šāda darbība var tikt klasificēta kā saimnieciskā darbība, kuru veicot, fiziskām personām ir jāreģistrējas Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējam.”

Tātad, ja *jūtūberi* darītu visu likumīgi un reģistrētos VID, viņiem kā saimnieciskās darbības veicējiem tiktu piemērots iedzīvotāju ienākuma nodoklis 23 % apmērā, kā arī, ja šīs darbības rezultātā gūtie mēneša ienākumi sasniegtu 380 eiro (2017. gadā), viņiem būtu pienākums veikt arī valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas kā pašnodarbinātajiem.

Latvijā *jūtūberu* video aizvien vairāk skatās bērni un jaunieši. Tas ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc šāda naudas pelnīšana sagādā problēmas gan pašiem video autoriem, gan bērnu vecākiem. Liela daļa vecāku uzskata, ka šāda ziedojumu vākšana ir naudas izkrāpšana atklātā veidā. Video blogeri izmanto dažādus emocionālos paņēmienus, lai iegūtu bērnu patiku, lai arī panāktu, ka jaunie skatītāji ziedo arvien vairāk. *Jūtūberi* sola par saziēdoto naudu nopirkt dāvanas skatītājiem. Ja tiks saziēdota ļoti daudz, viņi sola uzfilmēt īpašus veltījuma video. Solījumu ir daudz, taču par pildīšanu nav skaidrības. Par to, kur paliek nauda, stāsta retais.

Ja *jūtūberus* vēl vairāk “paliktu zem lupas”, tad šādu nauda iegūšanas veidu varētu saukt arī par krāpšanu, jo, šādi rīkojoties, manta tiek iegūta ar viltu vai arī tiek iegūta, izmantojot cilvēku uzticēšanos. Protams, tas nav attiecināms uz visiem video blogeriem, bet uz dažiem tomēr ir.

Drošāka interneta centra vadītāji Maijai Katkovskai *pici.lv* jautāja, vai šāda veida peļņa nav naudas izkrāpšana. Viņa skaidroja, ka šāda ziedošana ir pašu bērnu, jauniešu un vecāku atbildība. Ziedojumu vākšanā viņa neredz krāpšanu, jo ziedošana notiek

brīvprātīgi. Nenotiek ne draudēšana, ne piespēšana. Viņa gan piekrīt, ka šāda naudas pelnīšana nav ētiska un bērnu uzticība var tikt izmantota negodīgi.

Arī Jānis Palkavnieks, *draugiem.lv* runasvīrs, *pici.lv* sniedza komentāru par šo ziedojumu krīzi. Viņš atzina, ka šajā situācijā neredz ko sliktu, tomēr piekrīt, ka šo naudas pelnīšanas veidu vajadzētu nosaukt kā citādi, un nepieciešams to stingrāk kontrolēt.

“Es izvēlētos citu formu, teiksim, kā skatīšanās maksu. Es domāju, ka forma “ziedojums” ir izvēlēta, lai kaut kādā veidā netiktu nomaksāti nodokļi,” teica Jānis Palkavnieks.

Pētījuma laikā neizdevās sazināties ar kādu no ziedojumu vācējiem *youtube.com* vietnē, taču *Inquisitio* sazinājās ar *jūtūberi*, kurš piekrita nedaudz pastāstīt, ja paliks anonīms. Viņš gan neatklāja ne skaitļus, ne arī to, kā to dara, taču sarakstes laikā stāstīja par bažām, ko izjūt citi *jūtūberi*. **Viņi dzi-vo lielās bailēs, ka par to uzzinās VID un no nopelnītās naudas būs jāatvadās. Video blogeris arī atzina, ka patiesībā nelikumīgi tas nav, tikai Latvijā tas nav sakārtots, un cilvēki nesaprot šāda veida strādāšanu, tāpēc arī esot tāda panika un drāma.** Vietnei *youtube.com* pat esot oficiāla iespēja veikt šādu naudas pelnīšanu, un citās valstīs tas ir, no likumu viedokļa, sakārtots. Ar to arī saruna beidzās, vairāk ar *jūtūberi* neizdevās sazināties.

Jūtūberu loks kļūst aizvien lielāks, un ziedojumu vākšanas sistēma turpinās pastāvēt tik ilgi, kamēr būs pieprasījums. Iespējams, kādreiz video filmēšana un blogošana kļūs par 21. gadsimta oficiālu darbu, un varēs ar to godīgi nopelnīt. Taču tagad vienīgais veids to sakārtot un virzīt godprātīgu blogošānu, ir likumprojekta izstrādāšana, lai noteiktu, kā un kur internetā drīkst pelnīt. Vai šobrīd tas ir likumīgi, vēl nav skaidrs. Daži to sauc par skatīšanās maksu, daži – par ziedojumu, citi dod priekšroku to dēvēt par krāpšanu.

Arī dažas Latvijas radio ētera personības nereti parādās *Youtube* vietnē. Jauniešu radio stacijas *pici.lv* ētera personībām arī ir viedoklis par *Youtube* blogeriem, jo viņi katru dienu saskaras ar jauniešu auditoriju un meklē labākos veidus, kā izklaidēt, kā padarīt mediju vidi draudzīgāku. Interesanti, taču arī neviens no viņiem simtprocentīgi nevar pateikt, vai tas ir labi vai tomēr slikti. 🤔

Ejiet mājās! Te dabiskās vajadzības nokārtot nevar!

Autore: Dārta Dindune

Kāpēc tik grūti ir atrast labierīcības, kad tās ļoti vajadzīgas? Un ko darīt, ja kādā vietā esi pirmo reizi un nezini, kur atrast labierīcības? Vienmēr jau it kā var doties uz kādu veikalu, kafejnīcu vai degvielas uzpildes staciju. Taču kaut kur jābūt vietai, kas speciāli šai vajadzībai ir būvēta, kur, nekautrējoties un nejūtoties neērti par savu dabisko nepieciešamību, to nokārtot.

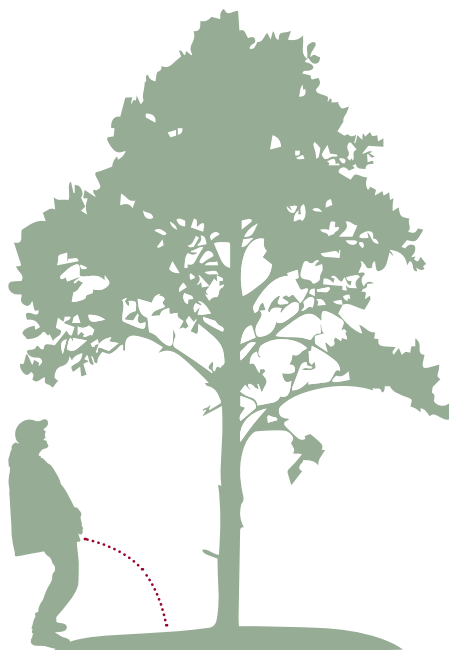
Šajā pētījumā meklētas tika publiskās tualetes desmit Latvijas pilsētās. Tika vāktas ziņas par labierīcību skaitu un pieejamību, skaitīti protokoli, kas noformēti par dabisko vajadzību kārtošānu neparedzētās vietās un meklēti risinājumi tualesu trūkuma jautājumam.

Pagājuši jau 166 gadi, kopš cilvēki pirmo reizi tika iepazīstināti ar publiskajām tualetēm. Toreiz Londonā santehniķis Džordžs Dženings (*George Jennings*) savu izgudrojumu dēvēja par "mērkaķu skapjiem", taču cilvēkiem tie izraisīja sajūsmu. Tualetes apmeklējums maksāja vienu peniju, bet samaksa garantēja gan tīrību, gan diviļi un pat zābaksmēru. Sākotnēji publiskās labierīcības bija paredzētas tikai kungiem, tomēr pārdesmit gadus vēlāk dāmasbūvās bija ne vien tualete, bet arī atsevišķa ģērbtuve un atpūtas telpa.

Latvijā, izdzirdot vārdu savienojumu "publiskā tualete", prātā nāk ne visai patīkami skati. Padomju laikā tualetes bija nepievilcīgas gan iekārtojuma, gan tīrības ziņā. Tikai pēc tam, kad tika atvērtas robežas uz Rietumu valstīm, arī šeit publiskās tualetes sāka veidot civilizētākas, apgādātas ar tualetes papīru un ziepēm, pievienotas kanalizācijas tīklam. Taču nepietiekamais labierīcību skaits un neatbilstošais izvietojums nereti cilvēkus pakļauj citai izvēlei – savas dabiskās vajadzības kārtot neparedzētās vietās.

Ari aizvadītajā vasarā savā dzīvesvietā Ogrē nācās saskarties ar to, ka publisko tualesu nepietiekamības dēļ dabiskās vajadzības tiek kārtotas, kur vien tas izdodas. Teritorijā apkārt manai dzīvesvietai aug dažādu sugu un izmēru krūmi, tur ir arī automobiļu stāvlaukums, kā arī sērkokciņu kastītes formas alkoholisko dzērienu veikals. Taču tuvumā nav nevienas sabiedriskās

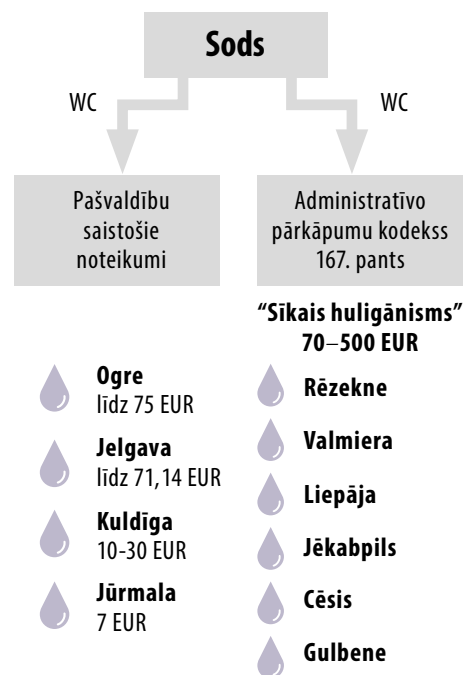
tualetes, un, it īpaši siltajai sezonai sākoties, regulāri ap māju augošie krūmi tiek izmantoti kā "zaļā tualete". Tās apmeklētāji ir dažnedažādi – citi aizrādījumus ignorē, citi atvainojas, vēl citi aicina izkauties vai uzbrēc, ka nav vainīgi, jo tuvumā nav tualetes. Sāku domāt, cik tuvumā esošu labierīcību zinu pati. Grūti gāja, ilgi prātoju un tāpat netiku gudra. Kad mērs bija pilns, nolēmu lūgt palīdzību

pašvaldībai. Ogrē par šiem jautājumiem atbild pašvaldības aģentūra "Ogres Namsaimnieks". Uzrakstīju iesniegumu, kurā izstāstīju par bēdu un aicināju risināt tualesu trūkumu. Vēl joprojām gaidu kādu atbildi, lai gan iestājies jau nepatīkami drēgns aukstums, bet problēma nekur nav pazudusi. Tāpēc nolēmu noskaidrot, kāda ir situācija ar publiskajām tualetēm citās Latvijas pilsētās. Kopumā interesējos par desmit pilsētām. Vēl jāpiebilst, ka Latvijā par publiskajām tualetēm atbildīgas ir pašvaldības.

SAKIET, KUR PIE JUMS IR TUALETE?

Lai uzzinātu par situāciju Latvijas pilsētās, par publisko tualesu skaitu un pieejamību, tautāju pašvaldībās vai to padotības iestādēs, savukārt no pašvaldības policijas, kā arī administratīvās komisijas centos iegūt ziņas par protokolu skaitu, kas noformēti par dabisko vajadzību kārtošānu neparedzētā vietā, kā arī par piespriedē soda lielumu un iekasēto summu.

Avots: Latvijas pilsētu pašvaldību dati

Foto: Ojārs Jansons

Četrās pilsētās atbildība par dabisko vajadzību kārtošānu atrunāta pašvaldības saistošajos noteikumos, pārējās sešās pilsētās iztieks ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (LAPK) 167. pantā noteikto par sīko huligānismu. Saprotot šo pārkāpumu kā sabiedriskā miera traucēšanu, kas izpaužas necieņā pret sabiedrību vai bezkaunīgā rīcībā, ignorējot vispārpieņemtas uzvedības normas un traucējot cilvēku mieru, iestāžu, uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) vai organizāciju darbu. Sīkais huligānisms var būt gan splaušana, gan lamāšanās, nepiedienīgu žestu rādīšana, trokšņošana, kā arī dabisko vajadzību kārtošāna tam neparedzētā vietā. Par šiem un vēl citiem pārkāpumiem pārkāpējiem uzliek naudas sodu no septiņdesmit līdz piecīsimt eiro.

Lai gan normatīvajos aktos nav noteikts, cik un kādām publiskajām tualetēm jābūt

vai kā noteikt optimālo labiercību skaitu, nolēmu veikt šādu aprēķinu: uzzināt pilsētas iedzīvotāju skaitu un teritorijas lielumu, pirmo dalīt ar otro un iegūt iedzīvotāju blīvumu jeb skaitli, kas parāda, cik cilvēku vidēji apdzīvo vienu kvadrātkilometru lielu laukumu. Datus par iedzīvotāju skaitu pilsētās ieguvu no Centrālās statistikas pārvaldes (CSP), ziņas par pilsētu teritorijas lielumu – pašvaldību mājaslapās.

OGRĒ – VAJAG TIKAI BRĪVDIENĀS

Visblīvāk apdzīvotā pilsēta ar vidēji 1733 cilvēkiem uz vienu kvadrātkilometru ir Ogrē. Sazinājos ar domes pārstāvi Sintiju Pabriežu, kas sākotnēji pieļāva, ka publisko tuaļu pilsētā vispār nav, ka grūti spriest par labiercību vajadzīgo skaitu, jo liela daļa iedzīvotāju darbdienu aizvada Rīgā, un tualetes vairāk

vajagot tikai brīvdienās. Beigu beigās Ogres novada pašvaldības sabiedrisko attiecību nodaļas vadītājs un arī administratīvās komisijas priekšsēdētājs Nikolajs Sapožņikovs izskaidroja, ka pilsētā ir viena publiskā tualete, kas vienlaicīgi ir arī Kultūras centra tualete. Gan vasarās, gan ziemās tā ir atvērta no plkst. 6.00 rītā līdz plkst. 10.00 vakarā, un tā ir bez maksas. Vēl pilsētā ir izvietotas septiņas *biotualetes*, pārvietojamās būdiņas, no kurām ziemas sezonā gan palikušas vairs tikai trīs. Uz Kultūras centra tualeti ir arī virziena norāde. Šobrīd pilsētā būvējot jaunu publisko tualeti. Ogrē sods par dabisko vajadzību kārtošānu nepiemērotā vietā noteikts Ogres novada saistošajos noteikumos, un tas var sasniegt 75 eiro, ja pārkāpums izdarīts atkārtoti – no 30 līdz 140 eiro. 2017. gadā tika noformēti 17 protokoli un piespriests maksāt 300 eiro, kas arī samaksāts. Pirms gada bija 11 protokoli un 11 aizrādījumi, pārkāpēju soda naudas lielums sasniedza 160 eiro, arī viss tika samaksāts.

Šajā pilsētā par tuaļu daudzumu viedokļi dalās. Domes pārstāvis Nikolajs Sapožņikovs skaidro, ka pārkāpumu skaits aug, tuaļu nepietiek, arī iedzīvotāji sūdzas. Taču pašvaldības policijas priekšnieka vietniece Mirdza Strelča atzīst, ka šis pārkāpums nav izplatīts. Ja kādu protokolu uzraksta, tas notiek vien patruļu laikā, un, pat ja kāds sūdzētos, pārkāpumu konstatēt ir grūti, jāpieķer vaininieks “pie rokas” un vajag vēl divus, trīs lieciniekus.

RĒZEKNĒ – TUALETĒM JĀBŪT ARĪ SABIEDRISKAJĀS IESTĀDĒS

Rēzekne ir blīvuma ziņā otrā apdzīvotākā pilsēta no pētītajām – ar 1232 iedzīvotājiem uz vienu kvadrātkilometru. Šajā Latgales pilsētā ir viena publiskā stacionārā tualete. Vasaras sezonā tā ir atvērta no plkst. 8.00 līdz 19.00, bet ziemā tai ir divas stundas isāks darbalaiks – no plkst. 9.00 līdz 18.00. Maksa par vienu apmeklējumu ir 15 centu. Speciālu norāžu nav, vien simbols WC uz pašas ēkas. Rēzeknes pilsētas domes pārstāvis Kārlis Pozņakovs informē, ka tuaļu skaits ir pietiekams, šobrīd jaunās tualetes neveido, bet vajadzības gadījumā šo jautājumu aktualizēs.

Rēzeknē par dabisko vajadzību kārtošānu neparedzētā vietā piemēro Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167. pantu (sīkais huligānisms). Sods ir no 70 līdz 500 eiro, taču nav informācijas par noformēto protokolu skaitu, arī par piespriestajiem sodiem nav, jo šī informācija netiek atsevišķi izdalīta.

VALMIERĀ – JA KĀDS SŪDZAS, UZLIEK PĀRVIETOJAMO BŪDĪŅU

Valmierā vienu kvadrātkilometru apdzīvo ap 1208 cilvēku, un pilsētā ir viena stacionārā bezmaksas publiskā tualete, kas vasarās atvērta no plkst. 7.00 līdz 22.00, bet ziemās no plkst. 7.00 līdz 20.00. Valmierā izvietotas arī 14 pārvietojamās *biotualetes*, kas pieejamas visu diennakti, arī bez maksas. Pilsētā izvietotas norādes tūristiem, starp tām esot informācija arī par tualetēm. Valmieras dome tuaļu skaitu vērtē kā pietiekamu, turklāt šobrīd būvē jaunu publisko stacionāro tualeti.

Arī Valmierā dabisko vajadzību kārtošānu neparedzētā vietā uzskata par sīko huligānismu, taču, kā stāsta Valmieras pilsētas pašvaldības policijas priekšnieka vietniece Rasma Grasberga, šāda parādība nav bieža – 2017. gadā tika sastādīti četri, 2016. gadā – viens protokols, attiecīgi soda kopsumma ir 280 un 70 eiro, taču samaksāts nav neviens no uzliktajiem sodiem.

LIEPĀJĀ – JAU PA GABALU VAR REDZĒT

Šajā vēju pilsētā ar 1021 cilvēku uz vienu kvadrātkilometru pieejamas septiņas publiskās tualetes. Trīs stacionārās ir maksas labierīcības, kuras vasarā var apmeklēt no plkst. 8.00 līdz 24.00, bet ziemā no plkst. 10.00 rītā līdz 5.00 pēcpusdienā. Ir arī trīs konteintertipa labierīcības, kas atvērtas visu gadu un visu diennakti, un ir bezmaksas. Vēl viena publiskā tualete atvērta sezonas laikā, t. i., tikai vasarā. Siltajā laikā izvieto vēl 10 pārvietojamās tualetes. Arī norādes uz labierīcībām esot, taču, vai tualeti var viegli atrast, Liepājas komunālās pārvaldes labiekārtošanas un teritoriju uzturēšanas daļas vadītājam Jurim Muskatam grūti spriest. Tas esot jājautā tūristiem vai gidēm, bet pa gabalu taču varot atpazīt tualeti! Arī Liepājā šobrīd jaunu publisko tuaļu izveide nav paredzēta, tiek meklēti risinājumi, lai vasaras laikā pludmalēs, liedaga zonā nodrošinātu kādas pārvietojamās būdiņas.

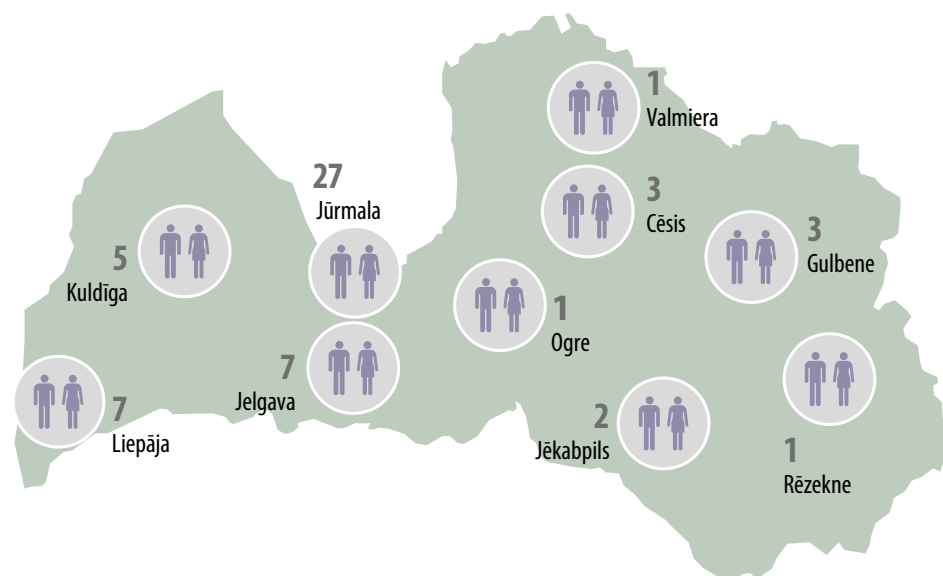
Liepājā pārkāpumi, kas saistīti ar dabisko vajadzību kārtošānu nevieta, arī tiek klasificēti kā sīkais huligānisms. Par visiem šiem nodarījumiem kopā 2017. gada deviņos mēnešos tika noformēti 153 protokoli un uzlikts 16 528 eiro naudas sods, taču, cik pārkāpumi saistīti tieši ar dabisko vajadzību kārtošānu, nav zināms.

JELGAVĀ – NEVIENS “BAIGI” NESŪDZAS

Teju 57 tūkstoši cilvēku dzīvo 60 kvadrātkilometru lielajā pilsētā, tātad aptuveni 946 jelgavnieki uz vienu kvadrātkilometru.

Stacionārās publiskās tualetes vasarā

► Publisko stacionāro tuaļu skaits vasaras sezonā Latvijas pilsētās

Avots: Latvijas pilsētu pašvaldību dati

Šeit pieejamas septiņas stacionārās tualetes. Tuaļu darba laiks ir atšķirīgs, vasarā tās atvērtas no pulksten sešiem rītā līdz astoņiem vai deviņiem vakarā, kā arī no astoņiem vai deviņiem rītā līdz deviņiem vai desmitiem vakarā, savukārt ziemā tualetes darbu beidz astoņos vai deviņos vakarā. Viena sezonālā tualete ir bezmaksas, bet pārējās apmeklētājam jāšķiras no 20 centiem, skolēniem un pensionāriem – no 10 centiem, bet cilvēki ar invaliditāti un pirmsskolas vecuma bērni labierīcības var apmeklēt bez maksas. Visapmeklētākā ir tualete pie autoostas. *Zemgales Eko* finanšu direktore Evita Mača informē: “Iedzīvotāji nesūdzas, ka tuaļu būtu par maz, Jelgavā tās izvietotas dažādās pilsētas vietās un tuvumā kādu noteikti var atrast. Nakti savukārt labierīcības apmeklēt nevar, jo tās ir slēgtas. Nodrošināt to darbu naktīs nav izdevīgi – jāalgo darbinieki, bet apmeklējumu šajā laikā būtu maz. Un arī jaunas tualetes atvērt pagaidām nav paredzēts.”

Jelgavas pilsētas pašvaldības saistošajos noteikumos paredzēts, ka par dabisko vajadzību kārtošānu neparedzētā vietā var uzlikt naudas sodu līdz 71, 14 eiro. Par šo pārkāpumu 2017. gadā tika sastādīti 16 protokoli un izteikti divi brīdinājumi, kā arī piespriests 345 eiro naudas sods. Lai gan nav datu, cik liela summa iekasēta, Jelgavas pašvaldības policijas pārstāve Sandra Reksce saka, ka

labprātīgi tos daudzi nemaksā, un lēmumi tiek nodoti tiesu izpildītājiem, bet pārkāpumus visbiežāk konstatē video novērošanas kamerās.

JĒKABPILĪ – TIKAI VIENĀ UPES PUSĒ

Iedzīvotāju blīvums Jēkabpilī sasniedz vidēji 896 cilvēkus uz vienu kvadrātkilometru, un šeit atrodas divas stacionārās bezmaksas tualetes. Viena no tām tika uzcelta 2017. gadā, iztērējot 85 tūkstošus eiro. Vasarā labierīcības var apmeklēt no plkst. 8.30 līdz 21.00, bet ziemā – līdz plkst. 19.00. Margita Liepiņa, Jēkabpils domes pārstāve, norāda, ka Jēkabpils pusē jeb Daugavas kreisajā krastā tuaļu pietiek, bet derētu viena Krustpils pusē jeb labajā Daugavas krastā, taču konkrētu būvniecības ieceri vēl nav.

Jēkabpils pašvaldības policijas priekšnieks Indulis Surkulis jau uzreiz pasaka, ka netrūkst čurātāju nevieta. Pilsētā par šo pārkāpumu piemēro Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167. pantu. 2017. gadā tika sastādīti septiņi protokoli, divi no tiem atkārtoti tām pašām personām, tika piespriests sods kopsummā par 1008,25 eiro, bet samaksātā soda nauda – vien 170 eiro. 2016. gadā bijuši četri protokoli par 460 eiro, samaksāti vien 70 eiro. Surkulis atzīst, ka arī Jēkabpili pārkāpumus būtiski samazina video novērošana.

KULDĪGĀ – NAV VALSTISKS APDRAUDĒJUMS

Blīvuma ziņā Kuldīga no Jēkabpils atpaliek vien par kādiem 70 cilvēkiem, taču teritoriāli pilsēta ir pat divas reizes mazāka. Tomēr pilsētā ir piecas stacionārās publiskās tualetes, kas pieejamas visu diennakti. No tām ziemā nestrādā tikai viena. Kuldīga ir viena no divām apskatītajām pilsētām, kurā izveidotas labierīcības ar monētu automātiem. Pakalpojuma maksa ir 20 centu. Ir arī septiņas pārvietojamās biotualetes. Vides speciāliste Dace Jansone gan piebilst, ka bijuši demolēšanas gadījumi – stacionārajās tualetēs tika salauzts inventārs. Vēl viņa stāsta, ka pilsētas dārzā šobrīd notiek jaunas publiskās tualetes būvniecība.

Lai gan Kuldīgas pašvaldības saistošajos noteikumos noteikts no 10 līdz 30 eiro sods par dabisko vajadzību kārtošanu neparedzētā vietā, šo pārkāpumu skaits nav zināms. Kuldīgas pašvaldības policijas priekšnieks un arī administratīvās komisijas vadītājs Rinalds Gūtpelcs apstiprina, ka ir protokoli, ir uzlikti

pārvietojamās biotualetes. Pilsētā esot norādes par labierīcību atrašanās vietu, un pašvaldība sūdzības par šo jautājumu nav saņēmusi, arī jaunu tuaļu būvniecība nav aktuāla.

Cēsis par dabisko vajadzību kārtošanu tam neparedzētā vietā noteikta atbildība kā par sīko huligānismu, t. i., naudas sods no 70 līdz 500 eiro. Kopš 2017. gada augusta sastādīti trīs protokoli, piespriesti naudas sodi 140 eiro kopsummā, bet vēl nav zināms, vai un cik liela summa samaksāta. Cēsu novada pašvaldības policijas priekšnieks Mārtiņš Jēgers konstatē, ka šim pārkāpumam nav tendences palielināties, un pārkāpēji visbiežāk atrodas alkohola reibumā.

GULBENĒ – PILSĒTĀ IR LIELS MEŽS

Šajā Vidzemes pilsētā, kur uz vienu kvadrātkilometru dzīvo vidēji 631 cilvēks, visu diennakti pieejamas trīs publiskās tualetes: visu gadu viena maksas konteinertipa, kas atvērta darba laikā, un apmeklējuma maksa ir 30 centu; viena sausā bezmaksas tualete, kas pieejama visu diennakti; viena konteinertipa,

dabisko vajadzību kārtošana šim nolūkam neparedzētā vietā Gulbenē nav aktuāla, jo trešdaļu teritorijas aizņem mežs. Gadās, ka kāds arī tur nokārto savas vajadzības, taču pārkāpēji parasti ir tie, kas sodu nemaz nevar samaksāt.

JŪRMALĀ PIELĀGOJAS TŪRISTIEM

Ar 101 kvadrātkilometru lielu platību Jūrmala teritorijas lieluma ziņā ierindojas pirmajā vietā. Tās iedzīvotāju skaits ir 48 606, blīvums – aptuveni 481 cilvēks uz vienu kvadrātkilometru. Pēc blīvuma rādītājiem pilsēta ierindojas desmitajā, pēdējā vietā no pētījuma ietvertajām. Vērā gan jāņem, ka Jūrmala jau izsenis zināma ar lielu atpūtnieku un tūristu skaitu vasarās, tātad arī labierīcību skaitam jābūt atbilstošam.

Kūrortpilsētā ir četras stacionārās un 11 konteinertipa publiskās tualetes. Vasarās atvērta vēl 12 konteinertipa labierīcības un 11 pārvietojamās (ziemā – septiņas pārvietojamās). Tātad kopumā vasarā dažādās pilsētas vietās darbojas 38, bet ziemas sezonā 15 publiskās tualetes. Par stacionāro un konteinertipa tuaļu apmeklējumu jāmaksā 25 centus, bet biotualetes izmantošana ir bezmaksas. Jūrmalas domes pārstāve Zane Leite stāsta, ka pilsētā izvietotas informatīvās norādes, lai labierīcības varētu atrast. Lai gan tuaļu darbalaiks ik divus mēnešus atšķiras, visu diennakti atvērtu tuaļu nav. Leite pauž, ka viena no lielākajām problēmām ir vandalisms, it īpaši nakts stundās, un bijuši pat gadījumi, ka biotualetes mēģināts dedzināt. Savukārt domes pārstāve Elita Cepurīte skaidro, ka tuaļu daudzums un pieejamība ir apmierinoša, turpmākajos gados paredzēts uzstādīt papildu sabiedriskās tualetes, taču viss atkarīgs no tā, vai 2018. gada budžetā šim mērķim tiks piešķirts finansējums.

Par dabisko vajadzību kārtošanu tam neparedzētā vietā atbildība paredzēta Jūrmalas pilsētas domes saistošajos noteikumos. Var izteikt brīdinājumu vai sastādīt protokolu un sodīt ar septiņu eiro sodu, taču, ja policija pārkāpumu konstatē atkārtoti, pārkāpējam jāšķiras no 15 eiro. 2017. gada desmit mēnešos tika noformēti jau 25 protokoli par 147 eiro, pirms gada – 27 par kopējo summu 154 eiro. Jūrmalas pilsētas domes administratīvās komisijas priekšsēdētāja Andra Tukāne informēja, ka netiek veikta uzskaitē, vai pārkāpēji sodu samaksā, taču bieži vien sods netiek maksāts, un soda naudas iekasēšana tiek nodota tiesu izpildītājiem.

Amsterdamā lielu problēmu radīja dabisko vajadzību kārtotāji, kas, čurājot kanālos, nenoturējās krastā un tajos iekrita. Bijuši pat letāli gadījumi. Pilsētā izveidoja atvērto pisuārus, kas ik pēc pārdesmit metriem redzami pilsētas ielās.

sodi, taču konkrētus skaitļus viņš nezina, jo šādi dati nav vajadzīgi, to apkopošana ir pārāk liels darbs. Tikai tad, ja šis būtu kāds valstisks apdraudējums, šādu informāciju būtu vērts apkopot.

CĒSIS – IEREIBUŠIE NEATROD

Lai gan iedzīvotāju skaita un teritorijas ziņā Cēsis ir lielākas nekā Kuldīga, iedzīvotāju blīvums rāda, ka vienā kvadrātkilometrā ir ap 805 cilvēku – vien par desmit vairāk nekā Kuldīgā. Cēsis ir trīs stacionārās publiskās tualetes, kas pieejamas visu diennakti. Tās ir par maksu – 30 centi par apmeklējumu. Arī šeit ir labierīcības ar monētu automātiem. Vasaras sezonā papildus tiek izvietotas četras

arī bezmaksas, taču tā atvērta tikai vasarās no plkst. 6.00 līdz 22.00. Vasarās pilsētā tiek izvietotas arī divas pārvietojamās biotualetes. Pilsētas pārvaldes vadītājs Gints Āboliņš stāsta, ka ir saņemtas sūdzības par nepietiekamu tuaļu skaitu un par informācijas trūkumu, ka nevar labierīcības atrast. Protams, esot gadījumi, ka cilvēki čurā krūmos un citās tam neparedzētās vietās, taču pagaidām pilsētā netiek plānots veidot jaunas publiskās tualetes, jāpapildina tikai norādes.

Pārkāpējiem Gulbenē piemēro LAPK 167. pantu. 2017. gadā tika noformēti trīs protokoli par 210 eiro, līdz šim iekasēti ir 70 eiro. Pašvaldības policijas priekšnieks Mārtiņš Didrihsons-Linards atzīst, ka

KAS MEKLĒ, TAS ATROD, VISMĀZ PARASTI

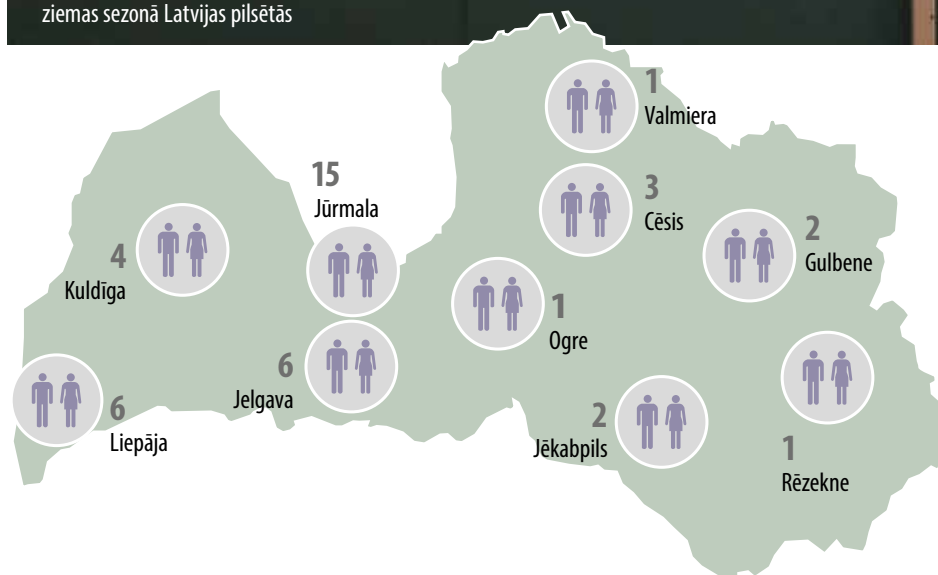
Nav šaubu, ka tualeti vieglāk atrast var katras pilsētas pastāvīgie iedzīvotāji, tie, kas konkrētajā vietā labi orientējas, ir informēti par tuvumā esošām vietām un objektiem. Taču ko darīt pilsētas viesiem? Devos uz Jelgavu bez pilsētas kartes un vien ar aptuvenām zināšanām par tās teritoriālo plānojumu, lai izmēģinātu, cik viegli atrast publiskās labierīcības. Izvēlējos apskatīt pilsētas centru – vietu, kur galvenokārt uzturas tūristi un atpūtnieki. Man paveicās, jau meklējot automobiļa stāvvietu, vēl braucot, pamanīju baltu norādi ar melniem burtiem WC. Devos norādītajā virzienā, un pēc pārdesmit metriem atradu dzelzteni konteinertipa maksas tualeti. Devos tālāk Lielupes virzienā, un pēc brīža nonācu pie informatīvās norādes par sporta halles, parka, pasta, vēl citu objektu atrašanās vietu, bet par tualeti nebija informācijas. Turpināju iet, un pamanīju autoostu, kurā nolēmu meklēt tualeti. Cilvēki drūzmējās bariņos un gaidīja transportu, bet norādi uz labierīcībām neatradu, tāpēc jautāju biļešu kases darbiniecei. Viņa izstāstīja, kurp iet, un turpat netālu man izdevās atrast baltu kvadrātveida ēku ar uzrakstu “Maksas tualete”. Iekšā dega gaiss. Laikam – vēl bija atvērta. Turpināju ceļu, taču kļuva rudenīgi drēgns, un sāka satumst. Nolēmu lēnām doties mašīnas virzienā. Pēc desmit minūšu gājiena pamanīju vēl vienu balto norādi ar WC burtiem. Šķērsoju ielu, raudzijos norādes virzienā, bet tā aicināja doties iekšā kādā veikalā, kas jau bija slēgts. Apstaigāju apkārtni, bet meklēto nemanīju, tādēļ ceļu jautāju kādai daudzstāvu nama pagalmā sastaptai sievietei. Viņa pieļāva, ka zīme varētu norādīt uz kultūras namu, kas esot tuvumā.

Meklējumus pārtraucu, bet secināju – ja paveicas, labierīcības var atrast. Nedaudz grūtāk gan būtu brīžos, kad nav laika, lai tualeti meklētu, kā arī meklējot to pēc darbalaika beigām. Neveiksmīgu mēģinājumu piedzīvoja mani vecāki Gulbenē – tualeti atrada, bet slēgts bija gan vīriešu, gan sieviešu nodalījums. Uz sienas vien kāds ar melnu marķieri bija uzrakstījis: “Tak jau ciet nost, ja cilvēkiem nav kur...”

NEMĒSLO! PAR CŪKU PĀRVĒRTĪSIES!

Dabisko vajadzību kārtošana tam neparedzētās vietās rada ne vien neestētisku skatu, bet arī draudus videi. To atzīst arī Valsts vides

Foto: Ojārs Jansons

Avots: Latvijas pilsētu pašvaldību dati

dienesta pārstāve Maruta Bukleviča, norādot, ka draudi videi pastāv, ja ir liels cilvēku plūsmas, kas ilgstoši atrodas noteiktās teritorijās, kuras nav nodrošinātas ar pārvietojamām tualetēm. Viņa pieļauj, ka šāda situācija varētu rasties, atpūšoties pie kādas ūdenskrātuves vasaras mēnešos. Nepietiekams tuaļu daudzums veicina ūdens piesārņošanu ar cilvēka vielmaiņas galaproduktiem, kas ir barības vielas aļģēm un būtiski var ietekmēt ezerus, kuriem nav noteces. Piesārņojuma sekas izpaužas kā aļģu savairošanās jeb “ūdens ziedēšana”. Turklāt ūdeni nonākušie mikroorganismi cilvēkiem var izraisīt dažādas saslimšanas.

RISINĀJUMS RISINĀJUMA GALĀ

Par nepieciešamību nokārtot dabiskās vajadzības bija aizmirsts arī 1961. gada 5. maijā, kad pirmais amerikāņu astronauts

Alans Šepards (*Alan Bartlett Shepard*) devās kosmosā. Viņam uzturēšanās Visumā bija paredzēta vien 15 minūtes, bet tehnisku problēmu dēļ lidojums aizkavējās, un Šepards skafandrā atradās apmēram astoņas stundas. Inženieri nebija aizdomājušies par cilvēciskām vajadzībām, tāpēc astronauts, sazinoties ar lidojuma centru, kategoriski paziņoja, ka viņam nepieciešams nokārtoties.

Amsterdāmā lielu problēmu radīja dabisko vajadzību kārtotāji, kas, čurājot kanālos, nenoturējās krastā un tajos iekrita. Bijuši pat letāli gadījumi. Pilsētā izveidoja atvērto pisuārus, kas ik pēc pārdesmit metriem redzami pilsētas ielās. Pirms trim gadiem izgudroja zemē iebūvētus pisuārus *UriLift*, līdzīgus kā kanalizācijas akas. Trīsvietīgais tērauda pisuārs izvirzās virszemē, kad vadības pultī nospiež attiecīgo pogu. Nakts laikā to lieto vidēji 600–800 cilvēku.

Brēmenē (Vācijā) līdz 2008. gadam ik gadu tērēja aptuveni 1,1 miljonu eiro, lai uzturētu publiskās tualetes, taču labierīcību tāpat trūka, BBC atzina Jens Tittmans (*Jens Tittmann*), Brēmenes Vides un pilsētu attīstības ministrijas pārstāvis. Radija *Nette Toilette* jeb *jauko tualeti*. Kafējnīcas, bāri un restorāni atvēra savas tualetes cilvēkiem, mēnesī saņemot 50–100 eiro. Skatlogos tika izvietota uzlīme, kas informēja, ka tualeti var apmeklēt ne tikai klienti. Tika izveidota arī mobilā aplikācija, kas ļauj atrast tuvākās labierīcības un uzzināt to darba laiku. Ik gadu šī sistēma Brēmenei ļauj ietaupīt 450 tūkstošus eiro, bet darbības principu lieto vēl 240 pilsētās Vācijā un Šveicē.

Sanktpēterburgā jau 90. gados izveidoja publisko tuaļu ceļvedi jeb karti, kuru tūristi varēja saņemt informācijas centros.

Savukārt Austrālijā Nacionālās kontinuitātes programmas ietvaros tika izveidota Nacionālā publisko tuaļu karte, kā arī mājaslapa un radīta arī mobilā versija. Tās sniedz informāciju par vairāk nekā 16 tūkstošiem

publisko labierīcību, to darbalaiku un papildiespējām, t. i., dušu un zīdaiņu aprūpes vietu. Meklētājā ierakstot atrašanās vietu, adresi vai pasta indeksu, tas atrod tuvumā esošās tualetes, bet norādot ceļojuma sākuma un beigu vietu, var iegūt sarakstu ar publiskajām tualetēm iepļānotajā maršrutā.

Izveidotas arī dažādas mobilās aplikācijas, piemēram, *SitOrSquat*, kuras datubāzē ir ziņas par vairāk 100 tūkstošiem publisko tuaļu, arī ārpus ASV, un aplikācijas lietotāji var atstāt atsauksmes par labierīcībām. Vēl pieejama *Where to Wee* aplikācija, kas palīdz atrast tuvumā esošu tualeti jebkurā pasaules vietā. Tuaļu meklētājs un karte *Flush* sniedz informāciju gandrīz par 200 tūkstošiem tuaļu, piedāvā arī papildinformāciju, un to iegūt var bez interneta savienojuma. Vēl ir mobilā aplikācija *Bathroom Scout*, kas apkopo apmēram 1,3 miljonus pasaules tuaļu lokāciju. Lidzīgi kā navigācija automašīnām, šī aplikācija soli pa solim aizved līdz labierīcībām un pat piedāvā virtuāli apskatīt tualetes atrašanās vietu.

LABĀK VAIRĀK NEKĀ PAR MAZ

Latvijā par publiskajām tualetēm atbildīgas ir pašvaldības. Normatīvajos aktos nav noteikti ne labierīcību standarti, ne to veids, ne optimālais tuaļu daudzums dažāda lieluma vai iedzīvotāju blīvuma teritorijās. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvis norādīja, ka viss atkarīgs no katras pašvaldības budžeta iespējām, prioritātēm un konkrētās situācijas, un arī atbildība par kādas funkcijas nekvalitatīvu izpildi iedzīvotājiem ir jāprasa no konkrētās pašvaldības.

Tomēr publisko labierīcību trūkums Latvijas pašvaldībās parasti netiek uzskatīts par problēmu, un jau esošo tuaļu skaits tiek vērtēts kā optimāls, īpaši uzsverot, ka vienmēr jau labierīcības var atrast gan veikalos, degvielas uzpildes stacijās un kultūras namos, gan citās iestādēs, piemēram, bibliotēkās, muzejos, kafējnīcās, domes ēkās un citur. Par dabisko vajadzību kārtošanu tam neparedzētā vietā atbildīgie visbiežāk vaino pilsētas viesus un alkohola reibumā esošos. ?

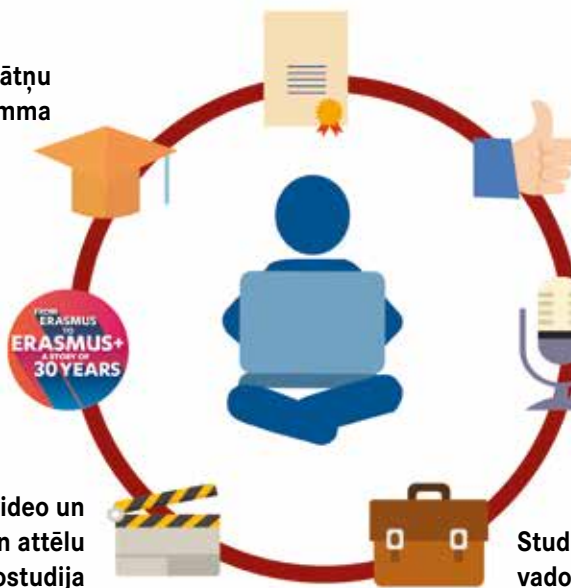
Studē multimediju komunikāciju!

Iestājies ar vidējo izglītību un CE latviešu valodā un svešvalodā

Unikāla sociālo zinātņu studiju programma

ERASMUS+ un NordPlus apmaiņas programmas

Jaunākās paaudzes video un fototehnika, montāžas un attēlu apstrādes programmas un fotostudija

Pasniedzēji ir atzīti jomu eksperti: Anda Rožukalne, Alnis Stakle, Klāvs Sedlenieks, Dita Rietuma, Sergejs Kruks un citi

Iejūties operatora, producenta, ziņu diktora vai sociālo mediju redaktora lomā RSU studentu televīzijā un medijā

Studijas apvienotas ar praksi vadošos nozares uzņēmumos

Citi medību lauki mīldzīvniekiem

Autors: Kristaps Feldmanis

Katrs mīldzīvnieka saimnieks ir piedzīvojis vai nākotnē piedzīvos pašu skumjāko un nepatīkamāko pieredzi – sava lolojuma došanos uz citiem medību laukiem. Daži pat runā, ka pārdzīvojums neatšķiras no tā, kāds jāpiedzīvo, šķiroties no tuva cilvēka. Par to, protams, katram jāspriež pašam, bet neatkarīgi no emocijām ir arī praktiskie jautājumi, proti, četrkājainais, šļūcošais vai peldošais draugs ir ar godu jāaizvada. Tomēr ne visiem ir iespējas savu dzīvnieku apbedīt, jo to ierobežo likums. Arī pilsētas dzīvokļos dzīvojošajiem lolojumdzīvnieku saimniekiem to izdarīt gluži vienkārši nav iespējams. Viņiem ir jādomā, kur savu mīļo dzīvnieciņu pēc tā dzīves beigām likt.

Varētu domāt, ka tā nav liela problēma – zivtiņu aizvadi plašajā ūdens cauruļu mūžības labirintā, kāmiti pieroc pagalmā un uzstādi pa virsu begoniju, bet sunīti aizved uz lauku mājām vai kādu nomaļāku mežu un guldi zemes klēpi tur. Tomēr teju nekas no šeit minētā nav atļauts. Arī savā privātajā teritorijā stingri aizliegts apglabāt dzīvniekus, šeit gan jāmin, ka ir izņēmumi. Tas, protams, nav atļauts arī publiskā teritorijā, kā arī nedrīkst beigto dzīvnieciņu “nolaist podā”.

Ministriju un citu valsts iestāžu sniegtajā informācijā, kā arī likumos par šo tēmu plaši tiek lietots vārds “lolojumdzīvnieks”. Lai nesamulstu, jāpaskaidro, ka šādi tiek dēvēts tas pats mājdzīvnieks, piemēram, suns, kaķis vai mājas sesks. Tāpat arī trusis, kāmis un pat zelta zivtiņa, un, protams, arī citi mājdzīvnieki.

Varētu šķist, ka dzīvnieku kapsētas izveidošana ir liela pretimnākšana no pašvaldības puses, tomēr tā nebūt nav. Likuma “Par pašvaldībām” 15. pantā ir norādītas pašvaldību autonomās funkcijas. Starp citām funkcijām kā “nodrošināt veselības aprūpes pieejamību”, “organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus” un “piedalīties civilās aizsardzības pasākumu nodrošināšanā” ir atrodama arī “kapsētu

un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana”. Ar šī punkta izpildi Latvijas pašvaldībās ir bijušas lielas problēmas.

PLAŠAS IESPĒJAS DZĪVNIEKA MŪŽA MĀJĀM

Dažādi uzņēmumi piedāvā beigto dzīvnieku individuālu kremēšanu, pat atdotot saimniekam dzīvnieka pelnus vai tos utilizējot, vai pat pārstrādājot dabasgāzē vai asfaltā – šādi tiek pārstrādāti kopēji kremēto dzīvnieku pelni. Tās, protams, ir atzīstamas iespējas, tomēr ne katrs saimnieks vēlas, lai viņa mīldzīvnieks pēc nāves tiktu pārvērst pelnos vai siltumā, kas plūst no radiatora. Daži saimnieki grib pakavēties pie sava mirušā mīldzīvnieka – aiziet un nolikt ziedus, pieminēt.

Ja tomēr nolemjat, ka savu dzīvnieku vēlaties apbedīt, jums ir divas iespējas.

Pirmkārt, Ministru kabineta noteikumos Nr. 275 “Prasības tādu dzīvnieku izcelsmes blakusproduktu un atvasinātu produktu aprītei, kas nav paredzēti cilvēku patēriņam” paredzēts, ka “nobeigušos lolojumdzīvniekus teritorijā, kurā tie atradušies (dzīvojuši)” atļauts aprakt, ievērojot šādus nosacījumus:

- lolojumdzīvnieka īpašnieks ir aprakšanas vietas zemes īpašnieks;

- aprakšanas vieta ir norobežota un nav publiski pieejama, tā nedrīkst būt lauksaimniecībā izmantojamā zeme, kā arī daudzdzīvokļu ēkām piegulošā teritorija;
- liķis aprokams tādā veidā, lai tam nevarētu piekļūt gaļēdāji vai visēdāji dzīvnieki;
- aprakšanas vieta nedrīkst būt pie upēm, strautiem, ezeriem un citiem virszemes ūdensobjektiem, applūstošās vietās vai teritorijās, kā arī nedrīkst atrasties virszemes ūdensobjektu un pazemes ūdeņu ieguves vietu aizsargjoslās;
- apraktais liķis nerada smaku, kā arī ūdens, gaisa vai augsnes piesārņojuma apdraudējumu;
- liķi aprok bedrē, uzberot vismaz vienu metru biezu zemes kārtu;
- aprakšanas vietā aizliegts uzlikt pieminekli.

Tātad savu dzīvnieku var aprakt, piemēram, Rīgā, privātmājas pagalmā, ja šis dzīvnieks tur ir pavadījis savu dzīvi un ja saimnieks spēj nodrošināt visas šeit minētās prasības. Bet šo pašu dzīvnieku nedrīkst vest uz lauku mājām un aprakt tur, jo tā nav bijusi viņa dzīves vide, tajā pašā laikā dzīvnieku, kurš dzīvojis lauku mājā, tur apbedīt drīkst. Tomēr ir liels risks, ka kādu nosacījumu sanāk pārkāpt un tad sekos sods: Administratīvo pārkāpuma kodeksa 108.2. pants par to paredz privātpersonai uzlikt naudas sodu 350 eiro apmērā, bet atkārtotā gadījumā jau 700 eiro lielu sodu.

Otrkārt, savu lolojumdzīvnieku var apbedīt kādā no dzīvnieku kapsētām. Šobrīd Latvijā šāda iespēja ir visai ierobežota. Tas nav nekas pārsteidzošs, jo dzīvnieku kapsētu reģistrēšana ir milzīgi garš un sarežģīts process, kuru nosaka “Noteikumi par dzīvnieku kapsētu iekārtošanas, reģistrācijas, uzturēšanas, darbības izbeigšanas un likvidēšanas kārtību un aizsargjoslu noteikšanas metodiku ap dzīvnieku kapsētām”.

Pēc Pārtikas un veterinārā dienesta datiem šobrīd Latvijā ir trīs lolojumdzīvnieku kapsētas.

Mājdzīvnieku apbedīšana

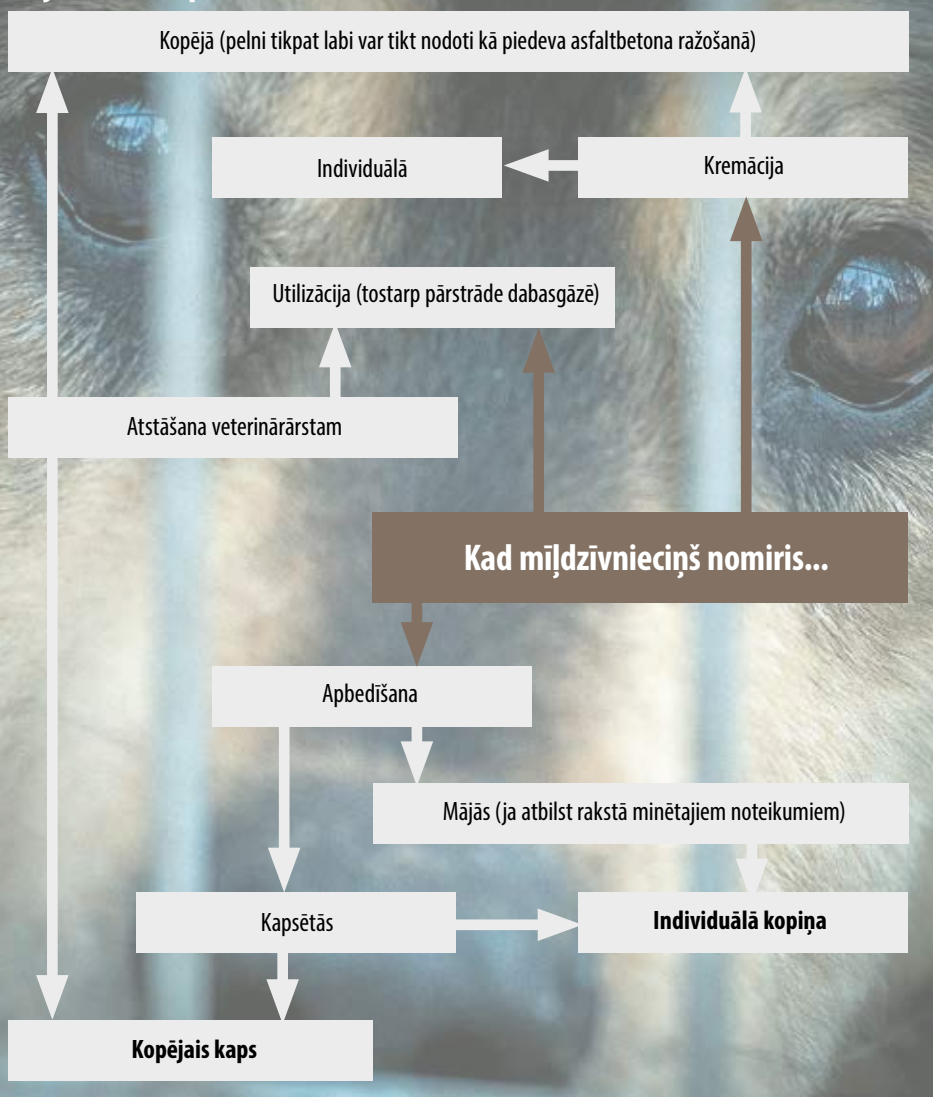

Foto: Ojārs Jansons

Divas pieder sabiedrībām ar ierobežotu atbildību: "SIA 1960" kapsēta "Citi medību lauki" (Nr. 021525, Babītes novads, Rīgas–Liepājas šosejas 2. km) un "Kurzesmes gaļsaimeņi" (Nr. 023301, Priekules novada Vīrgas pagasta "Kalna graviņas").

Vienīgā vietā, kura izveidojusi iedzīvotājiem pieejamu lolojumdzīvnieku kapsētu savā teritorijā, ir Cēsu pašvaldība – pašvaldības uzņēmums "Cēsu novada pašvaldība" (Nr. 024595, Cēsis, Rīgas iela 105).

LOLOJUMDZĪVNIEKI MIERU VAR RAST CĒSIS

Iznāk, ka neviena cita pašvaldība, izņemot Cēsis, šo likumā "Par pašvaldībām" minēto autonomās funkcijas punktu nepilda. Kā jau pieminēts iepriekš, Babītes novadā ir privāta

dzīvnieku kapsēta "Citi medību lauki", bet Priekules novadā saimnieki savus mīļus var apglabāt "Kalna graviņās". Tas arī viss. Kādēļ citās pašvaldībās ar šī uzdevuma izpildi tik raiti nesokas, un vai nākotnē ir cerības uz situācijas uzlabošanu? Šie jautājumi tika uzdoti visās domēs tajās pilsētās, kuras atbilst republikas pilsētas statusam. Pēc Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas datiem tās ir deviņas, un jāpiebilst, ka šajā jomā priekšzīmīgās Cēsis starp šīm pilsētām nav.

RĪGA: UZ SAVAS ZEMES, NE SAVĀ TERITORIJĀ

Uzdotot jautājumu: "Kādēļ pašvaldība nepilda likumā noteikto prasību izveidot un uzturēt dzīvnieku kapsētu", Rīgas domes Mājokļu un vides departamenta vides

pārvaldes speciālisti sagatavoja atbildi. Tajā viņi norāda, ka jau 2003. gada 1. jūlijā Rīgas dome uz 49 gadiem iznomājusi sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "SIA 1960" dzīvnieku kapsētas ierīkošanai un uzturēšanai Rīgas pilsētai piederošā zemes gabala daļu Babītes pagastā. Tātad, lai gan pati kapsēta neatrodas pašvaldības teritorijā, kā tas paredzēts likumā "Par pašvaldībām", tomēr teritorija, kurā uzcelta kapsēta, pieder Rīgas pašvaldībai un atrodas tās tiešā tuvumā. Varētu teikt, uzdevums izpildīts tikai daļēji.

VALMIERA: CILVĒKUS DRĪKST, DZĪVNIEKUS NEDRĪKST

Valmieras pilsētas pašvaldības Sabiedrisko attiecību nodaļas sabiedrisko attiecību speciālistes vides komunikācijā Līgas Biežības sagatavotā atbilde satur argumentus, kādēļ dzīvnieku kapsētas pašvaldībā nav. "Valmieras pilsētā ir neviendabīga grunts ar augstu gruntsūdens līmeni, kas apgrūtina dzīvnieku kapsētas izveides iespējas. Mājdzīvnieka nāves gadījumā iedzīvotāji aicināti sazināties ar Valmieras dzīvnieku patversmi. Tā iedzīvotājiem palīdz dzīvnieku utilizēt jeb pārstrādāt. Patversme dzīvnieku utilizēšanas pakalpojumā izmanto SIA "Reneta" piedāvājumu."

Argumenti līdz galam nepārlicina, jo Valmieras pilsētas teritorijā atrodas kapsētas, kurās tiek apglabāti cilvēki. Rodas jautājums: "Vai cilvēku apglabāšanai gruntsūdens līmenis netraucē?"

Jānorāda, ka "Noteikumi par dzīvnieku kapsētu iekārtošanas, reģistrācijas, uzturēšanas, darbības izbeigšanas un likvidēšanas kārtību un aizsargjoslu noteikšanas metodiku ap dzīvnieku kapsētām" patiešām nosaka, ka "dzīvnieku kapsētu izveido teritorijā, kas atbilst šādām prasībām: teritorija nav applūstoša; gruntsūdens līmenis attiecīgajā teritorijā ir zemāks par diviem metriem no augsnes virskārtas; teritoriju nešķērso upes un strauti; teritorijā ir smilšaina augsne, kas nodrošina labu gaisa caurlaidību un ātru izžūšanu".

LIEPĀJA SADARBOJAS AR KAIMIŅIEM

Liepājas pašvaldības pārstāve Zita Lazdāne savā atbildē uz jautājumu, kādēļ Liepājā nav izveidota kapsēta, sniedz skaidrojumu, kas līdzīgs Valmieras pārstāvju atbildē. "Ministru kabineta noteikumi paredz, ka dzīvnieku kapsētu var izveidot teritorijā, kur gruntsūdens līmenis ir zemāks par diviem metriem no augsnes virskārtas, taču Liepājā šādām prasībām atbilstošas brīvas teritorijas nav, tāpēc ir

SABIEDRĪBAS PĒTĪJUMI

panākta vienošanās ar blakus esošo Grobiņu. Grobiņas novada domei ir nepieciešamais zemesgabals, iezīmēta vieta, ir skice un ir aptuvenā tāme, un jautājums pašlaik apstājies pie naudas. Aptuvenās izmaksas kapsētas pirmās kārtas izveidei varētu būt ap 100 000 eiro". Tātad – ļoti līdzīga atbilde, un arī jautājums rodas tāds pats, kāds radās pēc iepazīšanās ar Valmieras pārstāvju atbildi.

JĒKABPILS UZ TO "IET"

Jēkabpili par dzīvnieku mūža mājām tiek domāts. Pagaidām – tikai domāts. SIA "Jēkabpils pakalpojumi" valdes priekšsēdētājs Jānis Hauka norāda: "Jēkabpili šobrīd ir tapis jauns detālplānojums, kurā ir paredzēta atsevišķa vieta dzīvnieku apbedīšanai. Līdz šim SIA "Jēkabpils pakalpojumi" pieredze ar dzīvnieku mirstīgo atlieku utilizēšanu ir. Kapitālsabiedrībai ir noslēgts sadarbības līgums par dzīvnieku mirstīgo atlieku utilizāciju ar uzņēmumu SIA "Baltic trade". Tātad var cerēt, ka nākotnē arī Jēkabpils iedzīvotāji savus mājdzīvnieciņus varēs pienācīgi apbedīt.

RĒZEKNE: KĀPĒC APBEDĪT, JA VAR VIENKĀRŠI UTILIZĒT

Latgales sirdi – Rēzeknē – pavisam nelāga situācija. Rēzeknes domes pārstāvis Kārlis Pozņakovs norāda: "Rēzeknē šobrīd dzīvnieku kapsētas nav, taču "Rēzeknes namsaimnieks" nodrošina iespēju nodot mirušos dzīvniekus utilizācijai. Namsaimnieks arī savāc uz ielām mirušos dzīvniekus, bet tas ir Rēzeknes pilsētas domes pasūtījums." Tātad kapsētas nav, tuvākajā laikā arī nav paredzēts to izveidot. Pilsētas iedzīvotāji savus mājdzīvniekus var tikai utilizēt jeb nodot dzīvniekus pārstrādei un iznīcināšanai.

DAUGAVPILĪ GAIDA NAUDU

Domes pārstāvis norāda, ka jau 2009. gadā pilsētas detālplānojumā šāda kapsēta tika iekļauta. Bet pilsēta saskārusies ar neatbilstošu vietu izvēli un privāto investoru piesaistes problēmām. Šobrīd Daugavpils nomalēs ir vairākas vietas, kurās cilvēki apbedī savus mājdzīvniekus. Pašvaldība arī izskata iespēju, lai kādu no šīm teritorijām pielāgotu, pārveidojot par oficiālu dzīvnieku kapsētu, bet tas viss šobrīd ir tikai sarunu līmenī. Konkrētu darbu šajā virzienā nav.

VENTSPILS APPLŪST

Ventspils pilsētas pašvaldības pārstāvis, kā jau ierasts, runāja par augsto gruntsūdeņu līmeni un neatbilstošām teritorijām.

Dzīvnieku kapsētu pieejamība Latvijā

Uzrunātie novadi un pašvaldības, kurās šobrīd ir dzīvnieku apbedīšanas vietas

Uzrunātie novadi un pašvaldības, kuri jau daļēji izpilda likuma prasības vai to ir iekļāvuši

Uzrunātie novadi un pašvaldības, kurās ierīkot dzīvnieku kapsētu tuvākajā nākotnē nav plānots

Uzrunātie novadi un pašvaldības, kuri atbildes nesniedza

Avots: www.zm.gov.lv

Jāpiebilst, ka arī Ventspils pilsētā ir cilvēku kapsētas.

JŪRMALA ARĪ APPLŪST

Arī no Jūrmalas, tāpat kā citu pašvaldību atbildēs, saņemtajā vēstulē norādīts, ka pilsētā gruntsūdens ir pārlietu augsts, lai izveidotu kapsētu: "Beigto dzīvnieku apbedīšanai Jūrmalas pilsētas administratīvajā teritorijā nav izveidota atsevišķa dzīvnieku kapsēta. Dzīvnieku kapsēta nav paredzēta Jūrmalas pilsētas teritorijas plānojumā, jo jūras un Lielupes tuvuma, kā arī augsto gruntsūdeņu līmeņa dēļ pilsētā nav piemērotu, kapsētu ierīkošanas prasībām atbilstošu teritoriju."

JELGAVA NERUNĀ

Jelgavas domes pārstāvji diemžēl komentāru tā arī nesniedza. Nebija sazvanāma neviena atbildīgā persona.

DZĪVNIEKS NAV CILVĒKS

No iegūtās informācijas ir skaidri saprotams, ka lielākoties pašvaldībām nav lielas intereses par dzīvnieku kapsētu izveidi pilsētu teritorijās un nevēlēšanās vislabākais attaisnojums teju visās pašvaldībās ir augstais gruntsūdeņu līmenis un šādam objektam nepiemērota teritorija. Tomēr visās šajās pašvaldībās, kuras norāda, ka tām nav piemērotas vietas dzīvnieku kapsētām, apbrīnojamā kārtā ir izdevies izveidot cilvēku kapsētas.

Jāpauzē vēl daudziem gadiem, līdz ikviena pašvaldība būs izpildījusi likuma prasības un nodrošinās katrā pašvaldībā dzīvnieku kapsētu. Daudzās pašvaldībās jau tagad runā par to, ka plāni ir grandiozi un kapsētas tūdaļ jau būs. Kamēr tā nav, jāsadzīvo ar realitāti – trīs dzīvnieku kapsētām pa visu Latviju un minimālām cilvēku iespējām legāli apglabāt savus mājdzīvniekus gadījumā, ja savā īpašumā to nevar vai nedrīkst darīt. ?

Maza pilsēta vai liels ciems – atšķirības nekādas!

Autors: Toms Šķipars

Pilsēta vai ciems – kā atšķirt?

Latvijā ir seši ciemi, kuru iedzīvotāju skaits jau 2015. gadā pārsniedza 4000 cilvēku. Latvijā ir izveidojusies situācija, ka, apskatot pilsētu un ciemu sarakstus, dažos gadījumos atšķirība starp pilsētām un ciemiem nav saskatāma. Sazinoties ar pašvaldību pārstāvjiem, var secināt, ka lielciemi nevēlas pārkvalificēties pilsētas statusā, jo nav skaidrības, ko šādas pārmaiņas varētu sniegt.

Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā ir noteikts, ka pilsētas statuss var tikt piešķirts apdzīvotām vietām, kuras ir kultūras un komercdarbības centri ar attīstītu infrastruktūru un ielu tīklu un kurās ir ne mazāk kā 2000 pastāvīgo iedzīvotāju. Novada pilsētas statusu piešķir un atceļ ar likumu, izvērtējot Ministru kabineta atzinumu un attiecīgā novada domes lēmumu. Taču pilsētas statusu var piešķirt arī apdzīvotām vietām, kurās ir mazāk iedzīvotāju, nekā noteikts likumā, ja vien tās atbilst pārējiem kritērijiem.

Latvijā ir 22 apdzīvotas vietas, kuras vēsturiski izveidojušos apstākļu – apbūves

specifikas, tradīciju un iedzīvotājiem pieejamo pakalpojumu klāsta – kopuma dēļ saglabā pilsētas statusu par spīti nelielam pastāvīgo iedzīvotāju skaitam, respektīvi, ja tas ir mazāks par 2000 cilvēku. Šādas pilsētas ir, piemēram, Ainaži, Durbe, Līgatne, Lubāna, Mazsalaca, Pāvilosta, Varakļāni un Zilupe. Pēdējā apdzīvotā vieta, kas ieguva pilsētas statusu, ir Skrunda, kura apstiprinājumu par pārkvalificēšanu pilsētas statusā saņēma 1996. gada 23. janvārī, kā vēstīts Skrundas pilsētas domes publiskajā pārskatā.

Latvijā šobrīd ir 21 ciems, kurā iedzīvotāju skaits pārsniedz 2000. Kādēļ lielciemi,

piemēram, Ķekava, Mārupe, Ādaži, Iecava un citi, kuros iedzīvotāju skaits dažos gadījumos pat trīskārši pārsniedz iedzīvotāju skaitu Latvijas mazākajās pilsētās, nav ieguvuši pilsētas statusu?

KĀ NOTIEK STATUSA MAINA?

Novada pašvaldība var ierosināt novada pilsētas statusa piešķiršanu tās teritorijā esošam ciemam. Ministru kabineta (MK) 2009. gada 17. novembra noteikumu Nr. 1330 “Kārtība, kādā sagatavojami un iesniedzami dokumenti administratīvi teritoriālā iedalījuma un apdzīvoto vietu statusa noteikšanas jautājumu izlemšanai” 12. punktā noteikts, kas tieši jādara, lai ciemam piešķirtu novada pilsētas statusu: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai (VARAM) jāiesniedz novada domes lēmumu un paskaidrojuma raksts, kurā sniegts gan pilsētas statusa piešķiršanas nepieciešamības pamatojums, gan pamatota apdzīvotās vietas atbilstība

Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 10. panta otrajā daļā noteiktajiem kritērijiem, kā arī jāmin ierosinātais novada pilsētas nosaukums, tā pamatojums un publiskajā apspriešanās pausto viedokļu apkopojums par pilsētas statusa piešķiršanas ierosinājumu.

Pēc šo dokumentu saņemšanas VARAM sagatavo likumprojektu par novada pilsētas statusa piešķiršanu apdzīvotai vietai un iesniedz to Ministru kabinetā. Savukārt MK izskata likumprojektu un iesniedz to Saeimā, kas pieņem likumu par novada pilsētas statusa piešķiršanu. Šis process var ilgt aptuveni vienu gadu, skaidro valsts sekretāra vietnieks reģionālās attīstības jautājumos A. Draudiņš.

KO DOD PILSĒTAS STATUSS?

Lielas un konkrētas izmaiņas pēc pilsētas statusa piešķiršanas nav iespējams noteikt, katrs gadījums ir jāvērtē atsevišķi. Pilsētu un ciemu teritorijas apbūves prasības ir līdzīgas. Gan ciemu, gan pilsētu teritorijām ir raksturīga koncentrēta apbūve, ielu tīkls un inženierbūves. Arī adrešu sistēma pilsētās un ciemos ir līdzīga. Pēc novada pilsētas statusa piešķiršanas attiecīgajai novada pašvaldībai jāgroza pašvaldības teritorijas plānojums, tajā iezīmējot novada pilsētas teritorijas robežas, kā arī jāprecizē adreses. Tas jāveic arī Valsts zemes dienesta Valsts adrešu reģistra datubāzē.

Normatīvajos aktos nav minētas būtiskas tiesību normu atšķirības attiecībā uz pilsētas vai ciema teritoriju. Viens no statusa maiņas būtiskākajiem ieguvumiem ir tas, ka pilsētas statuss Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam, kā arī neatliekamajai medicīniskajai palīdzībai uzliek par pienākumu ierasties izsaukuma vietā 15 minūšu, nevis 25 minūšu laikā, kā tas ir citās teritorijās. Pilsētas statuss var stimulēt arī uzņēmējdarbību un jaunu darbavietu rašanos.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (LIAS), Telpiskās attīstības perspektīvas sadaļā kā viens no trim galvenajiem mērķiem ir minēta līdzvērtīgu dzīves un darba apstākļu radīšana visiem iedzīvotājiem neatkarīgi no dzīvesvietas, sekmējot uzņēmējdarbību reģionos, attīstot kvalitatīvu transporta un komunikāciju infrastruktūru un publiskos pakalpojumus. Šajā pašā dokumentā teikts, ka neatkarīgi no tā, kurās un cik pilsētās koncentrēties valsts attīstība, konkurētspējīgākas un pievilcīgākas būs tās teritorijas, kurās tiks piedāvāta kvalitatīva un pievilcīga dzīves vide, kā arī plašs publisko pakalpojumu klāsts. Cilvēkresursu un iniciatīvu koncentrācija ir izaugsmes priekšnoteikums.

LATVIJAS CIEMI PAR STATUSA MAIŅU

Šobrīd VARAM nav saņēmusi nevienu pieteikumu par ciema statusa maiņu.

Sazinoties ar lielāko Latvijas ciemu pārstāvjiem, noskaidroju, ka lielākā daļa nav apsvērusi statusa maiņu, jo nesaskata nekādus potenciālus ieguvumus. Olaines pašvaldības attīstības nodaļas vadītājs Kristaps Kauliņš uzskata, ka ciemiem tas ir tikai prestiža jautājums, būtiskāk tas ir novadu centriem. Vairāku ciemu pārstāvji atzīst, ka statusa maiņu nevēlas, jo tad tiks palielināts nekustamā īpašuma nodoklis. Pilsētas teritorijā esošajiem īpašumiem var būt lielāka kadastrālā vērtība un nekustamā īpašuma nodoklis, nekā tas būtu līdzīgā apdzīvotā vietā ar ciema statusu. Līdz ar kadastrālās vērtības pieaugumu netiek izslēgta nekustamā īpašuma nodokļa likmes palielināšanās, tomēr to visvairāk noteiks pilsētas gaidāmā attīstība, nevis tās formālais statuss. Pašvaldības atzīst, ka arī

to, ka justos lepnāki, dzīvojot pilsētā. Turklāt parādījās vairākas negatīvas iezīmes, piemēram, zemes nodokļa palielināšana, "izkrišana" no dažādiem projektu konkursiem. Iedzīvotājiem nebija iemeslu atbalstīt statusa maiņu, tādēļ arī viss process apstājās. A. Mačeks piebilst: "Kamēr nemainīsies paaudze, tikmēr arī Iecavas ciems nebūs pilsēta, jo pašreiz iedzīvotāji nevēlas domāt ilgtermiņā."

VAI LATVIJAI VAJADZĪGAS JAUNAS PILSĒTAS?

LIAS sadaļā "Apdzīvojums" punktā par attīstības centru izaugsmi rakstīts, ka par galvenajiem ekonomiskās attīstības centriem kļūs pilsētas, pieaugs to ekonomiskā kapacitāte un konkurētspēja. Pilsētām jāklūst par katru reģiona un visas valsts attīstības virzītājspēku. Pilsētvides kvalitātes paaugstināšana nodrošinās estētiski un funkcionāli piemērotu un drošu dzīves telpu iedzīvotājiem, radīs priekšnosacī-

Šobrīd VARAM nav saņēmusi nevienu pieteikumu par ciema statusa maiņu.

administratīvās darbības attur no statusa maiņas. Piemēram, statusa maiņas gadījumā būs nepieciešams detalizēt apbūves noteikumus, izdalīt vēsturiskās apbūves zonu ar specifiskiem būvniecības nosacījumiem, nāksies mainīt adreses.

Iecavas novada domes priekšsēdētājs Aivars Mačeks telefonsarunā izteicās, ka, pēc ciemu iedzīvotāju domām, zemes nodokļa palielināšana būtu lielākais minuss statusa maiņā. Pārāk daudz darba, pārāk maz ieguvumu.

Rojas novada domes priekšsēdētāja Eva Kārklīņa uzskata, ka valsti līdz galam nav izstrādāti normatīvie regulējumi, kas noteiktu, kādēļ šāda darbība vispār būtu nepieciešama.

Vienīgais lielciems, kas joprojām izrāda vēlmi un nav padevisis ceļā uz statusa maiņu, ir Iecava. Šāda ideja pastāv jau aptuveni deviņus gadus un nekur arī nepazudis, izteicās Iecavas novada domes priekšsēdētājs Aivars Mačeks. 2014. gadā par Iecavas ciemu un tā statusa maiņu tika veikts pētījums, kurā tika noskaidrots, ka statusa maiņa varētu palīdzēt ciema attīstībai ilgtermiņā. Ciema iedzīvotāji nesaskatīja neko pozitīvu statusa maiņā, nosaucot tikai

jumus investīciju piesaistei, uzņēmējdarbības attīstībai un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai. Ir jāpanāk pilsētas teritoriju sabalansēta attīstība, tostarp atjaunojot pilsētas degradētās teritorijas. Katrai pilsētai ir jāspecializējas, izmantojot savas unikālās īpatnības, stiprinot savu īpašo lomu un identitāti.

Joprojām rodas jautājums, uz kuru nav atbildes. Kādēļ valsts nevēlas stimulēt statusa maiņai daudzus cilvēku apdzīvotos ciemus? Padomnieks reģionālās attīstības jautājumos Jānis Piešiņš neredz situācijas risinājumu. "Apdzīvoto vietu statusa problēma ir aktuāla, Ministru kabinets patlaban apspriež ciemu statusu. Vispār jau nav īsti skaidrs, ko īsti dod šis statuss un tā atsevišķie varianti – novada pilsēta, republikas pilsēta, galvaspilsēta, arī jaunākais piedāvājums – noteikt atsevišķas pilsētas par "sadarbības administratīvās teritorijas centru", tādēļ ir grūti teikt, kas varētu stimulēt pārmaiņas." Ja pilsētas ir svarīgs elements kopējā valsts attīstībā, tad kādēļ ciemi, kas pēc iedzīvotāju skaita varētu būt vidusmēra pilsētas, joprojām nesaskata nepieciešamību veikt statusa maiņu? 🤔

medicīnas un sociālo jautājumu pētījumi

Ar depresiju – pie ģimenes ārsta.
Vai uzklausīs?

Sertificēts speciālists, kas vaksāciju
veic pēc vienas svētdienas kursiem.
Kā tas iespējams?

40 % – tik pretendentu der
Latvijas armijai

Pārtikas preču etiķetes,
kas maldina pircēju.
Ieraugām, kas “pazudis tulkojumā”

NOPIETNA SASLIMŠANA

Vai varam turpināt domāt, ka depresija nav nopietna slimība un gluži vienkārši tā jāignorē? Vajag domāt labas domas, un tad arī viss nokārtosies. Tam nepiekrīt veselības aprūpes speciālisti. Arī Pasaules Veselības organizācija (PVO) ir pievērsusi lielu uzmanību šai problēmai. 2017. gada 7. aprīlī jeb Pasaules veselības dienu PVO veltīja tieši depresijai un cīņai ar to.

Rīgā praktizējoša ģimenes ārste ar aptuveni 20 gadu ilgu pieredzi Svetlana Trumpele norāda, ka ir ļoti svarīgi depresiju pacientam noteikt laikus, jo citādi tā var pārāgt kādā nopietnā psihosomatiskā saslimšanā. Viņas praksē bijuši gadījumi, ka uz pieņemšanu ierodas pacienti ar citām kaitēm, tomēr viņa spējusi noteikt depresijas pazīmes. Tas palīdz sākt cilvēka ārstēšanu. Trumpele teic, ka cilvēki ļoti nelabprāt piekrīt tam, ka viņiem varētu būt depresija, tāpēc viņi arī negribīgi to ārstē. Tādēļ Svetlana Trumpele ļoti izceļ depresijas testa nozīmi. "Aizpildot testu, cilvēks var uzzināt to, ka, iespējams, nopietna ārstēšana bija jāsāk jau pirms pusgada." Kā vēl vienu nopietnu problēmu Trumpele norāda cilvēku bailes un nevēlēšanos iet pie psihoterapeita.

Par to, ka depresija ir nopietna saslimšana, liecina arī Ministru kabineta noteikumi Nr. 1529 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība". Pacientu neatliekamo medicīnisko stāvokļu līmeņu un palīdzības sniegšanas principu slimnīcās sadaļā ietvertajā tabulā smaga depresija atzīmēta ar 3. medicīniskās palīdzības nodrošināšanas prioritātes līmeni. Šis līmeņa raksturojums ir šāds: "Potenciāli draudi dzīvībai, kad pacienta stāvoklis pasliktinās un var radīt nopietnas sekas veselībai." Laiks, kad **jāuzsāk palīdzības sniegšana**, ir norādīts "ne vēlāk kā 30 minūšu laikā pēc ierašanās veselības aprūpes iestādē". Šie dati nenoliedzami norāda uz depresijas nopietnību. Depresijas kā nopietnas problēmas pozīciju prioritāšu kārtībā vēl vairāk pastiprina citas, šajā pašā līmenī norādītās traumas un slimības, piemēram, "perforējoša acs trauma" jeb acs ievainojumi (piemēram, dūrums aci), arī "galvas trauma ar išlaicīgu samaņas zudumu", "dehidratācija" jeb ķermeņa šķidruma zudums un "30 minūtes nepārtraukta vemšana".

KAS JĀDARA ĢIMENES ĀRSTAM?

Depresijas statuss vispirms jāizskaidro sabiedrībai, jo ārstiem tas ir ļoti labi zināms. Tomēr izskaidrošana vien nevar atrisināt problēmu. Diemžēl ģimenes ārsta kabinetā dažkārt šī slimība tiek atstāta bez ievēribas.

Depresija?

Lūdzu, pie ģimenes ārsta!

Autors: Kristaps Feldmanis

Grūti, skumji, pastāvīgs nogurums... Vai droši varam doties pie ģimenes ārsta, ja mūs nomāc kas vairāk nekā kārtējā vīrusa uzliesmojums? Vai ārsts pieņems? Vai sapratīs, ka tā var būt depresija? Pētām dokumentus, uzklusām ārstus un pacientus.

Foto: Ojārs Jansons

"Cilvēki pirms depresijas testa aizpildīšanas ir ļoti negribīgi un atturīgi, bet pēc tam viņi var uzzināt to, ka, iespējams, nopietna ārstēšana bija jāsāk jau pirms pusgada."

Ministru kabineta noteikumu Nr. 1529 “Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” sadaļā “Profilaktiskās apskates un izmeklējumi” paredzēts, ka pieaugušo profilaktiskajās apskatēs tiek ietvertas šādas darbības (aut. izcēlumi): “ģimenes ārsta veiktā vispārējā veselības pārbaude (**pacienta sūdzības**, ķermeņa svars un garums, ādas un gļotādu stāvoklis, mutes dobuma apskate, kakla, padušu, cirkšņu limfmezglu apskate un palpācija

(iztaustišana – aut. piezīme), vairogdziedzera projekcijas novērtēšana (atrašānās vietas precīza noteikšana – aut. piezīme), krūšu dziedzera izskats un palpācija, arteriālā asinsspiediena, pulsa, ķermeņa temperatūras noteikšana, sirdsdarbības un plaušu auskultācija (izklausišana – aut. piezīme), vēdera palpācija, rektālā digitālā palpācija; pacientiem pēc 50 gadu vecuma – redzes, dzirdes, **psihes**, jušanas, kustību, neiroloģisko traucējumu, traumu seku novērtēšana,

izņemot gadījumu, ja ģimenes ārsts pacientu ir izmeklējis slimības laikā, – reizi gadā.”

No šīm ģimenes ārstu profilaktiskās izmeklēšanas vadlīnijām secināms, ka psihe jāpārbauda tikai pacientiem pēc 50 gadu vecuma. Visiem, kas ir jaunāki, ģimenes ārsts potenciālu saslimšanu ar depresiju var noteikt tikai pēc pacienta sūdzībām, tomēr, ja pats patients problēmu neapzinās, viņa veselības stāvoklis ir atkarīgs tikai no ģimenes ārsta profesionalitātes.

Cilvēki, kuriem ir šī slimība, padomu var meklēt interneta vidē, apmeklējot mājaslapu *depresija.lv*. Tā ir uzticama, profesionālu veidota interneta vietne, kurā iespējams meklēt palīdzību un uzzināt vairāk par depresiju. Mājaslapas veidotāji ir Latvijas Psihiatru asociācijas un Rīgas Stradiņa universitātes Psihiatrijas un narkoloģijas katedras speciālisti. Ļoti svarīgi, ka interneta vietnē pieejams arī jomas profesionāļu veidots depresijas noteikšanas tests. Tas var kalpot kā pamats, lai, dodoties pie ģimenes ārsta, patients pats pastāstītu par problēmu, palielinot iespēju, ka depresija tiks ārstēta jau tās sākumā.

ĢIMENES ĀRSTI IZGLĪTOJAS

Ģimenes ārstu izglītošana depresijas atpazīšanā notiek ļoti aktīvi. Rīgas Stradiņa universitātes interneta vietnē *www.rsu.lv* atrodamā informācija vēsta, ka 2017. gadā Valsts pētījumu programmā “Biomedicine” tikuši organizēti Depresijas skolas semināri Latvijas ģimenes ārstiem, lai uzlabotu viņu prasmes atpazīt un ārstēt depresiju primārajā aprūpē.

Ģimenes ārste Svetlana Trumpele apstiprina, ka ģimenes ārstiem ir iespēja iegūt papildu zināšanas par šo tematu. Var patstāvīgi lasīt zinātniskos rakstus un informatīvos materiālus, izdotie bukleti ir brīvi pieejami. Tāpat ir iespēja apmeklēt arī dažādus Latvijas Ģimenes ārstu asociācijas rīkotos kursus, kuri gan ir par maksu.

Arī Latvijas Ģimenes ārstu asociācijā norāda, ka ģimenes ārstiem tiek piedāvātas dažādas lekcijas un kursi, lai mācītu ģimenes ārstiem atpazīt depresijas simptomus. No Latvijas Ģimenes ārstu asociācijas (LĢĀA) pārstāvjiem tika saņemts šāds skaidrojums: “Latvijas Ģimenes ārstu asociācijas organizētajosursos ģimenes ārstiem ir iekļautas tēmas, piemēram, miega traucējumi, etioloģija (slimības rašanās – aut. piezīme), patogēnēze (slimības attīstības gaita – aut. piezīme), ārstēšanas iespējas primārajā aprūpē; depresijas, obsesīvi kompulsīvi traucējumi, neirastēnija (ilgstošs vājums

Pacientu pieredzes stāsti

“Ģimenes ārste uzreiz palīdzēja!”

Ilona (45 gadi), vārds mainīts

“Vis sākās ar to, ka darbā radās saspringta situācija. Jau kādu laiku jutu, ka nebūs labi. Kad darbā pēc vairākiem mēģinājumiem nekas neatrisinājās un mani, neko nepaskaidrojot, atlaida, es vairs nevarēju sevi kontrolēt. Visu laiku raudāju. Manas emocionalitātes dēļ sāka pasliktināties attiecības ģimenē. Saprātu, ka man ir tā saucamais nervu sabrukums, un es šoreiz pati ar sevi netikšu galā, vēlējos pēc iespējas ātrāk tikt pie kāda speciālista, lai man palīdz. Man pat tuvākie vairs nespēja palīdzēt, vienkārši viņi nesaprata mani. Kad sapratu, ka netikšu viena pati galā, vērsos pie ģimenes ārsta, jo man nebija ne jausmas, kur citur vērsties. Pat tad, kad es aizgāju pie ārsta, es nevarēju turēt asaras, reāli visu laiku raudāju, galva nestrādāja – nevarēju adekvāti reaģēt uz jautājumiem, ko man uzdeva. Līdz ko kāds man jautāja, kas ir noticis, es salūzu.

Kad aizgāju uz polikliniku, lai tiktu pie savas ģimenes ārstes, man jau medmāsiņa laipni un iejūtīgi jautāja: “Kas tāds ir noticis? Vai kaut kas briesmīgs?” Protams, es nespēju normāli atbildēt. Viņa uzreiz mani aicināja iekšā pie ārstes, un tur, mani ieraugot, uzdeva to pašu jautājumu. Es sāku stāstīt, izstāstīju, ka mans stāvoklis ir saistīts ar darbu. Jāpiemin gan, ka ārste uzreiz pēc mana stāstītā un palīdzības lūguma sāka meklēt zāles, varētu pat teikt, izskatījās, ka viņai nav ne jausmas, ko ar mani iesākt, bet viņa centās kaut ko sameklēt un palīdzēt man. Izmeklēja visas grāmatas, kas viņai tur bija. Atrada zāles, uzreiz sameklēja ārstu, pateica, ka man vajag aiziet pie psihiatra. Uzrakstīja nosūtījumu pie psihiatra, izrakstīja receptes zālēm, pat ar 50 % atlaidi! Un, kad gāju ārā no kabineta, viņa visu laiku mani uzmundrināja, teica, ka viss būs kārtībā, lai nepārdzīvoju, lai atpūšos.

Tad es aizgāju pie psihiatra. Tur man iedeva slimības lapu uz mēnesi, arī atbalstīja un teica, ka es nedrīkstu atrasties tajā darbvietā, kur es nejutos labi. Tad regulāri gāju pie ģimenes ārstes, un man katru reizi pagarināja slimības lapu. Jāpiemin, ka man ģimenes ārstes izrakstītās zāles bija par stipru, un es zaļu dēļ jutos fiziski slikti. Kad parādīju psihiatram zāles, viņš uzreiz man izrakstīja citas, šoreiz gan bez 50 % atlaides, un ģimenes ārste nākamajā vizītē uzreiz jautāja, vai man izrakstīja zāles ar atlaidi. Es teicu, ka ne, un viņa tā kā bija ļoti neapmierināta, kas bija patīkami, jo es tiešām izjutu lielu atbalstu no ģimenes ārstes šajā situācijā.

Kad gāju pie ģimenes ārstes, es biju simtprocentīgi pārliecināta, ka man palīdzēs. Protams, es nezinu kā ārste reaģētu un kāda būtu attieksme, ja es atnāktu mierīga, bez asarām un teiktu, ka man vajag palīdzību. Es tiešām par to nevaru spriest. Bet tā kā es biju tādā emocionālā stāvoklī, kādā es biju, tad es nezinu, kam jānotiek, lai ģimenes ārste man nepalīdzētu un pateiktu, lai es dodos mājās vienkārši atpūsties. Protams, ka mans ārstēšanās process vēl nav beidzies, es vēl atrodos uz slimības lapas, vēl eju pie psihiatra, lietoju zāles. Es tiešām esmu pateicīga šiem diviem ārstiem. Es nezinu, kur es būtu, ja es nebūtu saņēmusies un aizgājusi.”

“Par garīgo veselību ārsts neinteresējās”

Anna (45 gadi), vārds mainīts

“Nu jau gandrīz divdesmit gadus apzinos, ka slimoju ar depresiju. Tik sen psihoterapeits man diagnosticēja hronisku depresiju un bipolāros traucējumus. Esmu bijusi ģimenes ārstu paciente gan Liepājā, gan Rīgā, taču nedz pirms desmit gadiem, nedz pēdējā laikā neviens no ģimenes ārstiem nav interesējies par manu garīgo veselību, lai gan ar depresiju tik nopietnā stadijā to nebūtu grūti konstatēt arī ģimenes ārstam. Esmu bijusi pie ļoti daudziem speciālistiem – psihoterapeitiem, psihiatriem, narkologiem, taču katras vizītes cena ir vismaz 40 eiro. Iespēja ārstēties man ir, pateicoties ģimenes finansiālajam stāvoklim. Arī man izrakstītie dažādie medikamenti, kas jālieto gadu garumā, ir ļoti dārgi.

Vienīgās reizes, kad ģimenes ārsts ir apvaicājis par manu garīgo un emocionālo veselību, bija pēc bērnu dzimšanas. Pēc trešā bērna dzimšanas, kas bija ļoti smaga, slimnīcā saņēmu psihologa palīdzību. Kopš pēdējā bērna dzimšanas pagājuši jau vienpadsmit gadi, mans ģimenes ārsts man ir diagnosticējis fiziskas saslimšanas, bet nekad nav veicis garīgās veselības problēmu diagnosticējošas pārbaudes, kaut vai vienkārši uzdodot jautājumus, piemēram, vai izjūtu konstantu nogurumu, vai man ir grūtības aizmigt, kā pati vērtēju savu emocionālo stāvokli vai līdzīgi. **Es māku maskēt depresiju, respektīvi, es aiziešu pie ģimenes ārsta un smaidīšu, bet ar dažiem trāpiem jautājumiem ir iespējams saprast, kas patiesībā notiek. Diemžēl šo gadu laikā – gan senāk, gan tagad – šādus jautājumus no ģimenes ārstiem neesmu saņēmusi. Varbūt nevajag smaidīt? Bet nevar arī gaidīt, ka cilvēki pie ģimenes ārsta nāks bez emocionālām maskām.”**

un nogurums – aut. piezīme), diagnostika, ārstēšanas iespējas; fobiska trauksmainība un trauksmes stāvokļi (fobijas, panikas, ģeneralizēta trauksme, trauksme ar depresiju). 2016. gadā LĢĀA biedru sapulcē profesors Elmārs Rancāns uzstājās par tēmu “Depresijas

aktualitātes Latvijā”. Tas nozīmē, ka situācija uzlabojas, arvien biežāk aizejot pie ģimenes ārsta un sūdzoties par kādām konkrētām veselības problēmām, kas nav tieši saistītas ar depresiju, ģimenes ārsts būs spējīgs atpazīt slimības simptomus un, iespējams, nosūtīs

uz konkrētiem, atbilstošiem izmeklējumiem, tādējādi ļaujot depresiju ārstēt jau “saknē” un neļaujot tai izplatīties tālāk. 🤔

Publikācijā ietverta medicīnisko terminu konsultante – Sandra Cipkina

Kā vienā dienā kļūt par skropstu pieaudzēšanas un vaksācijas speciālistu?

Latvijā iespējams saņemt skropstu pieaudzēšanas un vaksācijas pakalpojumus pie sertificēta speciālista, kurš amatu apguvis vienas dienas kursos. Pētām, kā tas iespējams!

Autore: Žanete Trepša

Skaistumkopšanas pasaules pakalpojumi attīstās ļoti strauji. Piemēram, arvien populārāka kļūst vaksācija un mākslīgo skropstu pieaudzēšana. Daudzas sievietes vēlas izmantot šos pakalpojumus, tādēļ vajadzīgi speciālisti. Cik ilgā laikā var iegūt skropstu pieaudzēšanas un vaksācijas sertifikātu?

Par savu pieredzi stāsta šādu kursu beidzējās Elina, Margarita, Laura (vārds mainīts) un Agnese (vārds mainīts), kuras mācījušās Rīgas Starptautiskajā mācību centrā (RSMC) un Skaistuma skolā.

RSMC gada laikā vidēji izsniedz 50 līdz 60 vaksācijas speciālistu sertifikātus. Skaistuma skola informāciju par izdotajiem sertifikātiem nesniedz, jo tā esot skolas konfidenciāla informācija.

Latvijā ir daudz skolu (sk. infografikā astoņas no tām), kuras piedāvā vaksācijas un skropstu pieaudzēšanas kursus. Visosursos mācības ilgst vienu dienu, vidēji tās ir piecas līdz septiņas stundas, un jaunais speciālists iegūst sertifikātu. Šajosursos ir teorētiskā un praktiskā daļa. Sākumā tiek mācīta teorija par konkrēto specialitāti, vidēji tās ir divas līdz trīs stundas. Pārējais laiks tiek veltīts praktiskajai daļai. Katrā skolā kursa cena atšķiras, bet vidēji maksa ir ap 70 eiro. Vai mācību ilgums ir pietiekams, lai apgūtu šo profesiju? Vai skolām peļņa ir svarīgāka par profesionālu speciālistu sagatavošanu?

VAI PIETIEK AR VIENAS DIENAS KURSIEM?

Ar kursus paredzēto laiku nepietiek, lai apgūtu šim profesijām vajadzīgās prasmes, jo tas ir darbs ar cilvēkiem, kurā nepieciešamas papildu zināšanas par saskarsmi ar klientiem. Vienas dienas laikā nevar iemācīties visas nepieciešamās teorētiskās zināšanas un praktisko mācību daļu, kas šajās profesijās ir svarīgākais, uzskata kursu beidzējās Agnese un Margarita.

Foto: Ojārs Jansons

“Ar dažām stundām ir par maz, un arī pēc ilgākas praktizēšanās vēlreiz katrs sertifikāta saņēmējs būtu jāpārbauda, jo tomēr materiāli, ar kuriem strādā, var izraisīt lielas komplikācijas, ja tos lieto nepareizi,” stāsta Margarita.

“Pēc šo kursu beigšanas varu secināt, ka šādiem kursiem būtu jānodrošina trenēšanās ar vismaz 20 klientiem un vismaz mēneša garumā. Ar dažām stundām ir par maz, un arī pēc ilgākas praktizēšanās vēlreiz katrs sertifikāta saņēmējs būtu jāpārbauda, jo tomēr materiāli, ar kuriem strādā, var izraisīt lielas komplikācijas, ja tos lieto nepareizi,” stāsta Margarita.

Vai pēc šīm apmācībām var justies droši un pārliecināti šajā profesijā? “Noteikti ne, jo prakse ilgst vidēji trīs līdz četras stundas, atkarībā no cilvēku skaita grupā. Šādā laikā sprīdi līdz galam nevar apgūt vajadzīgās zināšanas,” atbild Elina. Nākot uz kursiem ar savu modeli, kas ir iepriekš pazīstams, nevar izjust patiesās emocijas un situācijas, kas radīsies darbā ar svešu cilvēku.

Visas intervētās jaunās speciālistes pēc šīm apmācībām nezina, kā jāveido saskarsme ar svešu cilvēku, jo mācību laikā modeles netiek mainītas. Pēc mācībām bija nepieciešama papildu praktizēšanās ar sev zināmiem cilvēkiem, un pirmais nezināmais klients bija īsta stresa deva un pārbaudījums. Sākumā visas jaunās speciālistes praktizējās ar draudzenēm un skatījās piemērus no *Youtube*, kur varēja iegūt daudz vairāk informācijas nekāursos.

PRET: “VIENAS DIENAS” PRASMES VAR APDRAUDĒT KLIENTUS!

Domās par vienas dienas kursiem dalās Starptautiskās kosmetoloģijas koledžas vaksācijas pasniedzēja **Antra Puķīte-Potehina**.

“Starptautiskajā kosmetoloģijas koledžā šādiem kursiem veltītais laiks ir 40 stundas, un pat tad citreiz liekas, ka šā laika ir par maz, jo katrā reizē vēl ir ko mācīties,” stāsta pieredzējusi pasniedzēja.

“Vienā dienā nevar iemācīties pilnīgi neko, var iziet pamata lietām cauri, bet praktisko daļu apgūt nevar vispār. Jābūt vismaz anatomijas pamatzināšanām un jāpārzina cilvēka ķermenis, piemēram, kuras ķermeņa daļas ir jutīgākas, kuras – mazāk jutīgas. Lai apgūtu šo profesiju, ir jāmācās par cilvēka ādas tipiem un alergisko reakciju veidiem. Tieši šādi vienas dienas kursi var novest pie ļoti nopietnām problēmām – ādas bojājumiem, iekaisumiem, ieaugušiem matiņiem, kas var radīt ilgu diskomfortu un veselības periodu.”

PAR: “PIETIEK AR VIENU DIENU!”

Pasniedzēja Ina Gžibovska, kura pasniedz kursus Skaistuma skolā, komentēja, ka kursos mēģina sniegt visu savu dzīves pieredzi, jo šajā nozarē strādā 15 gadus. Tāpēc viņa uzskata, ka viena diena ir pietiekams laiks, lai iemācītos un jaunās speciālistes iegūtu sertifikātu. Pasniedzēja piebilda, ka ne visām topošajām jaunajām speciālistēm izsniedz sertifikātus, skatās pēc katras “ķēriena” un gatavības pakāpes. Sīkākus komentārus par mācību procesu pasniedzēja nesniedza.

Bet vai tiešām tā ir? Jautājums paliek neatrisināts, jo jaunās speciālistes, kuras nav jutušās gatavas darbam, ir ieguvušas sertifikātus jau pirmajā dienā uzreiz pēc apmācībām.

SECINĀJUMS SKAIDRS – JĀMĀCĀS ILGĀKI!

Kādi ir jauno speciālistu un pasniedzēju secinājumi par vaksācijas un skropstu pieaudzēšanas vienas dienas kursiem? Atbildes ir līdzīgas. Šādām mācībām ir jāilgst vismaz mēnesi, proti, vismaz 40 stundas, kā arī praksei jānotiek ar svešiem cilvēkiem, t. i., modeļiem, secina jaunās speciālistes

pasniedzēji jeb “sertificēti kosmetologi” ne vienmēr vada šos kursus, kaut arī tas ir solīts kursa aprakstā,” stāsta nesen kursus beigusi Elina.

“Šādos kursos, it īpaši skropstu pieaudzēšanā, būtu vajadzīgs vairāk praktisko nodarbību. To nav tik daudz, lai tiešām beigās varētu kļūt par pilnvērtīgu speciālistu,” secina Margarita. Šādu pašu viedokli izteica arī

un Starptautiskās kosmetoloģijas koledžas vaksācijas pasniedzēja Antra Puķīte-Potehina. Pasniedzēja vēl piebilda, ka šajos kursos nepieciešama individuāla pieeja katram jaunajam speciālistam, jo vienam padodas ātrāk apgūt zināšanas un prasmes, savukārt citam ir nepieciešams ilgāks laiks, bet ilgāka mācīšanās sadārdzinātu kopējās kursu izmaksas, kā jau tika minēts, vienas dienas kursi vidēji maksā 70 eiro, taču, ja šādi kursi ilgtu vismaz 40 stundas, tie jau maksātu aptuveni 470 eiro.

“Skolas nenovada kursu tā, kā ir rakstīts kursa aprakstos, kā arī solītie

pārējās intervētās jaunās speciālistes. Kursu lielākais ieguvums ir sertifikāts, ne zināšanas – tā var teikt, secinot pēc jauno speciālistu atbildēm, jo viņām vēl pašām ir jāstudē mācību materiāli un jāapgūst viss praksē. Klientiem šo pakalpojumu cena ir ļoti svārstīga, tā atkarīga no paša pakalpojuma, kas tieši ir jādara, piemēram, virslūpas vaksācija vidēji maksā trīs eiro, savukārt bikīni vaksācija maksā vidēji 20 eiro. Skropstu pieaudzēšanas cena ir tikpat svārstīga un atkarīga no skaistumkopšanas salona un izmantotajiem materiāliem. ?

Gaidām Latvijas armijā!

Karavīra karjerai derīgi tikai 40 % pretendentu

Autors: Toms Šķipars

Foto: Ojārs Jansons

Latvijas Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem (NBS) jau otro gadu neizdodas sasniegt gada sākumā noteiktos jaunu karavīru uzņemšanas mērķus. Vairāk nekā puse pretendentu pārbaudēs tiek atzīti par armijai nederīgiem. Demogrāfiskā bedre ir viens no galvenajiem cēloņiem, kas liedz papildināt karavīru rindas plānotajā daudzumā. Turklāt vien neliels rezerves kājnieku skaits savas profesionālās iemaņas ir atsvaidzinājuši un derīgi dienestam.

2016. gadā Aizsardzības ministrija plānoja NBS rindās uzņemt 700 jauniešu, taču uzņēma par simtu mazāk. Par spīti neveiksmei pagājušā gada plāni bija vēl ambiciozāki, jo plānots tika uzņemt 828 jauniešus, taču rindas papildināja tikai 575 topošie karavīri. Šogad NBS plāno rekrutēt 710 jauniešus. 2017. gada 7. jūlijā Krievijas propagandas portālā *Sputnik Latvija* publicētajā rakstā atstāstīts NBS rekrutēšanas un atlases daļas priekšnieka Riharda Rozenbauma izteikums, ka NBS noteiktas visai augstas prasības jauniešu fiziskajai sagatavotībai un veselībai.

Atgādinu, ka noteiktās fizisko normatīvu minimālās prasības ir šādas:

- skrējieni – vīriešiem 3000 m – 14:29 minūtes, sievietēm 1500 m – 8:56 minūtes;
- ķermeņa augšdaļas pacelšana un nolaišana (vēderpreses vingrinājums) vīriešiem – 43 reizes divu minūšu laikā, sievietēm – 31 reize divu minūšu laikā;
- roku saliekšana un iztaisnošana balstā guļus vīriešiem – 33 reizes divu minūšu laikā, sievietēm – 14 reizes divu minūšu laikā.

Kapteine Sandra Brāle skaidro, ka, lai gan liela daļa kandidātu nespēj izpildīt fiziskos normatīvus, tie netiks pazemināti, un tos arī

neplāno mainīt. Par jauniešu atlasīti S. Brāle stāsta: “Katrs kandidāts tiek vērtēts individuāli, pieļaujot ļoti nelielas atkāpes no minimālajām prasībām.”

Topošajiem Latvijas armijas karavīriem fiziskās sagatavotības pārbaudes laikā jāsasniež maksimāli labākais rezultāts, jo kandidātu nominēšana notiek konkursa kārtībā – jo labāks rezultāts, jo augstāka vieta sarakstā un izredzes dienēt bruņotajos spēkos. Tikai tiem kandidātiem, par kuriem atlasē procesā ir redzams, ka viņi prasības spēs izpildīt, tiek dota iespēja trīs mēnešus trenēties un sagatavoties atkārtotām pārbaudēm, un, ja šajā laikā izdodas nokārtot pārbaudījumus, kandidāts tiek uzņemts armijā un var turpināt mācības, ja ne, tad jauniešiem no ieceres dienēt jāatvadās.

“Ja netiek nokārtoti fiziskie pārbaudījumi un pietrūkst pavisam nedaudz, iespējams, ka, izskatot personas lietu, NBS Rekrutēšanas un atlasē centra speciālisti neliek kārtot vēlreiz fiziskos pārbaudījumus, jo, dienestā esot, tāpat nāksies uzlabot savu fizisko formu. Ja tomēr rezultāti nav tik labi, tad pašam ir jāpagatavojas nākamajiem pārbaudījumiem. Tam nepieciešamais laiks atkarīgs no paša uzņēmības un rezultātiem,” par iespēju veikt atkārtotas fiziskās pārbaudes saka NBS rekrutēšanas un atlasē centra personāla inspektore Līga Abakuka.

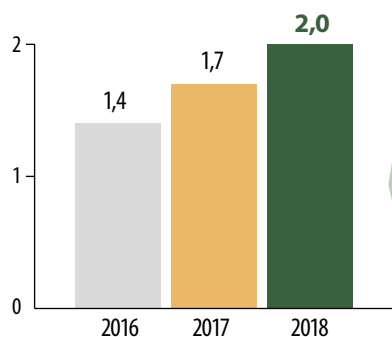
Kapteine S. Brāle skaidro, ka atlasē procesā “redz” tikai nelielu daļu no jauniešu veselības un fiziskās sagatavotības stāvokļa, tāpēc NBS nespēj sniegt kopēju ainu, jo daudz kas ir citu ministriju struktūru kompetencē. No tiem, kas ir pieteikušies, tiek veikta atlase, ņemot vērā šādus kritērijus: sodāmību, veselības stāvokli (arvien biežāk jauniem cilvēkiem mēdz būt mugurkaula un sirds slimības) un psihodiagnostikas testa rezultātus. Dienestā tiek pieņemti nedaudz vairāk kā 40 procenti pretendentu.

Henriks Matuševs, kurš pagājušā gada beigās devās uz NBS, vēloties iestāties Latvijas armijā, janvāra sākumā saņēma ziņu, ka diemžēl armijā viņš netiek uzņemts, jo nav nokārtojis psiholoģiskos pārbaudījumus. Fiziskie normatīvi Henrikam nesagādāja problēmas. Grūtākais pārbaudījums viņam bijis kross: “Man pašam lielākās problēmas sagādāja kross, jo neesmu no tiem ātrākajiem, mana stiprā puse ir spēks. Ar mazliet lielāku piepūli nekā citos pārbaudījumos arī kross tika pievārēts. Pavērojot citus armijas kandidātus, bija redzams, ka katram problēmas sagādāja atšķirīgi pārbaudījumi. Septiņu cilvēku lokā nebija neviena, kurš visus normatīvus varētu nokārtot bez problēmām. Tas varbūt skaidrojams ar to, ka neviens no viņiem neizskatījās pārāk

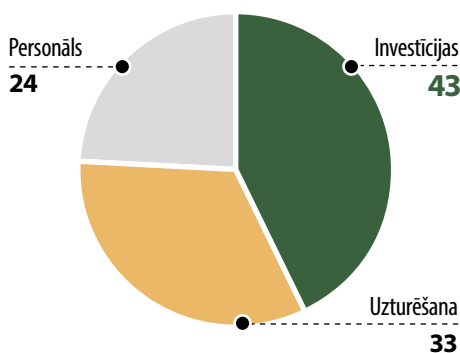
Iekšzemes kopprodukts valsts aizsardzībai

▶ Latvija kļūs par vienu no nedaudzajām NATO dalībvalstīm, kas sasniegušas 2% no iekšzemes kopprodukta valsts aizsardzībai, pievienojoties sešām NATO dalībvalstīm – ASV, Grieķijai, Igaunijai, Lielbritānijai, Rumānijai, Polijai –, kas šo robežu bija sasniegušas līdz 2017. gadam.

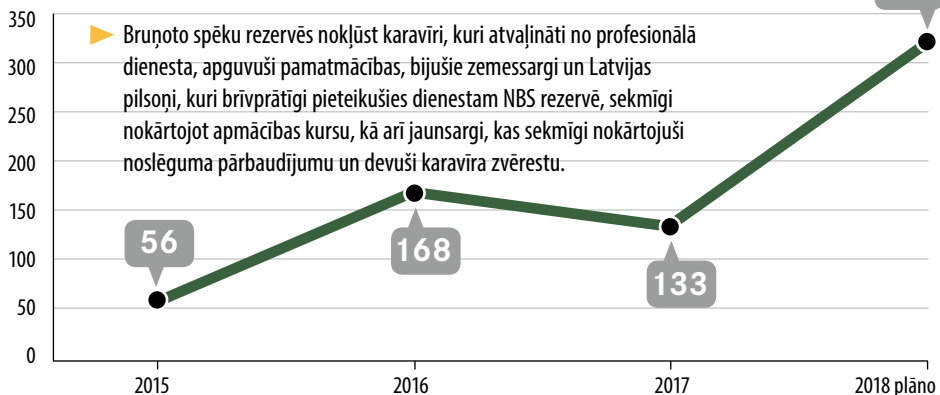
▶ IK valsts aizsardzībai (%)

▶ 2018. gada budžets kategorijās (%)

Iemaņas atjaunojušie rezerves karavīri

Avots: NBS mājaslapas dati

motivēts veikt fiziskos pārbaudījumus.” Henriks novērojis, ka Latvijā ir diezgan maz jauniešu, kas būtu fiziski labi sagatavoti un vēlētos dienēt NBS. Pārbaudījumi tika veikti visai draudzīgā atmosfērā, izņemot fiziskos pārbaudījumus, kuros no

seržanta un pārējo treneru puses bija jūtams armijas klimats. Tā bija iespēja saprast, ar ko nāksies rēķināties, nonākot NBS sastāvā. Veselības pārbaudes Henrikam problēmas nesagādāja. Vajadzēja veikt asins analīzes, saņemt ķirurga,

zobārsta, acu ārsta, ausu, kakla un deguna ārsta un psihiatra atzinumu, kā arī liecību par veselības stāvokli audiogrammā un elektrokardiogrammā. Psiholoģisko testu Henriks nepabeidza, jo pietrūcis pacietības atbildēt uz, viņaprāt, savdabīgiem jautājumiem. Kā piemēru viņš minēja šādu jautājumu: vai vēlaties būt puķu pārdevējs? Pēc testiem viņš pats saprot, kādēļ šādi jautājumi tika uzdoti, un atzīst, ka nākamajā gadā psiholoģisko testu pildīs ar nopietnāku attieksmi.

REZERVES KĀJNIEKI

Kopš 2015. gada, kad NBS sāka rezerves karavīru mācības, iemaņu atsvaidzināšanas mācības apmeklējuši tikai 357 rezerves karavīri no visiem 7800 rezervistiem. NBS rezerves veido lielu daļu Latvijas armijas. Pavisam Latvijas armijā ir pieci ar pusi tūkstoši profesionālā dienesta kareivju un astoņi tūkstoši zemessargu.

Bruņoto spēku rezervē nokļūst karavīri, kuri ir atvaļināti no profesionālā dienesta, apguvuši pamatapmācības, kā arī bijušie zemessargi un Latvijas pilsoņi, kuri brīvprātīgi

pieteikušies dienestam NBS rezervē, sekmīgi apgūstot mācību kursu, un arī jaunsargi, kas sekmīgi nokārtojuši beigu pārbaudījumu un devuši karavīra zvērestu. Aizsardzības ministrijas dati liecina, ka 2015. gadā mācībās bijuši 56 rezervisti, 2016. gadā viņu skaits pieauga līdz 168 kareivjiem, savukārt 2017. gadā skaits samazinājās līdz 133 rezervistiem. Kopā 357 rezerves karavīri ir atjaunojuši iemaņas. 2018. gadā NBS iecerējuši aicināt 319 karavīru, lai viņi atsvaidzinātu zināšanas un prasmes. Jāņem vērā, ka 2800 no visiem gandrīz astoņiem tūkstošiem karavīru ir atvaļinājušies pēdējo četru gadu laikā, un tas nozīmē, ka viņi tiek uzskatīti par militāri sagatavotiem. Respektīvi, viņiem tuvākajos gados nav nepieciešams atjaunināt karavīra iemaņas.

FINANSĒJUMS

Latvija kļūst par vienu no nedaudzām NATO dalībvalstīm, kuru finansējums militārajai jomai sasniedzis 2 % no valsts iekšzemes kopprodukta, pievienojoties sešām citām sešām – ASV, Grieķijai, Igaunijai, Lielbritānijai,

Rumānijai un Polijai –, kas šo robežu bija sasniegušas līdz 2017. gadam. 2018. gadā Latvijas aizsardzības budžets ir 576,34 miljoni eiro, kas ir par 126,8 miljoniem eiro vairāk nekā pērn. 2018. gada budžets ir sadalīts šādās kategorijās: 43 % investīcijām, 24 % uzturēšanai, 33 % personālam. Aizsardzības ministrija vēsti, ka spēju attīstības projektiem šogad atvēlēts lielākais finansējums un tie aptver infrastruktūras attīstību, gaisa telpas novērošanu un pretgaisa aizsardzības spējas, Sauszemes spēku Mehanizētās kājnieku brigādes mehanizācijas projektu, kā arī Nacionālo bruņoto spēku, tostarp Zemessardzes, kaujas un reaģēšanas spēju attīstību.

2016. gadā aizsardzības jomas budžets bija 1,4 % no iekšzemes kopprodukta, 2017. gadā – 1,7 %. 2018. gadam apstiprināto aizsardzības budžeta palielinājumu līdz 2 % no iekšzemes kopprodukta Latvija ir apņēmusies saglabāt arī turpmākajos gados, un tad arī būs redzams, vai valstij izdosies sakārtot savu armiju un vai papildu līdzekļi bija tas, kā trūka, lai NBS spētu sasniegt savus izvirzītos mērķus. ?

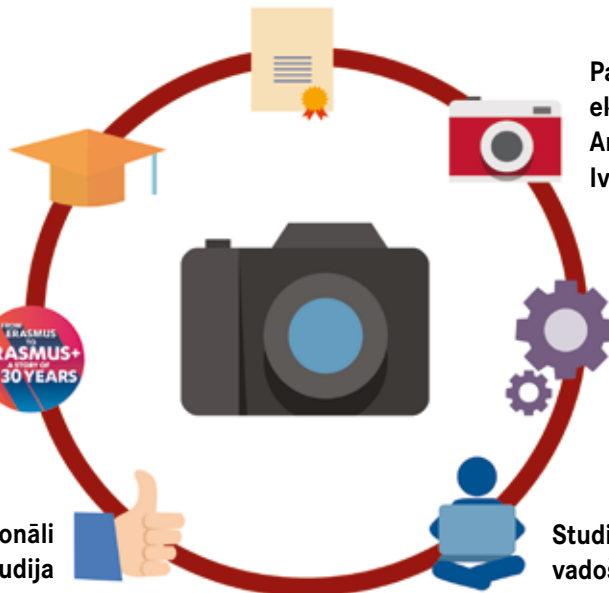
Studē fotogrāfiju!

Iestājies ar vidējo izglītību un CE latviešu valodā un svešvalodā

Absolvējot iegūsti sociālo zinātņu bakalaura grādu komunikācijas zinātnē

ERASMUS+ un NordPlus apmaiņas programmas

Pieejama profesionāli iekārtota fotostudija

Pasniedzēji ir atzīti jomas eksperti: Alnis Stakle, Arnis Balčus, Kārlis Vērpe, Ivs Zenne un citi

Jaunākās paaudzes fototehnika un attēlu apstrādes programmas

Studijas apvienotas ar praksi vadošos nozares uzņēmumos

Vai var ticēt informācijai uz preces etiķetes?

Autores: Nikola Veidemane, Žanete Trepša, autoru foto

Lai noskaidrotu produkta sastāvu, mēs lūkojamies uz etiķeti latviešu valodā un ticam tam, kas rakstīts. Tikai retais salīdzina oriģinālvalodā rakstīto ar tulkojumu, taču nereti teksts ievērojami atšķiras. Dodamies uz iecienītākajiem pārtikas produktu veikaliem un pētām etiķetes!

VEIKALS TOP

1. produkts: Mission Wraps Multigrain

Spriežot pēc oriģinālā rakstītā sastāva, tortilja satur rapšu eļļu, taču latviešu valodā minētajā sastāvā rapšu eļļa nav atrodama. Norādīts, ka produkts satur vairākas augu eļļas, konkrēti nevienu neminot.

2. produkts: Tsingtao Spring Roll

Oriģinālajā etiķetē sastāvā ir norādīts 50% dārzeņu pildījums, taču tulkojumā

latviešu valodā – 46% dārzeņu pildījums.

Sastāva tulkotajā variantā norādīts, ka dārzeņu pildījumā ir šampinjoni, taču oriģinālajā tekstā šampinjoni nav minēti. Tāpat oriģinālajā sastāvā minēts, ka produktā ir tofu, savukārt latviešu valodā teikts, ka tajā atrodama sojas mērce, kuras oriģinālajā variantā nav. Lai gan oriģinālajā sastāvā ir minēts, ka produkts satur tieši baltos piparus, latviešu tulkojumā norādīti vienkārši pipari.

Izplatītājs skaidro

Sazinoties ar šo divu produktu izplatītāju SIA "Reaton Ltd.", tā kvalitātes pārbaudes daļas pārstāvis Aleksejs Žuravļovs paskaidroja, ka uzņēmums neatbild par tulkojumiem un marķējumiem. Preču ir tik daudz, ka nevar visam izsekot līdzī, turklāt šis tulkojums nav rakstīts un tulkots Latvijā, bet gan citās valstīs, kur produkts tiek ražots. Viņš lūdz nosūtīt konkrēto produktu fotogrāfijas, lai izlabotu kļūdas. Fotogrāfijas tika nosūtītas, taču atbilde netika saņemta.

1.

2.

Tortilja Mission Deli graudu 25cm
Neaturo raugu!

Sastāvdaļas: KVEŠU mīklis, ūdens, augu eļļas, stabilizētājs (gļiņu šķī, gļiņu šķī, emulgatori E471, E472a), cukurs, sāls, krāsvielas (E260, E400), sāļūdens regulētājs (kālijskābe, ābolskābe), konservanti (E202, E202), aromātvielas. Uzglabāt sausni un vēdā vietā. Izlieto līdz: skaidrā iepakojuma beigām. Neto masa: 370g (6x6). Ražotājs: MISSION FOODS GIRUMA HOLDING, Nīderlandē. Importētājs: SIA "REATON LTD", Cēkurkalne 2. līnija 24, Rīga, tālrunis: +371 67561333, e-pasts: pasukumi.patika@reaton.lv

Tortilja Mission Deli, toravija, 25cm
Ei satur daļiņas!

Коробочка: МУКАШУ, вода, растительное масло (рапсовое), консерванты (глицерин, глицерин), эмульгаторы (E471, E472a), сахар, соль, регуляторы кислотности (кальций, калий), консерванты (E202, E202), ароматизаторы. Хранить в сухом и прохладном месте. Срок годности: до истечения срока годности. Масса нетто: 370 г (6 шт.). Производитель: MISSION FOODS GIRUMA HOLDING, Нидерланды. Импортёр: СИА "РЕАТОН ЛТД", ул. Цēкуркална 2, лн. 24, Рига, Латвия. Контакт: +371 675 61333, электронная почта: pasukumi.patika@reaton.lv

Tortilja iz tamsu li svecisu linu sēmonu
25cm

Гарантируем качественное брашно с естественным вкусом

Состав: Пшеничная мука, вода, растительное масло (рапсовое), консерванты (глицерин, глицерин), эмульгаторы (E471, E472a), сахар, соль, регуляторы кислотности (кальций, калий), консерванты (E202, E202), ароматизаторы. Хранить в сухом и прохладном месте. Срок годности: до истечения срока годности. Масса нетто: 370 г (6 шт.). Производитель: MISSION FOODS GIRUMA HOLDING, Нидерланды. Импортёр: СИА "РЕАТОН ЛТД", ул. Цēкуркална 2, лн. 24, Рига, Латвия. Контакт: +371 675 61333, электронная почта: pasukumi.patika@reaton.lv

GB Mini spring rolls with vegetable filling, quick-frozen.
Ingredients: Vegetable filling 50% (white cabbage, sweet potato starch, carrots, green beans, onions, glass noodles (mung bean starch, water), rapeseed oil, salt, sugar, dried tofu (soy beans, water), sesame oil, garlic, ginger, flavour enhancers; monosodium glutamate, disodium guanylate; white pepper powder), pastry 50% (wheat flour, water, salt, rapeseed oil).

Rullīši ar dārzeņiem Spring Roll Tsingtao (60gb)
Sastāvdaļas: dārzeņu 46% (balta galva, cukurs, burkāni, zaļie pupiņas, sīpoli, šampinjoni), KVEŠU mīklis, ūdens, rāpšu eļļa, sāls, cukurs, SEZAMA eļļa, SOJAS mērce (SOJAS pupas, KVEŠU mīklis, ūdens, sāls), ingvers, ķiploki, pipari, garšvielas, aromātvielas; mononātrija glutamāts (E621), disodijsguānāts; nātrijaacetāts (E300). Alerģiski: kviešu mīklis, sojas pupiņas, sezama eļļa. Uzglabāt sausni vēdā vietā: skaidrā iepakojuma beigām. Neto masa/Izlieto līdz: skaidrā iepakojuma beigām. Ražotājs: KĪNA, importētājs: Krievenhof & Kluge GmbH & Co. Vācijā. Izplatītājs: SIA "REATON LTD", Viskāju iela 21, Rīga, tālrunis: +371 67561333, e-pasts: pasukumi.patika@reaton.lv

3.

4.

5.

E CRACKERS WITH TOASTED SESAME SEEDS. Ingredients: Flour (Wheat Flour, Calcium Carbonate, Iron, Niacin, Thiamin), Palm Oil, Toasted Sesame Seeds (5%), Salt. **ES SEMILLAS DE SESAMO TOSTADAS.** Ingredientes: Harina (Harina de trigo, carbonato de calcio, hierro, niacina, tiamina), aceite de palma, **Granos de sesamo tostados (5%), SEMILLAS DE SESAMO TOSTADAS.** Ingredientes: Farinha (farinha de trigo, Carbonato de Cálcio, Ferro, Niacina, Tiamina), Óleo de Palma, **Sementes de Sesamo Tostadas (5%), SEMENTES DE SESAMO TOSTADAS.** Ingrédients: Farine (Farine de blé, Carbonate de Calcium, Fer, Niacine, Thiamine), Huile de Palme, **Graines de Sesame grillées (5%), Sel.** **I CRACKER CON I SEME SEMENTE GRILLATE.** Ingredienti: **Flour (Wheat Flour, Calcium Carbonate, Iron, Niacin, Thiamin), Palm Oil, Toasted Sesame Seeds (5%), Salt.** **D CRACKER MIT GERÖSTETEN SESAMSAATEN.** Zutaten: Weizenmehl, Weizenmehl, Calciumcarbonat, Eisen, Niacin, Thiamin, Palmöl, geröstete Sesamsaat (5%), Salz. **S KEX NED ROSTADE SESAMFRÖ.** Ingredienser: Mjöl (veteinmjöl, kalkkarbonat, järn, niacin, tiamin), palmolja, rostade sesamfrö (5%), salt. **DK KIKS NED RISTEDE SESAMFRÖ.** Ingredienser: Mjælmel, palmolie, rostede sesamfrø (5%), salt. **FIN VOILEPÄÄKESKÄÄ PAAHNETTUILLA SESAMSIEMENILLÄ.** Ainekset: isovehnäisjauho, kalkkikarbonaatti ja

Krekeri Carr's 125g ar sezama un linsēklām. Sastāvs: Kviešu milti, augu, palmu eļļa, sāls. Var saturēt sezama sēklas. Videjā uzturvērtība uz 100g 1792/425 kcal, tauki 9,7g no kuriem piesātinātās taukskābes 3,5g, oglehidrāti 71,5g, cukurs, 1,5g, šķiedrvielas 4,7g, proteīni 10,5g, sāls 1,4g. Ražots Eiropas savienībā. Izplatītājs: SIA Nord Food Group, Rīga, Čiekurkalna 4 šķersl. 3K1-31, LV-1026, tel: 25413551. www.nordfoodgroup.lv

LT DARŽOVIŲ TRAŠKUČIAI
Sudedamosios dalys: burokėliai (31%), morkos (31%), bulvės (31%), saulėgrąžų aliejus, rapsų aliejus, pomidorų milteliai, joduota druska, saldinioji paprika. Supakuota naudojant apsaugines dujas.
Grynasis kiekis: 40 g.
Laikymo sąlygos: sausoje, apsaugotoje nuo tiesioginių saulės spindulių vietoje, ne aukštesnėn kaip +23°C temperatūroje.

Dārzenų čipsi KRUMS
Sastāvs: kartupeļi, saulespuķu eļļa, rapšu eļļa, jodēts sāls. Uzglabāšanas nosacījumi: sausā vietā, kura ir aizsargāta no tiešiem saules stariem, temperatūrā, kas nav augstāka par +23 °C.
Tīrsvars: 40 g. Ieteicams līdz: 12.05.2018.
Uzturvērtība 100g. Enerģētiskā vērtība: 2329 kJ/559 kcal. **Tauki** 36,5 g, kuri satur piesātinātās taukskābes 3,1 g. **Oglehidrāti** 51 g, no kuriem cukuri 26,4 g. **Šķiedrvielas** 11,2 g. **Olbaltumvielas** 6,1 g. **Sāls** 0,8 g.

3. produkts: Tsingtao Spring Rolls Vegetables

Šis produkts ir ražots Ķīnā, uz iepakojuma nav norādīts oriģinālais sastāvs, taču būtiskas atšķirības ir starp tulkojumiem dažādu valstu valodās. Norādītais sastāvs daņu, zviedru, somu, angļu un vācu valodā ir šāds: kviešu milti, ūdens, kāposti, burkāni, sīpoli, zaļās pupiņas, sojas proteīns, palmu eļļa, sezama eļļa, sāls, baltie pipari, garšas pastiprinātājs E-621. Turpretī latviešu, igauņu un lietuviešu valodā norādītais sastāvs ievērojami atšķiras: kviešu milti, ūdens, pildījums: kāposti, zaļās pupiņas, žāvēts pupiņu biezpiens, nūdeles (kviešu milti, ūdens, olas), burkāni, sēnes, loki, rafinēta eļļa, sāls, ingvers, pipari, garšas pastiprinātājs E-621.

Šim produktam uz iepakojuma nav norādīts tā izplatītājs vai kāda kontaktinformācija, kur var sniegt atsauksmes par konkrēto produktu.

VEIKALS VESKO

4. produkts: dārzenų čipsi Krums

Šim produktam tulkotajā tekstā nav norādītas visas sastāvdaļas. Oriģinālajā sastāvā ir norādītas bietes, burkāni, kartupeļi, saulespuķu eļļa, rapšu eļļa, jodēts sāls, tomātu pulveris un saldā paprika, savukārt sastāvā latviešu valodā ir minēti tikai kartupeļi, saulespuķu eļļa, rapšu eļļa un jodētais sāls. Uz iepakojuma ir norādīts e-pasts un produkta interneta mājaslapa, kur var atrast kontaktāruni, lai sazinātos ar ražotāja pārstāvi Latvijā, taču uz telefona

zvaniem neviens neatbildēja. Pēc mēneša, cenšoties sazināties ar šī produkta izplatītāju, tika konstatēts, ka visa kontaktinformācija norādīta tikai saīņai Lietuvā un iepriekš norādītais telefona numurs pārstāvim Latvijā nav atrodams.

VEIKALS STOCKMANN

5. produkts: krekeri Carr's

Šim produktam jau nosaukums nesakrīt ar oriģinālo tekstu. Latviski šie krekeri tiek saukti *krekeri Carr's ar sezama un linsēklām*, taču oriģinālajā nosaukumā tie ir *krekeri ar grauздētām sezama sēklām*. Oriģinālajā sastāvā minēti kviešu milti, kalcija karbonāts, dzelzs, niacīns, timiāns, palmu eļļa,

6.

ИТАЛЬЯНСКИЕ ХЛЕБЦЫ С ЧЕРНЫМ КУНЖУТОМ, ОТРУБЯМИ И ОЛИВКОВЫМ МАСЛОМ

Состав: мука пшеничная 0/с, вода, масло подсолнечное рафинированное дезодорированное, масло оливковое Extra Virgin, отруби пшеничные, дрожжи хлебопекарные, соль, семена кукурузы черного, концентрат зерновой ячменно-солодовой. Пищевая ценность на 100 г продукта: белки 7 г, жиры 0,5 г, углеводы 42 г. Энергетическая ценность (калорийность) 250 ккал (1070 кДж). НЕ ДОПУСКАЕТСЯ ПОПАДАНИЕ НА ПРОДУКТЫ ПРЯМОГО СОЛНЕЧНОГО СВЕТА. Хранить при температуре (19±3) °C и относительной влажности воздуха не более 75 %. Срок годности 6 месяцев.

7.

Itāļu maize "BAKER HOUSE" ar melnajām sezama sēklām, klijām un olīveļļu. Sastāvdaļas: kviešu milti, šķiņķis, palmu eļļa rafinēta, ocoodorēta; kviešu klijas (3%), milti sezama sēklis (2%), olīveļļa Extra Virgin (1,3%), sāls, raugs, graudaugu koncentrāts miežu-iesals. Produkta 100g saturvērtība: Enerģētiskā vērtība-1070 kJ/250 kcal; Tauki-0,5 g; Tostarp piesātināts taukskābju-0,27 g; Ogļhidrāti-42,0 g; Tostarp cukuri-1,52 g; Olbaltumvielas-7,0 g; Sāļi-1,1 g. Ražošanas datums un datums ietiekams līdz norādīts uz iepakojumā. Uzturēt temperatūrā no 2 °C līdz 23 °C un mīļāvē gaisa mitrumā ne vairāk kā 75%. Ražots Krievijā; OOO "Pavlovoim" производственный комплекс. Importētājs: SIA "DIPOL LATVIJA", Kastaļeva 11G, Rīga, LV-1073, +371 67775914, info@dipol.lv

Neto daudzums 250 g

Vafeļu torte "Pekelades ar trifēnu garšu"

Sastāvdaļas: MIEŽU MILTS, augu tauki (augu eļļas: rafinēta, deodorēta saulespuķu eļļa, Importēta ESM - koncentrēta šķidrā taukviela), koncentrēta glicerīna šķūnura, kļavas sviests (svaigais) (augu eļļas: rafinēta, deodorēta saulespuķu eļļa, Importēta), sviests (svaigais) (svaigais), SĀLS, Importēta ESM - koncentrēta šķidrā taukviela, kļavas pulveris, Importēta SIA, Importēta ESM - koncentrēta šķidrā taukviela, cukurs, kļavas pulveris, Importēta SIA, Importēta ESM - koncentrēta šķidrā taukviela, Importēta ESM, aromātizācija.

PRODUKTS VAR SATURĒ ZĒMĒMĀRĪTUS, MĀNĪSTU, LAZDU, RIKSTU DAĻIŅUS. UZŅĒMŅOTIES 100g PRODUKTA: Enerģētiskā vērtība-810 kcal / 343 kJ; Tauki 72 g; Iestarp piesātināts taukskābju-18 g; Ogļhidrāti 49 g; Iestarp cukuri - 28 g; Olbaltumvielas 10 g; Sāļi 78 mg.

Uzglabāšanas nosaukums: gaisa vieta pie temperatūras no 18 °C līdz 23 °C un relatīvā gaisa mitrumā ne vairāk kā par 75%. Nepakaujiet šo produktu atkārtoti.

Neto daudzums: 350 g / 0,88 lb.

Receptes apraksts un ieteikumi atrodami: marķētā uz iepakojuma.

Ražotājs: AS BOK "Kosmosnety", Krievija

IMPORTĒTĀJS: SIA "Dipol Latvia", Kastaļeva iela 11G, Rīga, Latvija, LV-1073, tel: +371 67775914, e-pasts: info@dipol.lv

501

grauzdētas sezama sēklas un sāls, savukārt latviešu valodas tulkojumā norādīti tikai kviešu milti, augu, palmu eļļa un sāls, turklāt rakstīts, ka var saturēt sezama sēklas, nevis tās minētas produkta sastāvā.

Izplatītājs skaidro

Izplatītāja SIA "Nord Food group" valdes priekšsēdētājs Normunds Siliņš skaidro, ka viņi par marķējumu un tulkojumu neatbild, jo tas tiek gatavots Igaunijā. Viņš uzsver, ka pirms svētkiem norisinās pastiprinātas kontroles, kuru laikā tiek pārbaudītas produktu etiķetes, lai samazinātu nekorekti iztulkotu produktu nonākšanu veikalos plauktos.

VEIKALS MEGO

6. produkts: itāļu maize Baker house ar melnajām sezama sēklām, klijām un olīveļļu

Atšķirība starp tulkoto un oriģinālo itāļu maizes sastāvu ir meklējama eļļā. Oriģinālajā sastāvā ir minēta saulespuķu eļļa, savukārt latviešu valodā ir norādīta palmu eļļa.

7. produkts: vafeļu torte Šokolādes ar trifēlu garšu

Izlasīt vafeļu tortes sastāvu būtu grūti lielākajai daļai pircēju. Problēma slēpjas tajā, ka tulkotajā sastāvā ir izmantoti ne tikai latviešu, bet arī krievu burti. Tāpēc uz iepakojuma latviešu valodā ir lasāmas šādas jaunas sastāvdaļas: *hviepu milti, augu ennas, sojas lecītons, riektu danitas*.

Izplatītājs skaidro

Abiem šiem produktiem ir viens importētājs – SIA "Dipol Latvija", kura pārziņā ir vairāki tūkstoši produktu. Lielo klientu pārdošanas vadītājs Mihails Reinvalds atklāja, ka vairāku produktu sastāvs tiek tulkots ar Google translate palīdzību. Lai gan procesa laikā kādam šīs tulkojums ir jāpārbauda, preču apjoms ir tik liels, ka ne vienmēr tas izdodas. Bieži vien uzlimes uz produktiem līmē Igaunijā, kur arī var ieviesties kāda kļūda un prece ar nekorektu sastāvu nokļūst veikalos plauktos pie mums, Latvijā. Šis importētājs bija pateicīgs par sniegto informāciju un apņēmības pilns labot radušās kļūdas.

KAS PAR ŠIEM GADĪJUMIEM SAKĀMS PĀRTIKAS UN VETERINĀRAJAM DIENESTAM?

Pārtikas un veterinārā dienesta pārtikas izplatīšanas uzraudzības daļas vadītāja Tatjana Marčenkova uzsver, ka cilvēki mēdz ziņot par nekorekti norādītu produktu sastāvu. "Pie mums biežāk griežas, ja kaut kas nav pareizi pārtulkots. Tas ir raksturīgi ievestiem produktiem. Negribēdami tērēt naudu profesionāliem tulkiem, uzņēmumi par tulkiem izmanto personālu vai arī noligst *kaktu* tulkus, kuri iztulko tā, ka pēc tam var pusstundu smieties." Kā vienu no spilgtākajiem gadījumiem T. Marčenkova min gadījumu, kad nekorektas tulkošanas rezultātā latviešu valodā tika norādīts, ka produkts satur vāveres. "Gadījumos, kad ir kļaja patērētāju maldināšana, mēs apturam, pat izņemam no izplatīšanas attiecīgo produktu. Produkta izplatīšanu apturam arī tad, ja varētu būt apdraudējums patērētāju veselībai. Tas ir īpaši svarīgi, ja nav norādīti alergēni." 🧐

pārbaudām atmiņas

Reketa pilsēta – Liepāja.
Deviņdesmitie

Bietes, vagas, vagas, bietes –
atmiņas par skolēnu pirmo darbu.
20. gs. beigas

Pensionāra “saldā” dzīve
padomju Latvijā –
viss lēti un maz

Neviens vairs nejutās droši.

Autore: Katrīna Mediņa

NOTIKUMI

Nošauts pie stūres

24. maijā pulksten 1.25 Baltijas ielā Karostā tika atrasta automašīna VAZ-2101, kuras šoferis bija nogalināts ar šāvienu deniņos. Bojā gājušā persona ir zināma, lerosināta krimināllietā un uzsākta izmeklēšana.

NOTIKUMI

Noslepkavots privātuzņēmējs

Viņš bija pazīstams pulksteņmeistars. 25. maija rītā kā paresti izgājīs no mājām, lai dotos uz garāžu un tad brauktu uz savu darbnīcu. Taču ap pulksten 12 policijai tika ziņots, ka pulksteņmeistars darbā nav ieradies, vai nav gadījies kas jauns. Garāža izrādījās atvērta, mašīnas tajā nebija. Tika izsludināti meklēšanas pasākumi.

Tā pašu dienu vakarā noskaidrojās tragēdijas norises vieta. Apmēram 250

Līķis bagāžniekā

Svētdien vakarā ap pulksten 18 Ceļu policijas vīri pamanīja automašīnu GAZ-21

Sprādziens pie topošā ķīniešu restorāna

Atvakar pulksten 22.08 Kōmājas prospektā pie bijušā restorāna «Liepava» spēcīga eksplozija kā ar delnas vēzienu izslaucīja visus lielo skatlogu stiklus un delonmēja melnā rāmju. Remontējamajam objektam epīkta zoga dēļ tika aizvesti tālu pāri ielai un to šķērsoles mērījās apkārtnējo māju pagalmos. Vēstures un mākslas muzejam, kas atrodas nepilnus simts metrus no sprādziena vietas, trieciena viļņi izsita logus. Logi nav saudzēti, arī visos trijos stāvos vīrs «Liepavā», kur mīlīnās «Agroprojekts», un pretī esošai aptiekai. Kaut gan liepānieki, varētu sacīt, jau pierādūti pie šāda veida akcijām, tomēr notikušais saņrauca gan apkārtnējos iedzīvotājus, gan Policijas pārvaldes darbiniekus.

Policijas pārvaldes izmeklēšanas daļas priekšnieka vietnieks Azers Beļģijs mums teica: «Sprāgstviela bija nolikta 1,5 m attālumā no vīrinās stikliem un tā izrāva betona klājenā bedrī 30 centimetru diametrā. Mēs esam papētīši grunts paraugu, ko nosūtījām uz Rīgu ekspertīzei, jo mums šķiet savādi, ka šī sprāgstviela nav atstājusi nekādu smaku, kas parasti šādos gadījumos ir raksturīga. Pēc dažām dienām mēs iegūsim skaidrību, kāda tīpa sprādzeklis tas bija. Par aizdomās turētajiem runāt pārāgrī».

Izmeklēšanas nodejas priekšiece Anīta Pusaudze informēja, ka viņa pagaidām no komentāriem atturēsies. «Veikalā Liepāja iet gaisā visi bieži, un skaidrs, ka

Svaromanam ir radušies ienaidnieki, viņa teica. «Iabi, ka nav cietuši cilvēki».

Topošā ķīniešu restorāna «Pakinas Iukturie Ipašnieks Janekis Svārcmans savukārt mums paziņoja, ka viņš esot simtprocentīgi pārliecināts, ka eksploziju nav organizējuši ne dz konkurenti, ne dz arī tie, kas arī pretendēja uz šī restorāna tiepām».

«Es domāju, ka tas ir bridinājums», teica Janekis Svārcmans, «bet mēs to nepņemim vērā un darīsim savu darbu. Turklāt mēs īsti nezinām, ko ar šo bridinājumu sprādzinātāji grib panākt. Māterālie zaudējumi vēl nav aprēķināti un šāi, ka tie ir nodarīti apkārtnējiem namiem. Bet vienu varu teikt — restorāns «Pakinas Iukturie» tomēr būs. Vakarnī mēs no Ķīnas galvaspilsētas saņēdījām speciālistu grupu, ar kuriem konsultējamies par restorāna virtuves iatājumiem un iekārtas piegādi. Ķīnieši mums sākamam atstājis arī savus pavārus. Sprādziens, protams, par dažām dienām aizkavēs mūs realizēt savu iecerī, bet tāddāļ jau dzīve neapstāsies».

To, ka dzīve rit tālāk, liecināja kravas automašīna ar ielajiem viltvīnu stikliem, kas rīta agrumā jau bija atvesti, lai savestu kārtībā visos ākas logus. Topošā restorāna izlē rāstījis celtnieki un ap sprādziena spāplūnīto namu lika celts jauns zogs.

Erīks Kūlis

Andra Gertona foto

Liepāja – deviņdesmitie

“Liepājā tik augsts noziedzības līmenis kā pašlaik nekad vēl nav bijis. Tikai kriminālpolicija vien reģistrēja vairāk nekā pusotru tūkstoti noziegumu, no tiem lielāko daļu kvalificējot kā smagus kriminālnodarījumus,” vēsta 1994. gada 4. janvārī “Kurzemes Vārdā” publicētā intervija ar tā laika Liepājas Policijas pārvaldes priekšnieka palīgu Valēriju Ivanovu: “Neviens vairs nevar justies īsti droši ne uz ielas, ne savā dzīvoklī,” viņš turpina.

KRĪZE VALSTĪ “DETONĒ SABIEDRĪBU”

Zem stindzinošā virsraksta “Noziedzība sasniegusi maksimumu” jau pieminētajā “Kurzemes Vārda” numurā tiek atklāti vairāki faktori, kas veicinājuši nekontrolējamo noziedzību Liepājā. Valērijs Ivanovs toreiz stāstīja, ka valsti bijusi dziļa ekonomiskā krīze un cilvēki jutās sociāli neaizsargāti. Cenas cēlušās, un par komunālajiem pakalpojumiem “noplēstas deviņas ādas.” Naudas neesot pieticis nevienam – ne valstij, ne cilvēkiem,

policijai un zemessargiem, vēsta tā paša gada 6. janvāra numurs. Avīzes lappusēs aprakstīts, kā kādas kafejnīcas sargs pēc apšaudes “saļimis asiņu peļķe”, stāstīts par sprādzienu pie kāda restorāna, par operāciju “Sarkanā neļķe” un zvanu no algota slepkavas, par kārtējo sprādzienu, kurā kādam furgonam “izārdītas visas iekšas”, kā arī par mašīnas bagāžniekā atrastu sievietes liķi bez galvas, rokām un kājām. Savstarpēja rēķinu kārtošana un slepkavības bija kļuvušas ikdienišķas: “14. jūliju Liepājas noziedznieku aprindās varētu saukt par savstarpējo rēķinu kārtošanas dienu. Pulksten 9.00 rītā uziets nenoskaidrotas personas liķis ar šautu brūci galvā un blakus esošu “Cezet” markas pistoli,” liepājniekus informēja 1994. gada 16. jūlija avīze.

Interesanti, ka nekas vairāk par policijas hronikām, kas reizēm vairāk izceltas, avīzes slejās neparādījās. Ar to domāju – nebija informācijas par nopietnu kriminālnozieģumu atklāšanu,

Noziedznieki kļuva nežēlīgāki, arvien biežāk tiem bija vienaldzīga upuru veselība un dzīvība, lai tikai iegūtu kāroto.

un tas viss radījis situāciju, par kuru laikrakstā minēts, ka tā “detonē sabiedrību.” Tas veicināja ne vien to, ka cilvēki zaga, bet arī rosināja radīt savienības, kurās viens pakalpo citam. Noziedznieki kļuva nežēlīgāki, arvien biežāk tiem bija vienaldzīga upuru veselība un dzīvība, lai tikai iegūtu kāroto.

Izšķirstot 1994. gada laikraksta “Kurzemes Vārds” lappuses, redzams, ka gandrīz katrā numurā iekļauta rubrika “Policijas hronika”, kas rāda biedējošu statistiku par notikušo. Dzīvokļu un veikalu aplaupīšanas, noziegumi uz ielām, automašīnu zādzības un to dedzināšana, kā arī slepkavības, ko atbildīgās iestādes centās risināt. “Sakarā ar smagu, vardarbīgu, ar šaujamo ierociņu un sprāgstvielu palīdzību izdarīto nozieģumu pieaugumu valsti pieņēms papildinājums Likumam par policiju,” kas devis papildu tiesības valsts

par tik skaidri jaušamo bandītu kontroli pār Liepāju, arī vārds “reketi” šī gada avīzes numuros gandrīz vispār neparādās, ja nu vienīgi kā kaut kas tāds, ko visi zina, uzskata par ikdienu, bet neuzdrīkstas nosaukt vārdā, kur nu vēl meklēt vainīgos. Lai vai kā, esmu atradusi liecinieku, kas piedzīvojis, ko nozīmē būt par uzņēmēju 90. gadu Liepājā, kā tikt aplaupītam un pat kā zaudēt labu draugu un kolēģi.

REKETS TOMĒR BIJA

Avīzes “Kurzemes Vārds” 1994. gada 6. septembra numurā vēstīts, ka Liepājā bijusi nodibināta Uzņēmēju savienība, kas savu darbu organizēja, veicot dažādus uzlabojumus, to skaitā cīnoties ar reketu (šķiet, svarīgi pieminēt, ka tik gludi gan savienībai nevedās, jo nepatīkamu pārsteigumu saviem biedriem sagādājis kāds uzņēmējs, kurš pieķerts

Deviņdesmitie gadi cilvēku starpā lielākoties tiek pieminēti ar negatīvu nokrāsu, apzīmējot laiku, kad noziedzības līmenis nebija pakļaujams uzraugošo iestāžu kontrolei. Mani apskatītie Liepājas laikraksta izdevumi gan ir diezgan skopi attiecībā uz informāciju par to, kāda bija deviņdesmito gadu Liepāja, taču, apkopojot tajos atrodamo un kāda šo laiku liecinieka stāstīto, noslēpumainais priekšskats krit.

automašīnas bagāžas nodalījumā pārvadājam sievietes liķi). Šis ir viens no diviem gadījumiem, ko atradu, kad laikraksta lappusēs parādījās vārds “rekets”. Skaidrs, ka rekets bija.

Savukārt manis sameklētais liecinieks, ko šajā rakstā sauksu par Edgaru, deviņdesmito gadu sākumā kopā ar ģimeni Liepājā atvēra uzņēmumu, kas galvenokārt nodarbojās ar tirdzniecību, atverot veikalus Liepājā, vēlāk arī Vaiņodē un Skrundā. Uzņēmums paplašinājās un sāka nodarboties arī ar vairumtirdzniecību, iepērkot preces gan tepat, Latvijā, gan Vācijā un Ķīnā. Kā stāstīja Edgars, tad tirgoties varēja ar visu ko – ar apģērbu, pārtiku, alkoholu, cigaretēm. Uzraudzība bijusi ļoti virspusēja. Lai gan varētu domāt, ka virspusējā valsts uzraudzība uzņēmēja ieskatā varētu tikt dēvēta par plusu, Edgars uzsvēra, ka neatņemama šā laika uzņēmēju ikdienas sastāvdaļa bijusi saskare ar kriminālo pasauli, pat ja pats nedarīji neko noziedzīgu. Jā, runa ir par reketieriem jeb tā saukto “jumtu”, kas “piezīdās” uzņēmējiem, lai saņemtu savu daļu: “Ja bija kaut kāds bizness, viņi noteikti bija klāt. Nepastāvēja isti jautājums – maksāt vai nemaksāt. Ja gribi strādāt, tad jāmaksā. Jautājums tikai, cik un kam maksāt – uztaustīt to, zem kura “jumta” tu esi.”

Lai arī cik absurdi tas varētu šķist – cilvēks godīgi strādā, pelna naudu savai ģimenei, nenodarbojies ne ar ko noziedzīgu, bet pēkšņi kabinetā uzrodas bandīti – istāki nekā krievu *bojevikos* – un draudot pieprasa savu daļu, aptuveni 10 % no peļņas – tā bija ikdienas realitāte, pret kuru policija bija bezspēcīga. “Pilsētā šie grupējumi bija atklāti redzami. Viņiem bija savas pulcēšanās vietas – kafejnīcas vai restorāni. Pa pilsētu bieži pārvietojās

kolonnās – vairākas mašīnas viena aiz otras. Viņiem bija sava sistēma, kuru ik pa laikam kāds grupējums gribēja izjaukt, bet šajā ziņā Liepājā viss bija labi “sakārtots”, stāstīja deviņdesmito gadu Liepājas uzņēmējs Edgars.

PARĀDU SAMAKSAS LAIKS

Kā iepriekš noskaidroju, aptuveni 10 % peļņas nodošana reketieriem bija neizbēgama, lai arī bez racionāla pamatojuma. Taču, “ja paši nekādas muļķības nesadarīja – kādu neapmuļķoja un maksāja regulāri – problēmu nebija,” man stāstīja Edgars. Regulārus maksājumu termiņus savas drošības labad centās ievērot arī Edgars un viņa ģimene, vadot savu uzņēmumu. Tomēr gadījies arī kāds nepatīkams notikums. Reiz naktī Edgara ģimenes dzīvesvietā ieradās daži reketieri vai viņu pakalpiņi un kavēta maksājuma dēļ Edgaram atņēma

pēc šī gadījuma bijis “pretīgi un nepatīkami. Vēl jo vairāk tāpēc, ka šajā laikā tika nošauts arī mūsu kompanjons un viņa draudzene ...”

ZAUDĒTS KOLĒĢIS, BIZNESA PARTNERIS UN DRAUGS

“Traģēdijā Bernātos cietuši divi cilvēki” – vidēji satraucošā manierē vēsta kāds no 1994. gada 30. jūnija “Kurzemes Vārda” numura pirmajā lappusē atrodamajiem virsrakstiem. Tomēr pavisam īsais apraksts ir krietni biedējošāks: “Kurzemes Vārds” jau informēja savus lasītājus par Bernātos sadegušo (sadedzināto?) mercedesu, kurā gājis bojā Vilis Bruža. Liepājas rajona krimināl-izmeklēšanas priekšnieka vietas izpildītājs Gvido Buks šodien papildināja informāciju, darīdams zināmu, ka automašīnā atradusies arī 1970. gadā dzimusi Sintija Cērpiņa.” Raksta

“.. pretīgi un nepatīkami. Vēl jo vairāk tāpēc, ka šajā laikā tika nošauts arī mūsu kompanjons un viņa draudzene ...”

automobili. Par laimi, viss beidzās diezgan veiksmīgi, jo pēc samaksas veikšanas mašīna tika atdota.

Liepājas deviņdesmito gadu uzņēmējs atminējās vēl kādu gadījumu, kas radies pārpratumā dēļ, taču, par laimi, arī beidzies veiksmīgi: “Kā jau parasti, strādājām ofisā, ienāca vesels bars ar “bandītiem”. Izrādās – viena firma, no kuras pirkām preces, pati nokļuvusi lielās naudas problēmās un sastāstījuši, ka tas tāpēc, ka mēs krietnu laiku esot viņiem parādā kaut kādu summu. Patiesībā mums vēl nebija laiks viņiem maksāt par precī un parādā nebijām,” atminējās Edgars. “Viņi lika mums uzrakstīt parādzīmi par esošo summu un vēl lielu summu par it kā nokavēto laiku. Bet nebija variantu – viņi bija kādi 7–8 un gana iespaidīgi.” Problēmu gadījumos uzņēmumi devās pie sava “jumta”, ar kuriem dalījās savā peļņā un kas preti solīja aizsardzību tādās situācijās kā šī. Lai arī cik amorāli varētu šķist, šie bandīti, līdzīgi kā filmās, kaut kādus savdabīgus morāles principus ievēroja: “Pēc tam devāmies pie sava “jumta”. Beigās viss tika sakārtots, un pat esošais parāds tika atlaists – apmēram morālā kompensācija,” stāstīja Edgars. Taču

turpinājumā – vien neliela informācija par to, ka izsaukti eksperti no Rīgas un ka vēlāk atklātais tiks ziņots sabiedrībai.

Lai arī turpmākajos laikraksta numuros neizdevās atrast ar šo notikumu saistītu informāciju, man zināms, ka deviņdesmito gadu Liepājas uzņēmējs Edgars bija pazīstams ar notikumā bojā gājušajiem. Vilis Bruža bija Edgara kolēģis, biznesa partneris un arīdžan labs draugs, arī ar viņa draudzeni Sintiju Edgaram bija draudzīgas attiecības. Pavisam nesen viņi visi kopīgi bija svinējuši Edgara kāzas, bet pēc Jāņiem Edgaru sasniegusi šī sāpīgā vēsts.

Kopš šausmalīgā notikuma pagājis jau vairāk nekā divdesmit gadu, bet, *iegugļējot* abu bojā gājušo vārdus, man neizdevās atrast nekādu informāciju par notikušo. Tas likās neparasti, jo tā bijusi nežēlīga slepkavība (tā tika vēstīts kādā kriminālo ziņu raidījumā), kas sekojusi kādā restorānā notikušam konfliktam pēc it kā pārāk bravūrīgas bojā gājušā uzvedības (atgādinu – tieši kafejnīcas un restorāni bijusi noziedznieku pulcēšanās vieta). Edgars notikumam sīkāk atcerēties nevēlējās. Nenoliedzami, deviņdesmitie gadi Liepājā bijis īsts pārbaudījums, kas prasījis ne mazums upuru. ?

Padomju skolēna vasaras klasika – mūžīgās bietes

Autore: Dārta Dindune, autores foto

Nav šaubu, ka nemaz tik ļoti sen, pagājušā gadsimta otrajā pusē, dzīve Padomju Savienībā bija pavisam citāda. Piemēram, PSRS laikā skolēniem vasarās bija jāstrādā, un, kā lasāms tālaika izdevumos, visi to darīja ar prieku un azartu. Lai noskaidrotu, vai valdošās ideoloģijas atzītie laikraksti realitāti pārāk neizpušķo, Vita piekrita izstāstīt, kā vasarās tika nodarbināti Salaspils 1. vidusskolas audzēkņi un kādi bija skolēnu ieguvumi no darba.

1960. gada žurnāla *Zvaigzne* 12. numurā publicētais par iespēju skolēniem strādāt vasarā

Skolēnu vasaras darbs bija izplatīts. Bērni galvenokārt strādāja vietējos kolhozos vai padomju saimniecībās, viņi ravēja, apkopa laukaugus. Ar nepacietību skolēni esot gaidījuši nākamās reizes, kad atkal varēs čakli darboties un veicināt saimniecību attīstību.

1954. gada žurnāla *Zvaigzne* 14. numurā rakstīts par Mazsalacas vidusskolas 10.a klases

audzēkņiem, kas regulāri palīdz veikt darbus Kalniņa arteli. Rakstā teikts, ka skolēni ar velosipēdiem dodas uz kolhozu. Pa ceļam viņi gan dzied, gan smejas, runājas un priecājas. Strādājuši esot citīgi un nosauļojušies kapara brūni. Taču stiklotajās siltumnīcās, kur meitenes izstādīja podiņos audzētus tomātus un apkopa vīnogas, bijis smaciņš, mikls un mazliet rūgtens gaiss. Intervētā dārzniece atzīst: “Skolamums ir krietns šefs, nevaru nemaz atcerēties visus to daudzo skolēnu vārdus, kuri tik centīgi un ar lielu darba mīlestību strādājuši kolchozā. Arī pašreiz man ir čakla izpalīgu saime.”

1960. gadā žurnāla *Zvaigzne* 12. numurā rakstīts arī par Rīgas 45. vidusskolas skolēniem, kas nodomājuši dūšīgi strādāt skolas dārzā, kurā jau pavasarī iesējuši puķus un dārzeņus, bet vasarā augi būs jāapkopj. Bērni arī iekārtojuši skvēru pretim VEF kultūras pilij un stādījuši priedītes Biķernieku mežā. Var lasīt, ka daudziem ļoti iepatikušies dārznieka darbi, tādēļ vasarā viņi tos turpināšot Leona Paegles kolhozā Vidrižos, kur skolai esot vasaras nometne. “Siena pļavā, dārzā un tūrumā, derīgus darbus strādājot, jautrā pulkā aizritēs skaistās vasaras dienas.”

VISVIENMĒRĪGĀKAIS ČAKLA DARBA IEDEGUMS

Vecāko klašu skolēniem gan paredzēti jau nopietnāki darbi rūpnīcā “Sarkanā zvaigzne”, arī Tramvaju un trolejbusu tresta pārzinātajos Rīgas satiksmes ceļos. Tā paša gada žurnāla *Zvaigzne* 12. numurā lasāms: “Tas būs labs rūdiņš nākamajam skolas gadam – jo fiziskos un garīgos spēkus vairo ne jau dikdienībā, bet spraigā un aktīvā dzīvē.”

Vasarā strādājuši arī skolēni Latgalē. 1980. gada 24. jūnija laikraksts *Cīņa* raksta par vasaras darbu Rēzeknē: “Visi Rēzeknes bērni apskauz savus vienaudžus no 6. vidusskolas – viņiem ir visvienmērīgākais iedegums. Tas iegūts nevis Melnās jūras krastā, bet pilsētas tuvumā – padomju saimniecības “Rēzekne” dārzu plantācijās. Skolēni šeit piedalās dēstišanas un ravēšanas darbos. Katru dienu no skolas uz padomju saimniecību dodas septiņas ražošanas brigādes, kurās ir 170 cilvēku.”

Arī 1986. gada 17. jūnija laikraksts *Padomju Jaunatne* pieskaras vasaras darba tēmai jauniešu vidū, šeit teikts: “[...] Proletāriešu rajona 7. maizes kombināts jau vairākus gadus daļai darbinieku vasarā var iekārtot atvaļinājumu, jo skolēni tai laikā ir čakli palīgi.” Jaunieši bez atlīdzības strādājot arī bērnunamos un bērnudārzos, rūpnīcās, un tieši tas viņos ieaudzinot mīlestību pret darbu un cieņu pret darba cilvēkiem.

Periodikā netrūkst aicinājumu iesaistīties vasaras darbos. Dažādos rakstos var uzzināt par skolēniem sniegto iespēju vasaras laikā iemācīties milēt darbu, piedalīties militarizētās sporta spēlēs, apgūt iemaņas civilajā aizsardzībā un tūrismā, iesaistīties arī šaušanas un rokdarbu pulciņos. Skolēni ir ļoti palīgi, nodarbināti gan rūpnīcās, gan saimniecībās, botāniskajos dārzos. Līdz šim vien pozitīvas atsauksmes, prieks par padarīto un vēlēšanās strādāt arī nākamgad. Bet vai viss tiešām bija vien zeltītiem diegiem austeris?

AUTOBUSS UZ BRĪVPUSDIENĀM

1973. gadā Vita sāka mācīties Salaspils 1. vidusskolā, un vasarās tiem, kas gribēja, bija iespēja strādāt sovhozā jeb padomju saimniecībā “Budeskalni”. Visi gan nestrādāja, tikai tie, kas vēlējās nākamajam mācību gadam nopelnīt brīvpusdienas. Vita atceras, ka tas esot bijis labs stimulants censties, jo brīvpusdienas bija liels ieguvums visai ģimenei. Saimniecībā bija jāstrādā vienu mēnesi, visbiežāk – jūnijā, un parasti bija jāravē lopbarības bietes.

Darba diena sākās agri, jau pulksten 8.00 no rīta ar kapļiem vajadzēja būt uz lauka. Vita stāsta, ka esot bijis grūti celties tik agri, bet uz darbu parasti veda ar autobusu: “Milzu lauki, vagām neredz ne galu ne malu. Izlaiž visu to grupiņu ārā, kaut kādas skolotājas līdzī bija. Tad viņas pierakstīja uz lapiņas – šitā vāga ir tev, Jānim, Kārlim, Vitai, un aiziet uz priekšu. Un tā apmēram līdz pulksten divpadsmitiem.”

Pēc tam visus veda uz ēdnicu un pabaroja: “Ai, kā visi gaidīja to autobusu, kas veda uz pusdienām. Ja kāds jau ierauga, paiet sauciens pa visu lauku, un visi jau pakojās projām.” Ēdiens esot bijis ļoti garšīgs – kartupeļi, kotletes... “Vienā dienā tas autobuss nebija mums pakal, tad mēs kājām no tā Saulkalnes lauka nākam, baigi piekusām, sākām kapļus vilkt pa asfaltu, dzirksteles jau sāka lekt, un mēs tik dziedājām dziesmu par *Kaķušu*.”

Kāds skolotājs esot bijis līdzī vienmēr, viņi gan nestrādāja, bet uzraudzīja, lai darbs tiek padarīts godam. Dažreiz lika arī pārstrādāt. Reiz lauks esot stiepjis no Salaspils līdz pat

Saulkalnei ar vairākus kilometrus garām vagām. Zēni parasti izvēlējās isākās vagas, taču ar laiku visi saprata, ka vieglāka ravēšana ir lauka vidū, ne malās. Bija arī situācijas, ka skolotāji lūdza vecāku vai vecvecāku palīdzību.

KARJERAS IZAUGSME

Salaspilīšiem bija jāstrādā arī botāniskajā dārzā, tie skaitījās “lauciņu darbi”, tur bija jāravē puķes, jāpalīdz botāniskajā dārzā uzturēt kārtību, un tā skaitījās tāda vasaras prakse. Par to ne maksāja, ne ēst deva, bet Vita atzīst, ka tas bija interesanti, jo bija darbs ar ziediem. Vēlākos gados, kādā sestajā, septītajā klasē viņa strādāja arī padomju saimniecībā “Rīga” – tur, kur tagad Mežciems. Bija jāvāc redīsi, tiem jānogriež lapas un jāliek kastītēs. Citreiz vāca skābenes vai kabačus: “Pēc tām mūžīgajām bietēm, tā likās īsta paradīze, bet nu ceļā bija ilgāks laiks jāpavada. Tur “sīkos” neņēma, tikai lielākus strādniekus. Atceros, stāvējām rindā – tādā ķēdītē kā ķieģeļus padod –, un tad mēs tos kabačus... no lauka vidus viens svieda otram,

tas ķēra un svieda nākamajam, nu kādi tur krita, plīsa, tas jau pats par sevi saprotams, bet kādi jau iznāca malā arī.”

Kopumā vasaras darbs saistās ar pozitīvām emocijām. Vitai patika ar klasesbiedriem kopā pavadītais laiks – plāpāja, smējās, un darbi viņai vecās labi. Raiti varēja gan izravēt, gan retināt dažreiz pat vairākas vagas dienā, esot bijuši arī netikamāki darbi: “Kādreiz lauks bija arī baigi aizaudzis, ka knapi var kustināt. Un citi tad tur sāk spēlēties tajā vagā, mētāt kunkuļus, zemes bumbuļus. Un tad skolotāja nāk viņus bakstīt, lai viņi iet ātrāk uz priekšu.” Tomēr esot bijis gandarījums par sakoptajiem laukiem. Vitai patika, ka vasarās varēja sauļoties un vizināja ar autobusu. Draugi esot ieņēmuši blakus vagas, un nekad jau tā īsti nepārstrādājās. Vita piebilst, ka par ļaunu nenāktu, ja arī mūsdienās bērniem būtu šāda iespēja: “Būtu atspaidis visiem. Tas nemaz nebija slikti. Nekāda politika, nekāda demagoģija tajā nebija iekšā. Tas bija tirs vasaras lauku darbs.”

Studē sabiedriskās attiecības!

Mācīes veidot sabiedrisko domu un veicināt sabiedriski svarīgus procesus

Karjeras iespējas sabiedrisko attiecību aģentūrās, uzņēmumos, valsts pārvaldē un pat Valsts prezidenta kancelejā

Jau studiju laikā sāc praktizēties kopā ar sabiedrisko attiecību jomas profesionāļiem

ERASMUS+ un NordPlus apmaiņas programmas

Iemācīes runāt un rakstīt tā, lai katrs tavš vārds tiktu sadzirdēts un citēts

Darbs sabiedriskajās attiecībās nozīmē būt pieprasītam vienmēr un būt draugos ar visu pasauli

Aizraujoša un pārsteigumiem pilna pieredze sabiedrisko un politisko organizāciju darbā un festivālu organizatoru komandās (Positivus, Summer Sound, ZZ Čempionāts)

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Studentu prakses vietas:

Ogilvy Public Relations

Padomju laika pensionārs – pārticis pensionārs?

Autore: Nikola Veidemane

No vecāka gadagājuma cilvēkiem nereti nākas dzirdēt, ka kādreiz viss esot bijis labāks un lētāks. Pensijas bijušas lielākas, cenas – zemākas, pirktpēja – labāka. Šādas atmiņas par padomju laiku Latviju ir saglabājušās arī Brigītai Rovičai, kuras mamma tolaik bija pensionāre. Lai gūtu priekšstatu par pensionāru dzīvi padomju gados, Brigīta dalās atmiņās par piedzīvoto un redzēto.

Padomju laikā pensionēšanās notika agrāk nekā tagad. Sievietes devās pensijā no 55 gadu vecuma, vīrieši – no 60 gadiem. Šobrīd gan vīrieši, gan sievietes var pensionēties, sasniedzot 63 gadu vecumu. “Bija divu veidu pensijas – parastās un personālās. Personālās bija daudz lielākas, tās galvenokārt saņēma PSKP biedri par nopelniem partijas labā,” atceras Brigīta. Ja cilvēkam bija pieklājīgs darba stāžs, ar pensiju varēja labi iztikt. Lielākā pensija bija 120 rubļu, bet tai klāt nāca piemaksa par stāžu, kopā veidojot 132 rubļu summu. “Protams, bija jau arī cilvēki, kuriem nebija darba stāža, tiem pensija bija apmēram 70 vai 80 rubļu. Mana mamma saņēma lielāko pensiju – 132 rubļus.”

NODROŠINĀTAS VECUMDIENAS

Brigīta atceras, ka ar padomju laika pensiju varēja iztikt labāk. Salīdzinot ar mūsdienām, cenas bija daudz zemākas – brauciens tramvajā maksāja trīs kapeikas, trolejbusā – četras un autobusā – piecas kapeikas. Tas pats attiecas uz pārtiku – maize, piemēram, maksāja 22 kapeikas. Ar 50 līdz 60 rubļiem pietika, lai segtu ēšanas un ikdienas izdevumus. Pensionāri, kuri saņēma lielākas pensijas, tā laika iespēju

Foto no personīgā arhīva

Brigīta Roviča ar savu mamma Elzu Veidemani

LVA 1169. fonda 13. apraksts *Atskaites par pensionāru skaitu un piešķirto mēneša pensiju summām*

robežās varēja arī paceļot pa Savienību, jo braukt uz ārzemēm nebija iespējams. Tāpat daudzi pensionāri ar savām pensijām materiāli atbalstīja savus bērnus un veidoja uzkrājumus. Brigitas mamma nebija izņēmums, viņa palīdzēja meitai pēc bērna piedzimšanas, jo tajā laikā nebija *māmiņu algu*, kā tagad. Apmaksāti bija vien divi mēneši pirms un divi mēneši pēc dzemdībām.

Arī maksa par dažādiem pakalpojumiem bija zemāka: "Mēs dzīvojam piecistabu dzīvokli, un par to mēs maksājām apmēram 18 līdz 20 rubļu. Tas bija gan par dzīvokli, gan elektrību, ūdeni un gāzi. Tā bija apmēram viena septītā daļa no pensijas, kas jāmaksā par dzīvokli." Salīdzinot ar šī brīža cenām, Brigita stāsta, ka ziemas mēnešos par dzīvokli jāatdod pat puse no visas pensijas.

Teātra biļetes bija daudz lētākas: "Mana mamma regulāri apmeklēja teātri, nebija

nevienas izrādes Drāmas teātrī (pašlaik Nacionālais teātris – *aut. piez.*), kuru viņa nebūtu redzējusi. Tagad no savas pensijas es nevarētu tik bieži apmeklēt teātri vai koncertus, kā to varēja mana mamma."

PIRKTSPĒJA LIELĀKA, BET NEBIJA KO PIRKT

Lai gan pirktspēja bija lielāka, par preču izvēli to pašu nevarēja teikt. Veikalu plaukti brīžiem bija pilnīgi tukši, cilvēki stundām stāvēja garās rindās, lai tiktu pie nepiecieša-

majiem pārtikas produktiem. "Ārā uz ielām bija rindas, lai kaut ko varētu nopirkt. Tomēr pats pirkums bija nesalīdzināmi lētāks nekā tagad," atmiņas Brigita. Šajā laikā aktuāla bija *blatu* sistēma –, piemēram, ja veikalā strādāja kāda laba paziņa, tad rindā nebija jāstāv. Ja kādam bija *blats*, viņš varēja dabūt gan importa mantas, gan pārtikas produktus.

NE VISI PENSIONĀRI DZĪVOJA CEPURI KULDAMI

Tāpat kā tagad, arī toreiz ar vismazākajām pensijām bija grūti iztikt. Palīdzēja bērni, ģimene vai citi radi. Mazās pensijas saņēma tie, kuriem bija neliels darba stāžs vai tā nebija vispār. Brigita atceras laiku, kad strādājošie pensionāri pensiju nesaņēma, bija jāiztiek tikai no algas: "Pirms vairākiem gadiem mums bija tāda pati situācija, ka strādājošiem pensionāriem ieturēja pensijas. Par laimi, gan padomju, gan mūsu laikā visu atmaksāja atpakaļ."

Lai gan visi nesaņēma lielas pensijas un daļai bija grūti iztikt, Brigita uzskata, ka lielākais pluss bija bezmaksas medicīna. Neatkarīgi no pensijas apjoma, aiziet pie ārsta un saņemt medicīniskos pakalpojumus varēja visi.

PĀRBAUDĀM ATMIŅAS! ARHĪVA INFORMĀCIJA

Brigitas atmiņas par pensiju lielumu apliecina Latvijas Valsts arhīvā (LVA) glabātie dokumenti. LVA 1169. fonda 13. aprakstā *Atskaites par pensionāru skaitu un piešķirto mēneša pensiju summām 1977. gadā* ir atrodamas ziņas par pensijas lielumu.

Neatkarīgi no pensijas apjoma aiziet pie ārsta un saņemt medicīniskos pakalpojumus varēja visi.

Pēc dokumentiem spriežot, lielākā pensija bija 132 rubļi un 10 kapeikas, ko saņēma pensionētie zinātnieki, tēlotājas mākslas darbinieki, rakstnieki un viņu ģimenes. Minimālā pensija – 44 rubļi un 99 kapeikas, savukārt nepilna darba stāža pensionāri saņēma 39 rubļus un deviņas kapeikas. Pensijas lielums atšķirās atkarībā no amata un veiktā darba. Piemēram, tekstilrūpniecības strādnieces saņēma simts rubļus, Tāļajos ziemeļos un tiem pielīdzinātos rajonos strādājošie saņēma 110 rubļus. 🗺️

STUDĒ ŽURNĀLISTIKU Rīgas Stradiņa universitātē!

- Mācies no atzītiem
Latvijas mediju un komunikācijas ekspertiem
- **Iespēja publicēties** jau studiju laikā pirmajā
pētnieciskās žurnālistikas žurnālā Latvijā -
“Inquisitio”
- **Apgūsti praktiskas iemaņas** multimediju un
foto studijā un studentu medijā “Skaļāk!”
- **Vienīgā augstskola, kur studijas notiek moduļu
sistēmā** – apgūsti prasmes un teorētiskās
zināšanas iedziļinoties un - nekādas sesijas!

Uzņemšana no 1. jūnija.
Uzzini vairāk www.rsu.lv

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Pielaiiko studijas!

Visu mācību gadu apmeklē bezmaksas lekcijas sociālajās zinātnēs un veselības aprūpē.

Iepazīsti universitāti, pirms kļūsti par studentu!

Uzzini vairāk: rsu.lv

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE